

Vlaanderen
is landbouw & visserij

PROGRAMMA VOOR PLATTELANDSONTWIKKELING VLAANDEREN 2007-2013 (PDPO II) JAARVERSLAG 2015

DEPARTEMENT
LANDBOUW & VISSERIJ

2016

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW

////////////////////////////////////

PROGRAMMA VOOR **PLATTELANDS-** **ONTWIKKELING** **VLAANDEREN 2007-** **2013 (PDPO II)**

Jaarverslag 2015 / 30.06.2015

////////////////////////////////////

Auteurs: Linn Dumez

Colofon

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Afdeling Monitoring en Studie

Verantwoordelijk uitgever

Jules Van Liefferinge, Secretaris-Generaal

Depotnummer D/2016/3241/141

Lay-out

Afdeling Monitoring en Studie

Druk

Vlaamse overheid

Voor bijkomende exemplaren neemt u contact op met

Afdeling Monitoring en Studie

Koning Albert II-laan 35 bus 40

Tel. 02 552 78 20 / Fax 02 552 78 71/ ams@lv.vlaanderen.be

Een digitale versie vindt u terug op

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW/STUDIES

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

Dumez L. (2016) *Programma voor plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013 (PDPO III), Jaarverslag 2015*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Graag vernemen we het als u naar dit rapport verwijst in een publicatie. Als u een exemplaar ervan opstuurt, nemen we het op in onze bibliotheek.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Indien u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u hierbij graag helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen.

Deze publicatie werd door het Departement Landbouw en Visserij met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze publicatie. De gebruiker van deze publicatie ziet af van elke klacht tegen het Departement Landbouw en Visserij of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Departement Landbouw en Visserij of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie.

INHOUD

VOORWOORD.....	6
Samenvatting.....	7
1 Inleiding.....	10
2 Algemeen kader.....	11
2.1 Wettelijke bepaling plattelandsverordening	11
2.2 Algemeen kader	11
3 Programmamanagement.....	12
3.1 Wettelijke bepalingen plattelandsverordening	12
3.2 Communautair beleid	12
3.3 Toezicht en evaluatie	12
3.4 Beheer van het programma	13
3.5 Technische bijstand	13
3.5.1 Algemene technische bijstand	14
3.5.2 Vlaams Ruraal Netwerk	14
3.6 Voorlichting en publiciteit	16
4 Ongoing evaluatie.....	17
4.1 Wettelijke bepalingen plattelandsverordening	17
4.2 Inleiding	17
4.3 Evaluatieactiviteiten	18
4.3.1 Uitbestede studies	18
4.3.2 Studies uitgevoerd binnen de administratie	18
4.4 Netwerkactiviteiten	19
5 Financiële indicatoren.....	20
5.1 Inleiding	20
5.2 Wettelijke bepalingen plattelandsverordening	20
5.3 Financiële indicatoren	21
5.3.1 Overzicht uitgaven 2015	21
5.3.2 Terugvorderingen 2015	33
6 Indicatoren as 1 – Verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector 34	
6.1 Opleiding in de landbouw (maatregel 111-A)	34
6.2 Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw (maatregel 111-C)	36
6.3 Vestiging van jonge landbouwers (maatregel 112)	37
6.4 Bedrijfsadviesstelsel voor land- en tuinbouwers (maatregel 114)	39
6.5 Investeringsplan voor landbouwbedrijven (maatregel 121)	40
6.6 Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten (maatregel 123-A)	44
6.7 Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen (maatregel 132)	46
6.8 Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS (maatregel 133)	46

7	Indicatoren as 2 – Verbetering van het milieu en het platteland.....	48
7.1	Vergoeding natuur binnen en buiten NATURA 2000 (maatregelen 212 en 213)	48
7.2	Agromilieumaatregelen (maatregel 214)	50
7.3	Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van kaderrichtlijn water (maatregel 216)	55
7.4	Bebossing van landbouwgronden (maatregel 221)	56
7.5	Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen op landbouwgrond (maatregel 222)	57
7.6	Niet-productieve investeringen in bossen (maatregel 227)	58
8	Indicatoren as 3 – De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie.....	59
8.1	Investeringen met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten (maatregel 311)	59
8.2	Bevordering van toeristische activiteiten (maatregel 313)	62
8.3	Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking (maatregel 321)	62
8.4	Dorpskernvernieuwing en –ontwikkeling (maatregel 322)	63
8.5	Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed (maatregel 323)	64
8.6	Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap) (maatregel 331)	64
9	Indicatoren as 4 – LEADER.....	66
9.1	Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie (maatregel 413)	66
9.2	Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden (maatregel 421)	67
9.3	Werking plaatselijke groepen (maatregel 431)	68
10	Indicatoren health check en economisch herstelplan.....	70
10.1	Inleiding	70
10.2	As 1	70
10.2.1	Investeringen in landbouwbedrijven (maatregel 121)	70
10.2.2	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en tuinbouwproducten (maatregel 123)	70
10.3	As 2	71
10.3.1	Agromilieumaatregelen (maatregel 214)	71
10.4	As 3	72
10.4.1	Investeringen met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten (maatregel 311)	72
FIGUREN	.....	73
TABELLEN	.....	75
BRONNEN	.....	77
AFKORTINGEN	.....	78
CONTACTPERSONEN	.....	79
BIJLAGEN	.....	81

VOORWOORD

Het Jaarverslag 2015 van het Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013 (PDPO II) is het laatste jaarverslag van deze programmaperiode. Het geeft samen met de voorgaande jaarverslagen, de mid term evaluatie en de ex post evaluatie een goed beeld van de uitvoering van PDPO II. Het jaarverslag is gebaseerd op de op Europees niveau vastgelegde indicatoren. Een selectie van die indicatoren wordt beschreven en geïllustreerd aan de hand van figuren en tabellen. Ook over de Health Check en het Economisch Herstelplan wordt gerapporteerd.

Aan dit jaarverslag ging heel wat voorbereidend werk vooraf. De beheersdiensten van de Vlaamse beleidsdomeinen Leefmilieu, Natuur en Energie en Landbouw en Visserij verzamelden en leverden het nodige cijfermateriaal. Ook de Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid en het Betaalorgaan van het Departement Landbouw en Visserij leverden bijdragen. De coördinatie van de opmaak van het jaarverslag gebeurde door de afdeling Monitoring en Studie van het Departement Landbouw en Visserij.

SAMENVATTING

Het PDPO II Jaarverslag 2015 geeft een beeld van de uitvoering van het tweede Vlaamse Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013. Ten gevolge van de N+2-regel konden de uitgaven van het PDPO II-budget nog doorlopen tot eind 2015.

Dit rapport schetst eerst het algemene kader waarbinnen het programma opereerde en focust op de wijzigingen die aan het programma zijn aangebracht. Daarna worden het programmabeheer en de evaluatieactiviteiten beschreven. De meeste aandacht gaat naar de monitoringgegevens van de verschillende maatregelen. Deze samenvatting beperkt zich tot die monitoringdata.

Financiële voortgang

Tussen 2007 en 2015 werd in totaal 759.969.875 euro uitgegeven (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan). Dat is 99% van het geplande budget voor de gehele programmaperiode. In 2015 bedroegen de totale overheidsuitgaven 20,6 miljoen euro. Daarvan ging 22% naar As 1-maatregelen, 20% naar As 2, 25% naar As 3 en 32% naar As 4.

In 2015 werd binnen het Health Check-programma en het Economisch Herstelplan zo'n 3,7 miljoen euro uitgegeven. De totale uitgaven sinds 2010 komen daarmee op 49,4 miljoen euro.

As 1

Bij de opleidingen wordt een onderscheid gemaakt tussen cursussen (starters- en vormingscursussen), korte vorming en sensibiliseringsprojecten. De cursussen draaiden in 2015 vooral rond management- en marketingvaardigheden en ICT. In totaal werden 1.800 (niet-unieke) deelnemers geregistreerd en werden 1.504 diploma's en getuigschriften uitgereikt. In de periode 2007-2015 namen 20.109 unieke personen deel aan de cursussen en werden 39.801 diploma's en getuigschriften uitgereikt.

De korte vormingssessies trokken in 2015 28.871 (niet-unieke) geïnteresseerden. De thema's management- en marketingvaardigheden en landschapsbehoud/milieubescherming konden op de meeste deelnemers rekenen.

De demonstratieprojecten duurzame landbouw telden in 2015 25.368 deelnemers. De meesten volgden een demoproject rond landschapsbehoud/milieubescherming of productkwaliteit. In de periode 2007-2015 werden samen 133.341 (niet-unieke) deelnemers bereikt.

Op de maatregel vestigingssteun voor jonge landbouwers werden in 2015 132 nieuwe dossiers goedgekeurd. De totale vestigingskosten (de som van de overheidssubsidie en de privébijdrage) van deze dossiers bedragen 23,4 miljoen euro. De meeste dossiers gaan om gemengde en melkveebedrijven. In de periode 2007-2015 kregen 1.246 jonge landbouwers PDPO II-vestigingssteun.

Onder de maatregel bedrijfsadviesysteem werden in 2015 geen nieuwe adviesaanvragen meer goedgekeurd. Wel kregen 593 eerder goedgekeurde BAS-adviezen uit PDPO II een subsidie uitbetaald. In totaal werden 7.098 landbouwers gesteund in de periode 2007-2015.

In 2015 werden 2.088 nieuwe investeringsdossiers goedgekeurd, met een totaal investeringsvolume van 316,6 miljoen euro. De meeste dossiers kwamen van gemengde, melkvee- of varkensbedrijven. In de periode 2007-2015 werden 17.599 dossiers goedgekeurd die waren ingediend onder PDPO II-regelgeving.

Er werd vorig jaar geen nieuwe oproep voor agrovoedingsprojecten gedaan, waardoor er ook geen nieuwe projecten werden goedgekeurd. In de periode 2007-2015 ontvingen 69 unieke bedrijven steun vanuit de maatregel verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten.

In 2015 werden op de maatregel “deelname aan voedselkwaliteitsregelingen” geen producenten meer uitbetaald. Sinds de start van de maatregel kregen 349 unieke biologische bedrijven een subsidie, net als 46 producenten van Brussels grondwitloof of Vlaams-Brabantse tafeldruif.

Binnen de maatregel voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS werden de voorbije jaren twee programma’s ondersteund: één voor de Vlaams-Brabantse tafeldruif en één voor het Brusselse grondwitloof. Vorig jaar voerden die programma’s vier acties uit. In de periode 2007-2015 werden samen 23 acties gesteund.

As 2

Vanaf campagnejaar 2014 kon geen vergoeding natuur meer worden aangevraagd. In 2015 gebeurden daarom alleen nog enkele terugvorderingen en rechtzettingen. Sinds de start van PDPO II werd voor 2.429 unieke landbouwbedrijven een vergoeding natuur uitbetaald.

De arealen en aantallen contracten zijn voor alle agromilieumaatregelen nul voor verzamelaanvraag 2015, daar deze contracten met PDPO III-middelen zullen betaald worden en dus opgenomen worden in het PDPO III jaarverslag. In 2015 werd nog bijna 4 miljoen euro uitgegeven aan aanvragen uit verzamelaanvraag 2014.

Er werden geen nieuwe projecten meer goedgekeurd voor de maatregel inrichtingsmaatregelen in het kader van de kaderrichtlijn water. In de periode 2007-2015 kregen vier projecten steun.

Voor de maatregel bebossing van landbouwgronden werden in 2015 geen nieuwe dossiers meer goedgekeurd. De totale, onder PDPO II-regelgeving beboste of te bebossen oppervlakte landbouwgrond blijft 281 hectare.

Er zijn in 2015 geen nieuwe aanvragen voor boslandbouwssystemen meer goedgekeurd. Sinds de start van de maatregel in 2012 zijn er 17 projecten goedgekeurd, samen goed voor 38,21 hectare.

Ook binnen de maatregel niet-productieve investeringen in bossen werden er vorig jaar geen dossiers meer goedgekeurd. In de periode 2007-2015 hebben 557 unieke bosbeheerders steun ontvangen voor “bebossing/herbebossing” en 440 unieke bosbeheerders voor “ecologische bosfunctie”. Voor beide submaatregelen samen zijn 950 unieke bosbeheerders vergoed in de periode 2007-2015.

As 3

Er werden 118 nieuwe diversificatiedossiers goedgekeurd in 2015, samen goed voor een investeringsvolume van 5,1 miljoen euro. Het ging voornamelijk om investeringen in hernieuwbare energie. In de periode 2007-2015 werden 2.379 PDPO II-dossiers goedgekeurd.

Voor de maatregelen van de gebiedsgerichte werking van As 3 werden geen nieuwe projecten meer goedgekeurd in 2015. In de periode 2007-2015 werden voor de maatregel bevordering van toeristische activiteiten in totaal 64 projecten goedgekeurd. Voor basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking waren dat er 49, waarvan 1 voor de submaatregel ontwikkeling van de paardenhouderij. Binnen dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling kregen 76 projecten goedkeuring, voor instandhouding en opwaardering van landelijk erfgoed 108, en voor intermediaire dienstverlening 63 projecten.

As 4

In 2014 werden geen nieuwe Leaderprojecten meer goedgekeurd. Het totaal aantal goedgekeurde projecten blijft voor de periode 2007-2015 op 599.

Er werden ook geen nieuwe samenwerkingsprojecten meer goedgekeurd, zodat het totale aantal projecten in de periode 2007-2015 op 14 blijft staan, waarvan vier interterritoriale en tien transnationale samenwerkingsprojecten. Bij de samenwerkingsprojecten zijn in totaal 32 (niet-unieke) PG's betrokken, waarvan 19 Vlaamse.

Onder de noemer werking plaatselijke groepen werden in 2015 57 activiteiten gesteund. Daarmee komt het totaal op 2.009 activiteiten tussen 2007 en 2015.

1 INLEIDING

Dit rapport is het laatste jaarverslag van het Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013 (PDPO II). Het schetst een beeld van de uitvoering van PDPO II in 2015 en blikt hier en daar terug op de gehele programmaperiode 2007-2015.

Het PDPO II werd bij beschikking C(2007)5555 van 13 november 2007 goedgekeurd door de Europese Commissie en later gewijzigd bij beschikkingen C(2009)1662 van 13 maart 2009 en C(2009)10181 van 11 december 2009. Op de website kan het volledige programmadocument geraadpleegd worden (www.vlaanderen.be/pdpo).

Welke thema's een jaarverslag hoort te behandelen, wordt bepaald in de plattelandsverordening (verordening (EG) nr 1698/2005), artikel 82, 2a) tot g) en werd meer gedetailleerd beschreven in de EU-Richtsnoeren (Europese Commissie, 2006).

In feite komen de bepalingen voor het jaarverslag neer op een kwantitatieve rapportering over de uitvoering van het programma, aan de hand van door de Europese Commissie vastgelegde indicatoren. In dit jaarverslag werd een selectie van die output- en resultaatindicatoren opgenomen en beschreven. Daarnaast wordt een beschrijving gegeven van de uitvoeringsomstandigheden, de werkzaamheden op vlak van monitoring en evaluatie, en de maatregelen genomen door de beheersautoriteit en het toezichtcomité om tot een goede programma-uitvoering te komen.

Waar relevant wordt bij elk hoofdstuk van dit jaarverslag verwezen naar de betreffende wettelijke bepaling die van toepassing is. De door de Europese Commissie gevraagde indicatoren tabellen (Europese Commissie, 2009) vormen een bijlage bij dit rapport.

2 ALGEMEEN KADER

2.1 WETTELIJKE BEPALING PLATTELANDSVERORDENING

Verordening (EG) nr 1698/2005, artikel 82, 2a)

Elke verandering van de algemene omstandigheden die een rechtstreekse invloed heeft op de voorwaarden voor de uitvoering van het programma, en elke wijziging van het communautaire kader en nationale beleid dat gevolgen heeft voor de coherentie tussen de bijstand van het ELFPO en die van de andere financieringsinstrumenten.

2.2 ALGEMEEN KADER

In 2015 werden twee wijzigingen aan het PDPO II ingediend bij de Europese Commissie. Het ging telkens om een notificatiewijziging in het kader van artikel 6(1)(c) van de verordening 1974/2006:

- 1) Overheveling van Health Check middelen van maatregel 123 (verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten) naar maatregel 214 (agromilieumaatregelen). De wijziging werd ingediend op 27 april 2015 en goedgekeurd op 15 juli 2015.
- 2) Wijziging aan de financiële verdeling binnen As 1, As 2 en As 3, alsook een overheveling van middelen uit As 3, As 4 en Technische bijstand naar maatregel 121 (Modernisering van landbouwbedrijven). De wijziging werd ingediend op 22 juli 2015 en goedgekeurd op 3 november 2015.

Beide wijzigingen beoogden een herverdeling van het resterende PDPO II-budget, zodat de enveloppe zo optimaal mogelijk kon benut worden voor het afsluiten op 31 december 2015.

In 2015 werd veel energie gestoken in de opstart van PDPO III. Na de officiële goedkeuring van PDPO III op 13 februari 2015, werd alles in het werk gesteld om met zoveel mogelijk maatregelen van start te kunnen gaan. Hierbij moest regionale wetgeving worden opgemaakt, IT-toepassingen worden geprogrammeerd, voorzien worden in de bekendmaking en communicatie naar de buitenwereld, etc.

3 PROGRAMMAMANAGEMENT

3.1 WETTELIJKE BEPALINGEN PLATTELANDSVERORDENING

Verordening (EG) nr 1698/2005, artikel 82, 2 f)

Een verklaring over de inachtneming van het communautaire beleid in het kader van de bijstand, inclusief informatie over de ondervonden problemen en over de maatregelen die zijn genomen om deze aan te pakken

Verordening (EG) nr 1698/2005, artikel 82, 2 e)

De maatregelen die de beheersautoriteit en het toezichtcomité hebben genomen om de kwaliteit en de doeltreffendheid van de uitvoering van het programma te waarborgen, en met name:

- *De activiteiten op het gebied van toezicht en evaluatie;*
- *Een samenvatting van de grote problemen die bij het beheer van het programma zijn ondervonden, en de maatregelen die eventueel, al dan niet naar aanleiding van overeenkomstig artikel 83 gemaakte opmerkingen, zijn genomen;*
- *Het gebruik van technische bijstand;*
- *De maatregelen die zijn genomen om overeenkomstig artikel 76 bekendheid aan het programma te geven.*

3.2 COMMUNAUTAIR BELEID

Alle communautaire voorstellen op het gebied van mededinging, de plaatsing van overheidsopdrachten, milieubescherming en –verbetering, de bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen en non-discriminatie werden in acht genomen.

3.3 TOEZICHT EN EVALUATIE

In 2014-2015 werd het Toezichtcomité PDPO II ontbonden en het Toezichtcomité PDPO III opgericht. Dit toezichtcomité is drie maal geraadpleegd in 2015.

De eerste samenkomst vond plaats op 23 februari 2015 en vormde tegelijk de installatie van het nieuwe Toezichtcomité PDPO III. Tijdens de vergadering werd het huishoudelijk reglement overlopen, het nieuwe PDPO III voorgesteld en de selectiecriteria voor de verschillende PDPO III-maatregelen voorgelegd.

In april werd een schriftelijke procedure georganiseerd voor de PDPO II-wijziging met betrekking tot de overheveling van de Health Check middelen van maatregel 123 naar maatregel 214.

Op 4 juni 2015 vond terug een samenkomst plaats. Op de agenda stonden onder andere de goedkeuring van het jaarverslag 2014 van PDPO II, de wijzigingen in PDPO II en PDPO III, het evaluatieplan 2015, de voorlichtings- en publiciteitsstrategie voor PDPO III en de selectiecriteria van een aantal PDPO III-maatregelen. Verder werd ook de goedgekeurde Lokale Ontwikkelingsstrategie voor het Leadergebied Westhoek (PDPO III) gepresenteerd.

3.4 BEHEER VAN HET PROGRAMMA

Het Uitvoeringscomité PDPO II werd vanaf 2015 vervangen door het Uitvoeringscomité PDPO III. Dit comité vergadert op regelmatige basis. In het Uitvoeringscomité zijn de beheersautoriteit (Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid of CCEP) en alle beheersdiensten vertegenwoordigd alsook het Betaalorgaan, de interne audit, het Vlaams Ruraal Netwerk en de afdeling Monitoring en Studie van het Departement Landbouw en Visserij. In 2015 kwamen zowel PDPO II- als PDPO III-items aan bod.

De vergaderingen vonden in 2015 plaats op 27 januari, 19 februari, 23 maart, 23 april, 18 mei, 09 juli, 21 september, 15 oktober, 26 november en 21 december.

Vaste onderwerpen op de agenda zijn:

- Financiële voortgang PDPO II en PDPO III
- Meldingen van het Betaalorgaan & Interne audit
- Mededelingen vanuit CCEP (onder andere verslaggeving Rural Development Committee)
- Monitoring en evaluatie
- Vlaams Ruraal Netwerk

Deze agenda wordt aangevuld met onderwerpen die op dat moment actueel zijn of bijzondere aandacht vragen, zoals de controlestatistieken, de borgingsverklaring, etc. Het Uitvoeringscomité heeft via een gedeeld elektronisch platform toegang tot alle relevante documenten. Dit platform is in 2015 volledig hervormd en uitgebreid met het oog op maximale transparantie.

Grote problemen met betrekking tot de uitvoering van PDPO II hebben zich in 2015 niet voorgedaan. Via de 2 programmawijzigingen is Vlaanderen erin geslaagd de PDPO II-enveloppe bijna volledig te besteden.

Het jaarlijkse overleg tussen de Europese Commissie en de beheersautoriteit, zoals voorgeschreven door Verordening 1698/2005, ging door op 18 februari 2016 in de kantoren van DG Agri van de Europese Commissie. Volgende agendapunten werden besproken:

1. Vooruitgang van het programma 2007-2013 (financiële uitvoering, tegenover de vastgestelde doelstellingen)
2. Beheer van het programma (jaarlijks verslag over de uitvoering, toezichtcomité, beheer problemen, bekendheid maatregelen, controle, Vlaams actieplan error rates)
3. Veranderingen van het programma (programmamodificaties PDPO II in 2015, voorbereiding afsluiting van PDPOII)
4. Netwerk (activiteiten van het Vlaams netwerk, verbintenis met het Europees net)
5. Programma 2014-2020 (PDPO III) (uitvoering – opstartfase: stand van zaken selectiecriteria, opstart van de geprogrammeerde maatregelen, moeilijkheden bij de voorbereiding of uitvoering, planning programmawijziging 2016)
6. Varia

De verslaggeving over dit overleg gebeurt door de Europese Commissie.

3.5 TECHNISCHE BIJSTAND

In het PDPO II zijn binnen het onderdeel technische bijstand twee maatregelen voorzien:

- Algemene technische bijstand
- Ruraal netwerk

Tabel 1 geeft een overzicht van de betalingen in 2015 in het kader van technische bijstand.

Tabel 1 Overzicht betalingen technische bijstand PDPO II 2015

	ELFPO (euro)	Vlaams Gewest (euro)	Totale overheidssteun (euro)
Algemene technische bijstand			
11 voorbereiding	0	0	0
12 beheer	0	0	0
13 toezicht	0	0	0
14 evaluatie	10.341,30	10.341,28	20.682,58
15 voorlichting	0	0	0
16 controle mbt verleende bijstand	0	0	0
17 provincies	58.903,75	58.903,72	117.807,47
Totaal algemene technische bijstand	69.245,05	69.245,00	138.490,05
Ruraal netwerk			
2.1 beheer	0	0	0
2.2 uitvoering actieplan	25.281,16	25.281,12	50.562,28
Totaal ruraal netwerk	25.281,16	25.281,12	20.562,28
ALGEMEEN TOTAAL	94.526,21	94.526,12	189.052,33

3.5.1 Algemene technische bijstand

Binnen deze maatregel kaderen centrale uitgaven op het gebied van voorbereiding, beheer, toezicht, evaluatie en voorlichting door de beheersautoriteit.

Evaluatie

De uitgaven hebben betrekking op de loonkosten voor de beleidsondersteuner plattelandsontwikkeling die instaat voor de monitoring en evaluatie van PDPO II.

Provincies

De provincies staan in voor de uitvoering en begeleiding van de gebiedsgerichte werking en ontvangen hiervoor een financiële bijdrage.

3.5.2 Vlaams Ruraal Netwerk

In september 2015 werd een nieuwe collega aangeworven voor het Vlaams Ruraal Netwerk. Nu zijn er drie krachten die samen instaan voor de werking van het Vlaams Ruraal Netwerk.

Een groot deel van de werking van het Vlaams Ruraal Netwerk in 2015 kaderde in de voorbereiding en opstart van PDPO III. Alle activiteiten hierrond worden beschreven in het eerste PDPO III jaarverslag.

Voor verslagen en foto-impresies van de activiteiten kan men op de website (www.ruraalnetwerk.be) terecht.

3.5.2.1 Organisatie

Europa in je Buurt

Op 3 mei 2015 vond de 2de editie van Europa in je Buurt plaats. Het Vlaams Ruraal Netwerk stond in voor onder ander de druk van een folder voor deze campagne. Net zoals in 2014 werd in elke provincie een gevarieerd programma uitgewerkt. Helaas was het slechte weer een spelbreker, waardoor de opkomst lager was dan verwacht. Een bevraging naar de ervaringen leverde interessante feedback op, deze is terug te vinden op www.ruraalnetwerk.be.

Bevraging stakeholders

In het najaar van 2015 heeft het Vlaams Ruraal Netwerk verschillende (potentiële) stakeholders en partners bevestigd aan de hand van een enquête via mail. Daarbij werd onder andere nagegaan of de betrokken stakeholders interesse hebben om deel te nemen aan actiegroepen en/of te zetelen in een nog op te richten stakeholderscomité voor PDPO III.

Algemeen kan gesteld worden dat de stakeholders nu een beter idee hebben van wat het Vlaams Ruraal Netwerk is, wat diens taken zijn, en hoe dit voor de stakeholders van nut kan zijn. Het Vlaams Ruraal Netwerk heeft nu beter zicht op met welke stakeholders samenwerking mogelijk is, en op welke manier.

Evaluatie van de werking 2007-2013

In 2015 evalueerde het VRN de verschillende activiteiten tijdens PDPO II. Om zoveel mogelijk input te verzamelen, werd een brainstormmoment georganiseerd met collega's van de dienst Communicatie van het Departement Landbouw en Visserij, om zo ook hun ideeën te horen.

Na de brainstorm werd alle input verzameld en werd geconcludeerd dat een infographic het meest aangewezen communicatiemiddel was voor de evaluatieresultaten. Zo gezegd, zo gedaan. De infographic wordt enkel digitaal aangeboden, via de website van VRN: <http://www.ruraalnetwerk.be/publicaties/publicaties/activiteiten-vrn-tijdens-pdpo-ii-infographic>.

3.5.2.2 Communicatie

Website Vlaams Ruraal Netwerk

Op 12 november 2015 werd de nieuwe website van het Vlaams Ruraal Netwerk online geplaatst. De bestaande website werd in een nieuw kleedje gestoken en is nu opgemaakt volgens de huisstijl van de Vlaamse overheid, waarbij ook wordt voldaan aan de EU-verplichtingen.

Op inhoudelijk vlak werd getracht om minstens wekelijks de website inhoudelijk aan te passen en aan te vullen met verslagen van bezoeken en deelnames aan studiedagen, verslagen van vergaderingen en de eigen activiteiten. Alle ontvangen info omtrent studiedagen, belangrijke deadlines etc. kon ook teruggevonden worden in de agenda.

In 2015 telde de website 68.200 pageviews en 26.086 bezoekers. Dit is dubbel zoveel dan in 2013, maar een derde minder dan in 2014. Wellicht heeft dit te maken met het feit dat de GLB-infociches op de website van het Vlaams Ruraal Netwerk te raadplegen waren in het najaar van 2014. Tijdens de GLB-infosessies en in verschillende media werd naar deze webpagina verwezen, wat wellicht het hoge aantal pageviews van 2014 verklaarde.

Ook in 2015 is de projectendatabank verder aangevuld. Eind 2015 telde de projectendatabank 947 As 3-en Leaderprojecten en acht samenwerkingsprojecten.

Nieuwsbrief

De nieuwsbrief van het Vlaams Ruraal Netwerk werd in 2014 in een nieuw kleedje gestoken. Het aantal pagina's werd verdubbeld, waardoor sinds vorig jaar driemaandelijks acht pagina's leesvoer werden aangeboden. Ook de komende activiteiten van het VRN worden er in aangekondigd.

Het aantal abonnementen op deze nieuwsbrieven kende ook in 2015 een stijging van 74 extra geïnteresseerden (met een voorkeur voor de digitale versie van de nieuwsbrief).

Communicatie- en promotiemateriaal

Het Vlaams Ruraal Netwerk is gehouden aan de communicatieverplichtingen die de Europese Commissie vooropstelt. Daarnaast trad in 2015 ook de nieuwe huisstijl van de Vlaamse overheid in voege. Hiervoor werd regelmatig overlegd met de Diensten Algemeen Regeringsbeleid en met de andere Europese fondsen die via de Vlaamse overheid worden uitgevoerd. Er werd een specifieke "Europese fondsen"-versie van de huisstijl uitgewerkt.

Andere communicatie

Het Vlaams Ruraal Netwerk verspreidde persberichten bij de organisatie van een aantal externe evenementen. Deze werden meestal opgenomen door de vakpers.

Daarnaast was het Vlaams Ruraal Netwerk ook aanwezig op diverse studiedagen georganiseerd door derden. Hiervan werd in de mate van het mogelijke verslag uitgebracht op de website.

3.6 VOORLICHTING EN PUBLICITEIT

De algemene communicatie over het programma gebeurt door de CCEP in samenwerking met het Vlaams Ruraal Netwerk. De specifieke communicatie over de voorwaarden en toepassing van de verschillende maatregelen naar de potentiële begunstigen toe gebeurt door de beheersdienst die voor de betrokken maatregel bevoegd is.

In 2015 was de communicatie, zowel van CCEP als van het Vlaams Ruraal Netwerk, voornamelijk gefocust op PDPO III: opmaak voorlichtings- en publiciteitsstrategie, update website, brochure PDPO III, folder communicatieverplichtingen, etc.... CCEP voorzag in opleiding en begeleiding van de beheersdiensten onder meer via bilaterale vragen, maar ook via het uitvoeringscomité en werkgroepen. Daarnaast vonden –in samenwerking met het Vlaams Ruraal Netwerk- veel communicatie-acties plaats voor het grote publiek rond het nieuwe PDPO en het nieuwe GLB in het algemeen.

4 ONGOING EVALUATIE

4.1 WETTELIJKE BEPALINGEN PLATTELANDSVERORDENING

Verordening (EG) nr 1698/2005, artikel 82, 2 d)

Een beknopt overzicht van de werkzaamheden op het gebied van de evaluatie tijdens de uitvoering overeenkomstig artikel 86, lid 3

Verordening (EG) nr 1698/2005, artikel 13

1. Voor het eerst in 2010 en uiterlijk op 1 oktober van elk tweede jaar dient elke lidstaat bij de Commissie een samenvattend verslag in dat betrekking heeft op de bij de uitvoering van zijn nationale strategie en doelstellingen geboekte vooruitgang en op de bijdrage van die strategie en doelstellingen aan de verwezenlijking van de communautaire strategische richtsnoeren. Het laatste samenvattende verslag wordt uiterlijk op 1 oktober 2014 ingediend.

2. In dat verslag worden de in artikel 82 bedoelde jaarverslagen van de vorige jaren over de uitvoering samengevat en worden met name beschreven:

a) de output en de resultaten van de programma's voor plattelandsontwikkeling op basis van de in het nationale strategische plan gedefinieerde indicatoren;

b) voor elk programma, de resultaten van de evaluatietijdens de uitvoering.

4.2 INLEIDING

De evaluatie tijdens de programmaperiode of "ongoing evaluation" omvat alle evaluatiewerkzaamheden uitgevoerd in de loop van het programma. Daarbij gaat het zowel om ex ante, mid term en ex post evaluatie als om alle andere evaluatieactiviteiten die nuttig zijn voor het verbeteren van het programmabeheer. Hieronder vallen eveneens de interactie tussen evaluatieactiviteiten, het ontwikkelen en verfijnen van indicatoren en de gegevensverzameling. Voor een uitgebreidere inleiding wordt verwezen naar het Jaarverslag 2007 en naar de richtsnoeren van de Europese Commissie (Europese Commissie, 2006).

De coördinatie van de monitoring- en evaluatieactiviteiten gebeurt door de afdeling Monitoring en Studie van het Departement Landbouw en Visserij en wordt gedeeltelijk gefinancierd via technische bijstand. Deze opdracht wordt omschreven in het hoofdstuk "monitoring van het PDPO" van het Programmadocument voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2007-2013.

Vanaf het begin van de programmaperiode werd een systeem opgezet voor de permanente evaluatie van PDPO II. Op basis van onder andere informatie uit het European Evaluation Network for Rural Development (EENRD), en aanbevelingen uit de ex post evaluatie van PDPO I en de ex ante evaluatie van PDPO II werd een evaluatieplanning opgemaakt. De afdeling Monitoring en Studie organiseerde op regelmatige basis intern overleg met alle betrokkenen bij PDPO II om de planning op te volgen en zo nodig bij te sturen. Over de stand van zaken van de evaluatiestudies tijdens de uitvoering werd gerapporteerd tijdens de vergaderingen van het Uitvoeringscomité.

4.3 EVALUATIEACTIVITEITEN

4.3.1 Uitbestede studies

Ex post evaluatie PDPO II

In 2015 werd de opdracht voor de ex post evaluatie van PDPO II gegund aan een consortium van onafhankelijke evaluatoren. De evaluatie loopt door in 2016 en wordt afgerond midden 2016.

Akker- en weidevogelmeetnet

De opdracht voor de verderzetting van het akker- en weidevogelmeetnet zoals ontwikkeld tijdens PDPO II, werd gegund in 2015. De eerste meting zal in 2016 gebeuren.

4.3.2 Studies uitgevoerd binnen de administratie

Er werden in 2015 geen evaluaties meer gemaakt van het PDPO II (behalve de ex post evaluatie zoals hierboven beschreven). Er zijn wel studies uitgevoerd ter voorbereiding van PDPO III.

Vorbereiding monitoring en evaluatie PDPO III

Ter voorbereiding van de monitoring en evaluatie van PDPO III, bespraken de beheersautoriteit, de afdeling Monitoring en Studie, de beheersdiensten en het Betaalorgaan de Europese voorschriften hierrond, teneinde voorbereid te zijn op een relevante en tijdige monitoring en evaluatie van het programma. De monitoring werd geïmplementeerd. Het evaluatieplan geeft richting aan de evaluatieactiviteiten die dienen te gebeuren.

Inspiratie voor het GLB van de toekomst? – Inkomensondersteuning en risicobeperking in de 2014 Farm Bill

De problematiek van het bekomen van een voldoende inkomen in financieel moeilijke tijden voor diverse landbouwsectoren, verplicht ons om na te denken over instrumenten die compatibel zijn met de voorschriften voor wereldwijde handel en die tegelijkertijd de land- en tuinbouwers voldoende wapenen tegen inkomensbedreigende ontwikkelingen. Gezien het belang van het instrumentarium voor inkomensondersteuning en risicobeperking in de 2014 Farm Bill werd in deze studie bekeken op welke wijze dat instrumentarium in de Verenigde Staten is vormgegeven. http://lv.vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/2015_focus_2014_farm_bill_-_definitief_-_website.pdf

Landbouw in stedelijke omgeving. CSA's en andere initiatieven

De laatste tijd duiken heel wat kleinschalige initiatieven op die de kloof tussen stad en platteland en tussen landbouwer en consument proberen te overbruggen. Stadslandbouw, boerenmarkten en voedselteams bieden kansen voor lokale voedselproductie. Ze dragen ook bij aan maatschappelijke doelen als zorg voor de omgeving, ontspanning en educatie.

<http://lv.vlaanderen.be/nl/voorlichting-info/publicaties/studies/markt-en-keten/landbouw-stedelijke-omgeving-csas-en-andere>

Eindevaluatie gebiedsgerichte werking As 3 en Leader

De VLM heeft halfweg de programmaperiode een evaluatie gemaakt over de maatregelen van As 3 en As 4 waarvan de VLM beheersdienst is. Deze evaluatie werd toen gebruikt als input voor de opmaak van PDPO III. In 2016 actualiseert VLM deze evaluatie aan de hand van de eindresultaten van As 3 en As 4.

4.4 NETWERKACTIVITEITEN

Vlaanderen nam deel aan de bijeenkomsten van de “Expert Group on Monitoring and Evaluating the CAP” op 17 maart, 25 juni en 12 november 2015 in Brussel. Ook schriftelijk reageerde Vlaanderen op de aangeleverde documenten.

Er werd ook deelgenomen aan de Informal Meeting of the Directors of Rural Development, die door het Luxemburgse voorzitterschap georganiseerd werd op 12-14 juli 2015.

5 FINANCIËLE INDICATOREN

5.1 INLEIDING

In de indicatoren tabellen, bijgevoegd in bijlage 3, zijn alle monitoringscijfers samengebracht. De indicatoren zijn alle input-, output- en resultaatindicatoren die volgens de plattelandsverordening deel moeten uitmaken van het jaarverslag.

In dit hoofdstuk worden de financiële indicatoren besproken. In de volgende hoofdstukken wordt per maatregel een selectie van de output- en resultaatindicatoren behandeld.

Opmerking: Het verschil tussen de bedragen van de tabel G5 van bijlage 3 en de bedragen in de tabellen per maatregel in het vervolg van dit rapport kan enkele euro's bedragen. Deze afwijkingen zijn te verklaren door afrondingsverschillen. De afronding door de Europese Commissie (in de Excel-tabellen in bijlage) gebeurt immers niet op dezelfde manier als de afronding door de beheersdiensten bij het indelen van de uitgaven in de gevraagde categorieën voor de monitoring.

Voor de opvolging van de betalingen in het kader van de PDPO-monitoring wordt gebruik gemaakt van de "jaarrekening" en niet van het Structural Funds Common System (SFC). De reden hiervoor is dat de jaarrekening gebaseerd is op de correcte detailinformatie, waarop ook de beheersdiensten zich baseren. Het Betaalorgaan verklaart de verschillen tussen de jaarrekening en het SFC als volgt:

"Het betreft afrondingsverschillen door de eenmalige berekening van het Europees deel van uitgevoerde betalingen in de SFC-declaratie per maatregel, terwijl dit bij het Betaalorgaan per individuele betaling aan de landbouwer wordt berekend."

Concreet voorbeeld: als een landbouwer 50,55 euro overheidssteun krijgt aan een cofinancieringspercentage van 50%, dan is het Europees aandeel in de boekhouding van het Betaalorgaan gelijk aan $50,55 * 0,5 = 25,275$ euro of afgerond op twee decimalen 25,28 euro. Het Vlaams aandeel is bijgevolg 25,27 euro (namelijk de totale overheidssteun min het Europese deel). Een dergelijke afronding gebeurt in SFC maar één keer voor alle uitgaven van een maatregel, waar die door het Betaalorgaan bij elke individuele betaling op de maatregel gebeurt. Gecumuleerd verklaren deze afrondingen dan ook het verschil tussen de boekhouding van het Betaalorgaan en de SFC-declaratie.

5.2 WETTELIJKE BEPALINGEN PLATTELANDSVERORDENING

Verordening (EG) nr 1698/2005, artikel 82, 2 c)

De financiële uitvoering van het programma, waarbij per maatregel een overzicht van de uitgaven voor betalingen aan begunstigden wordt gegeven; indien het programma geldt voor regio's die onder de convergentiedoelstelling vallen, moeten de uitgaven voor die regio's afzonderlijk worden vermeld

Verordening (EG) nr 1698/2005, artikel 82, 2 g)

In voorkomend geval, het hergebruik van steun die overeenkomstig artikel 33 van Verordening (EG) nr 1290/2005 is teruggevorderd

Verordening (EG) nr 1698/2005, artikel 82, 2 b)

De aan de hand van output- en resultaatindicatoren aangegeven vorderingen met het programma in het licht van de vastgestelde doelstellingen

5.3 FINANCIËLE INDICATOREN

5.3.1 Overzicht uitgaven 2015

In totaal werd in 2015 nog 20.622.860 euro uitgegeven binnen het PDPO II (inclusief top-up en uitgaven in het kader van de Health Check en het Economisch Herstelplan).

Cumulatief werd tot en met 2015 759.969.875 euro aan subsidies uitbetaald, wat neerkomt op 99% van de geplande uitgaven voor de ganse programmaperiode. Tabel 2 toont de uitgaven in de periode 2007-2015.

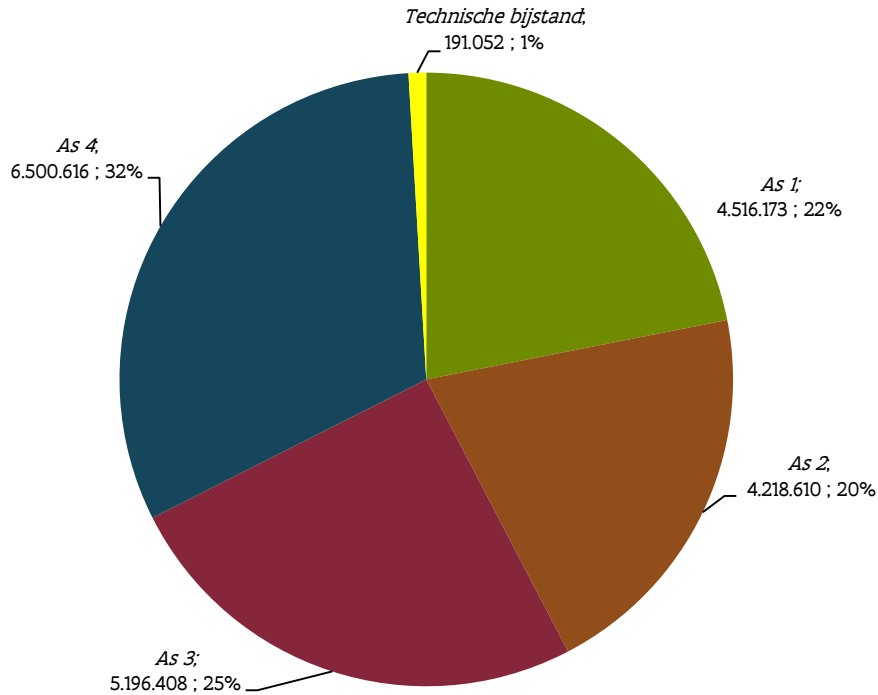
Tabel 2 Publieke (Europese + Vlaamse) uitgaven 2007-2015 per as, inclusief top-up, Health Check en Economisch Herstelplan

	Totale uitgaven 2007-2015 (euro)
As 1	467.012.646
As 2	175.776.698
As 3	73.212.423
As 4	40.239.570
Totaal zonder technische bijstand	756.241.337
Technische bijstand	3.728.538
Totaal inclusief technische bijstand	759.969.875

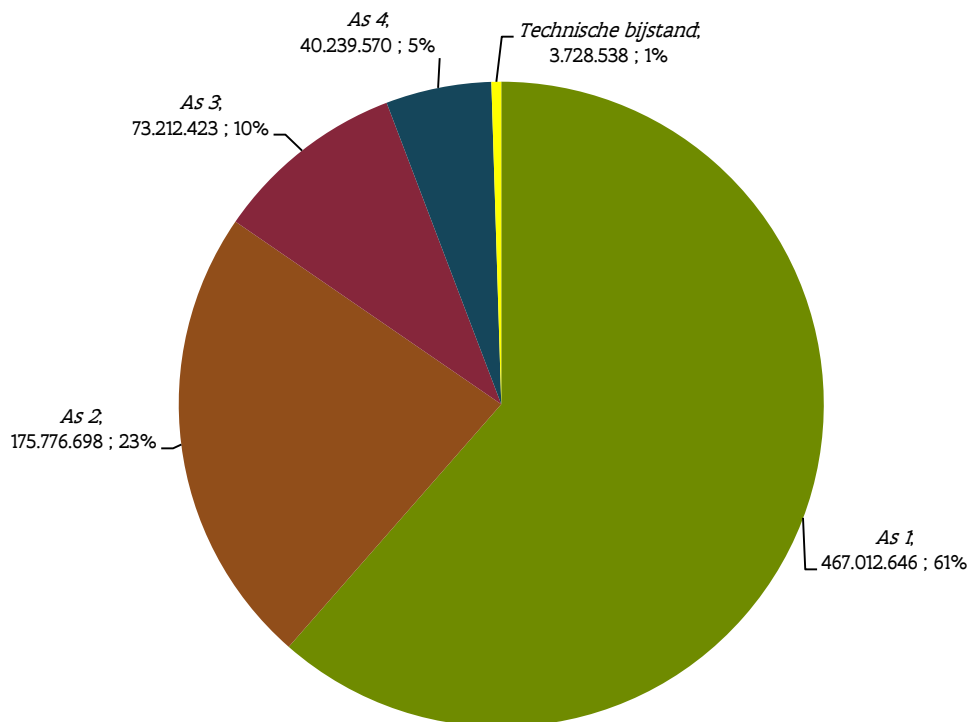
Figuur 1 geeft een overzicht van de totale publieke uitgaven in 2015 aan de verschillende assen (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) en de technische bijstand. 22% van de uitgaven werd besteed in As 1, 20% in As 2, 25% in As 3 en 32% in As 4.

Figuur 2 geeft een overzicht van de totale publieke uitgaven in de periode 2007-2015 aan de verschillende assen (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) en de technische bijstand. 61% van dat bedrag is uitgegeven binnen As 1, 23% binnen As 2, 10% binnen As 3 en 5% binnen As 4.

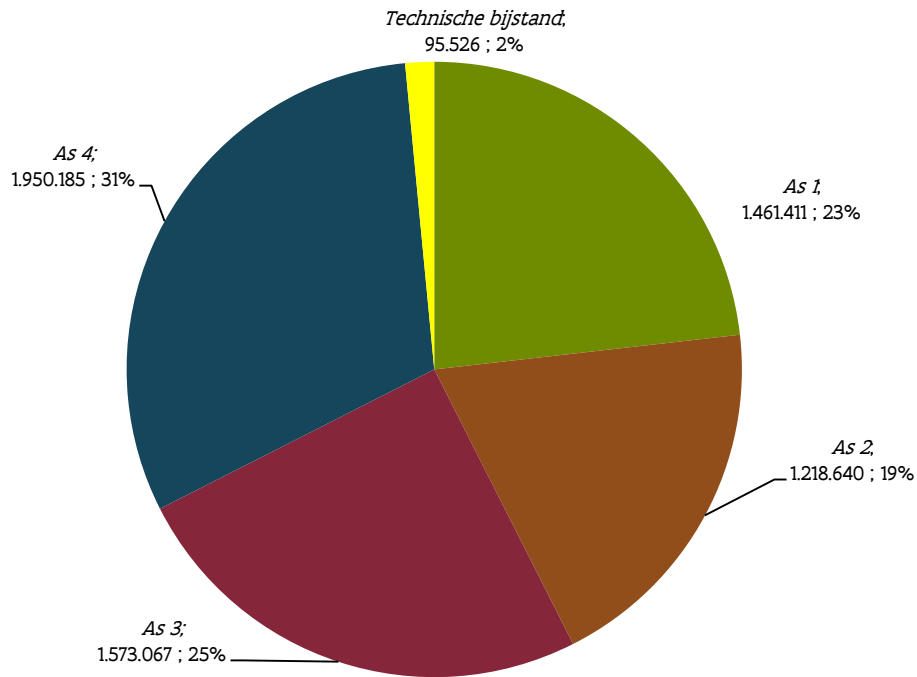
Figuur 3 geeft de Europese uitgaven in 2015 weer (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan). Figuur 4 toont de Europese uitgaven in de periode 2007-2015 (eveneens inclusief Health Check en Economisch Herstelplan). Figuur 5 toont de Europese uitgaven in de periode 2007-2015, zonder Health Check en Economisch Herstelplan. 61% van die uitgaven werd besteed binnen As 1, 25% binnen As 2, 8% binnen As 3 en 5% binnen As 4.

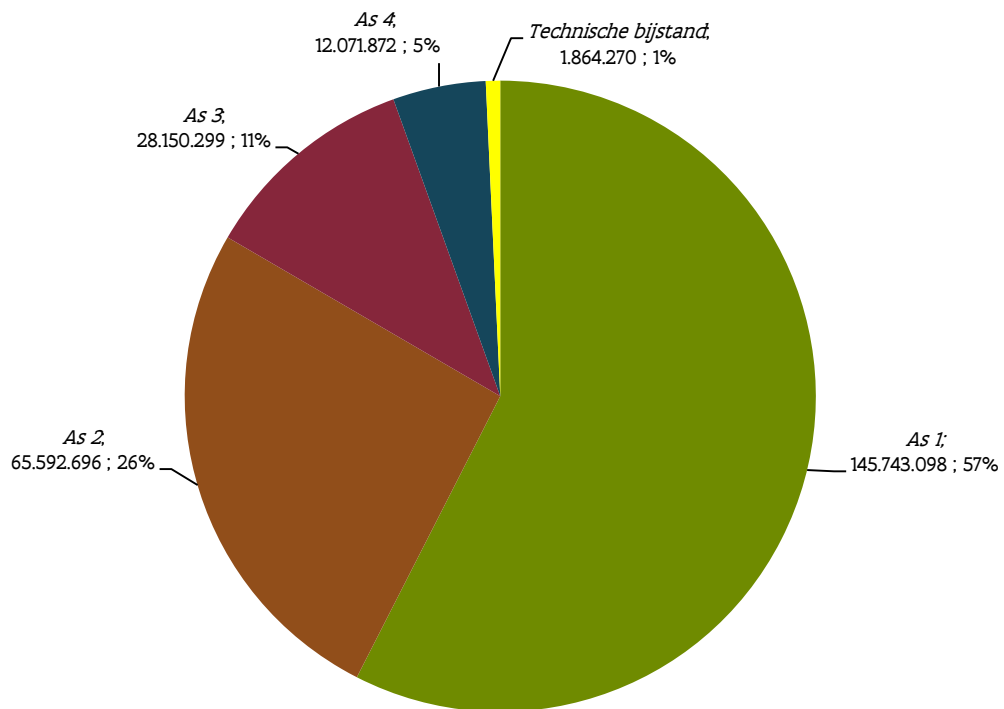
Figuur 1 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2015 over de vier assen en de technische bijstand van PDPO II

Figuur 2 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaren 2007-2015 over de vier assen en de technische bijstand van PDPO II

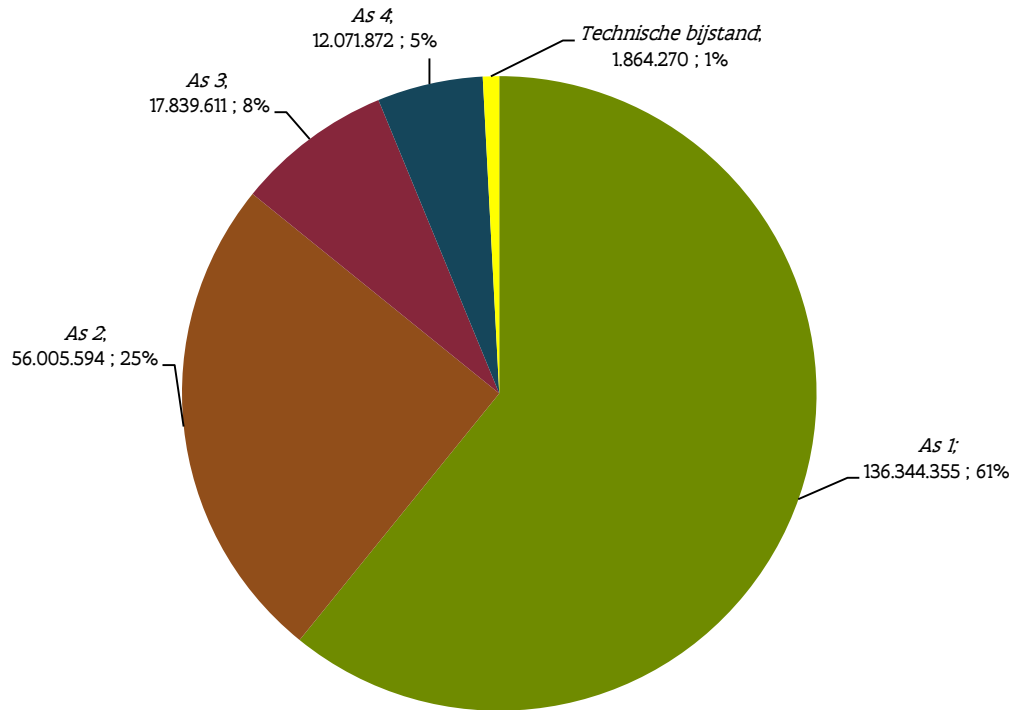

Figuur 3 Absolute en procentuele verdeling van de Europese uitgaven (euro) (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2015 over de vier assen en de technische bijstand van PDPO II

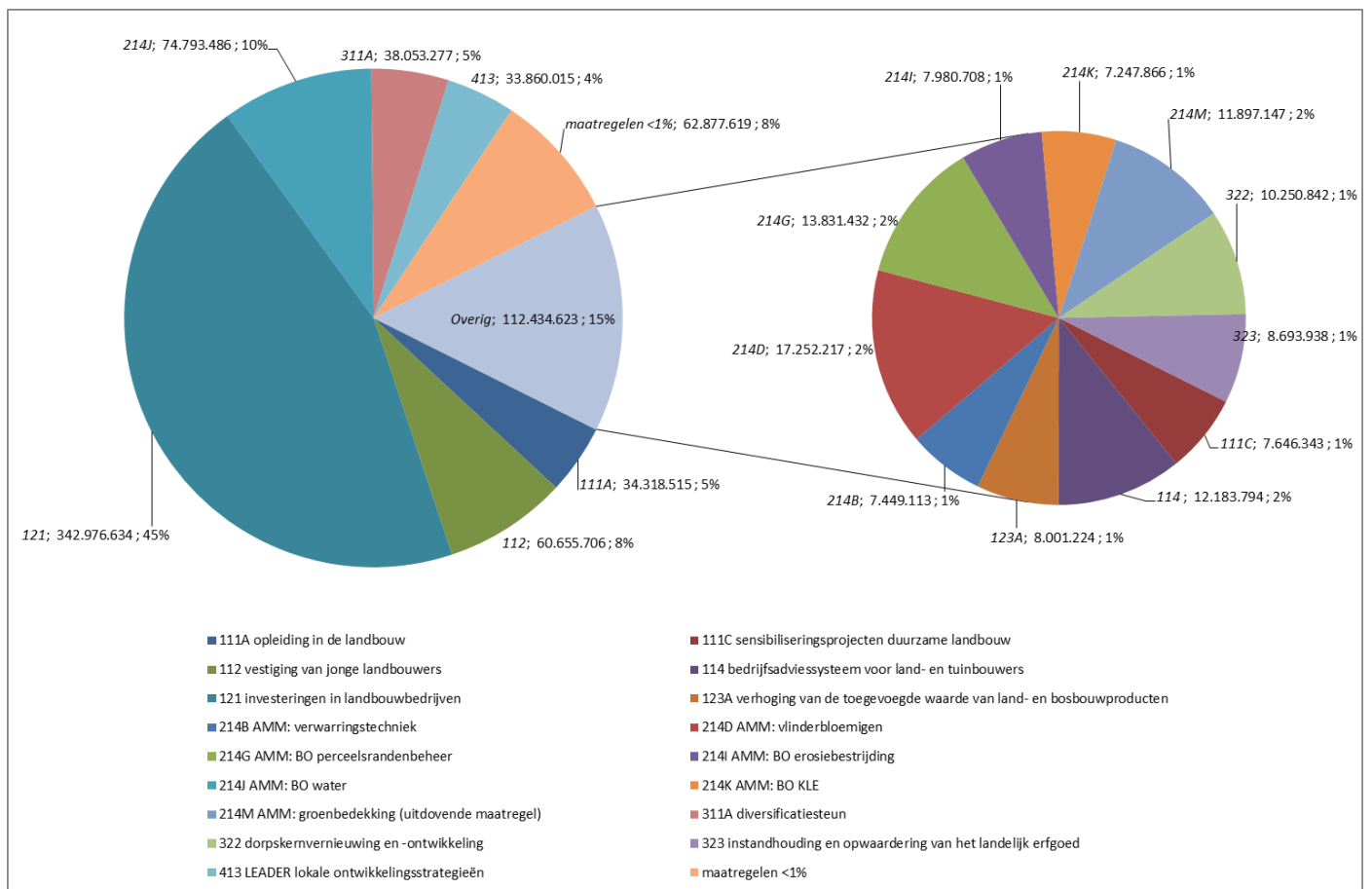
Figuur 4 Absolute en procentuele verdeling van de Europese uitgaven (euro) (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaren 2007-2015 over de vier assen en de technische bijstand van PDPO II

Figuur 5 Absolute en procentuele verdeling van de Europese uitgaven (euro) (exclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaren 2007-2015 over de vier assen en de technische bijstand van PDPO II

Figuur 6 geeft een overzicht van de totale uitgaven in de periode 2007-2015, verdeeld over de verschillende PDPO II-maatregelen (inclusief de uitdovende maatregelen), waarbij de agromilieumaatregelen (AMM) op submaatregelniveau worden beschouwd (inclusief technische bijstand). Budgettair gezien was de maatregel investeringen in landbouwbedrijven met 45% van de totale uitgaven de grootste maatregel, gevolgd door BO water (10%), vestigingssteun voor jonge landbouwers (8%), diversificatiesteun (5%), opleiding (5%) en LEADER lokale ontwikkelingsstrategieën (4%). Alle maatregelen die elk minder dan 1% van het totale bestede budget uitmaken, werden verzameld in de categorie "maatregelen < 1%". Deze budgettair kleine maatregelen vertegenwoordigen samen 8% van de totale uitgaven in 2007-2015.

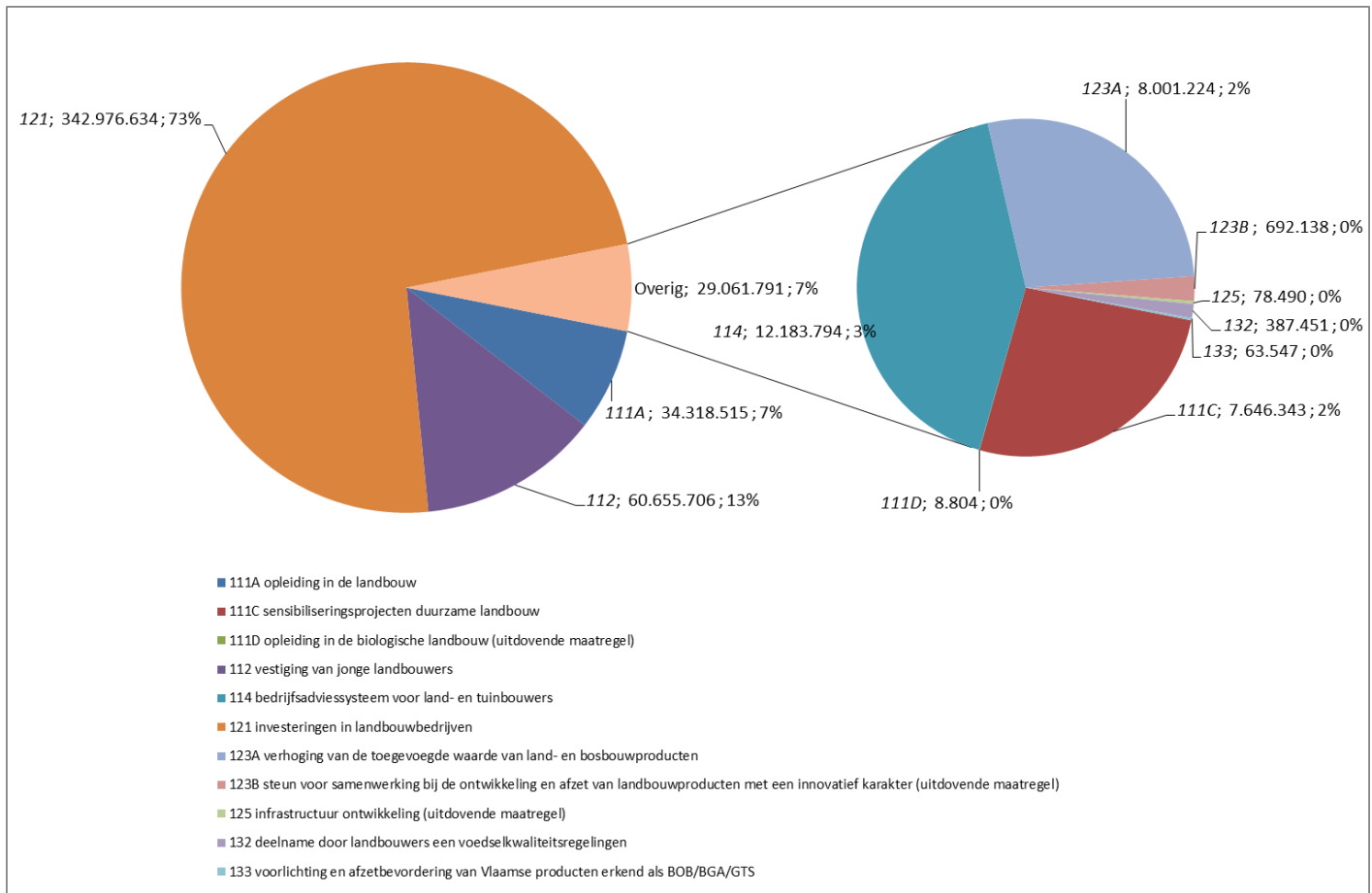
Figuur 6 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economische Herstelplan, inclusief technische bijstand) in de periode 2007-2015 over de maatregelen van PDPO II (inclusief de uitdovende maatregelen) (Uitgaven lager dan 1% van het totaal werden samengebracht in de categorie "maatregelen < 1%") (AMM = agromilieumaatregel, BO = beheerovereenkomst)

Hierna volgt een bespreking van de uitgaven per as in de periode 2007-2015. Ook de uitdovende maatregelen zijn meegenomen. Figuur 7 geeft een overzicht van de totale overheidsuitgaven in As 1 in 2007-2015. Aan de VLIF-maatregelen investeringen in landbouwbedrijven en vestiging van jonge landbouwers werd respectievelijk 73% en 13% van de uitgaven gespenseerd. De maatregel opleiding in de landbouw was goed voor 7% van de uitgaven. De overige As 1-maatregelen vertegenwoordigden elk minder dan 4% van de totale As 1-uitgaven.

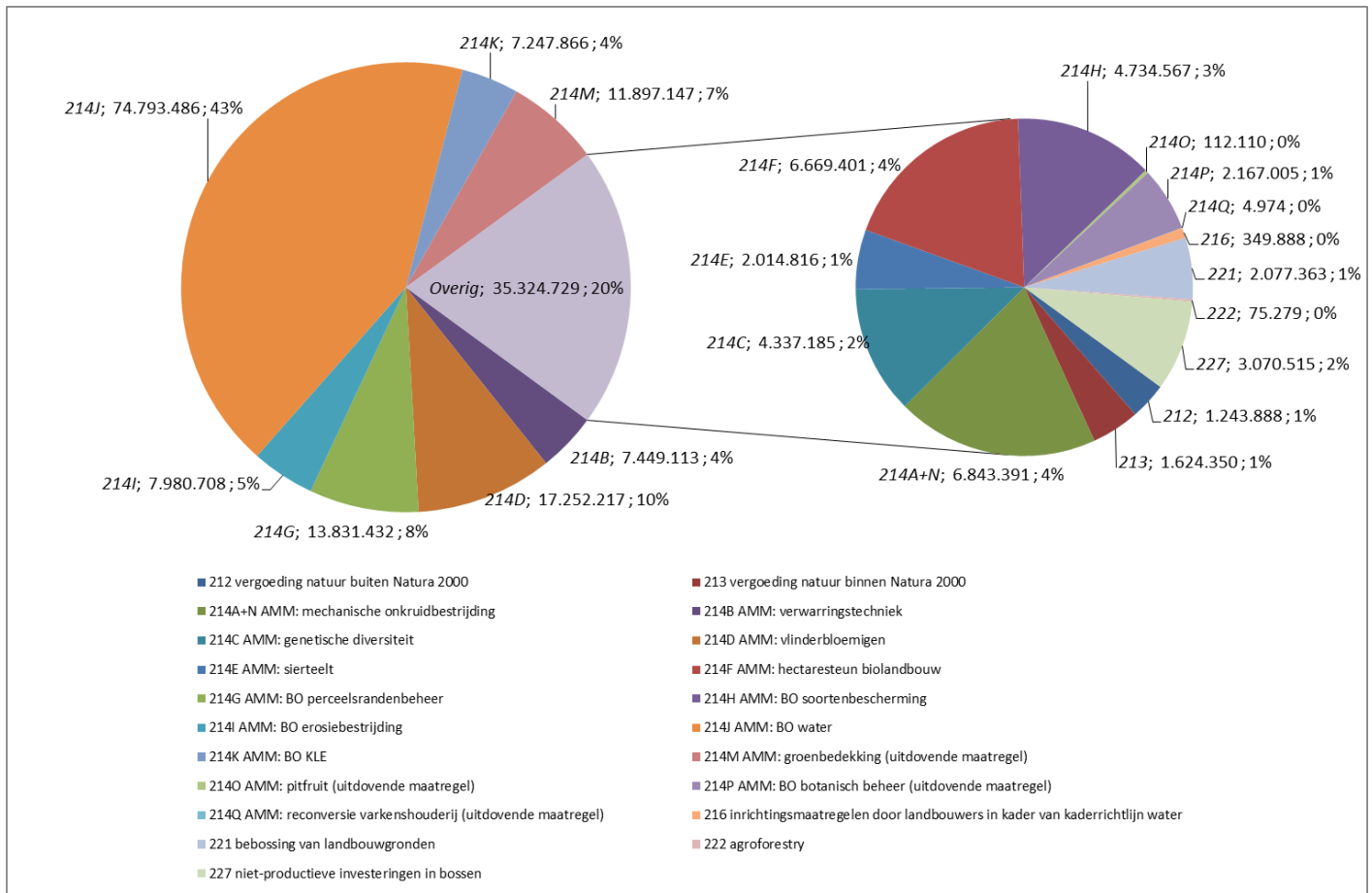
In figuur 8 staan de totale overheidsuitgaven binnen As 2 weergegeven. Ook de uitdovende maatregelen zijn opgenomen in de figuur. Het grootste deel (43%) van de As 2-uitgaven ging in 2007-2015 naar de BO water. Daarna volgen de agromilieumaatregelen vlinderbloemigen (10%), BO perceelsrandenbeheer (8%), groenbedekking (7%), BO erosiebestrijding (5%), verwarringstechniek (4%) en BO kleine landschapselementen (4%).

Figuur 9 geeft een overzicht van de uitgaven binnen As 3 in 2007-2015. 52% van die uitgaven zijn toe te schrijven aan de diversificatiesteun, 14% aan de maatregel dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling en 12% aan instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed.

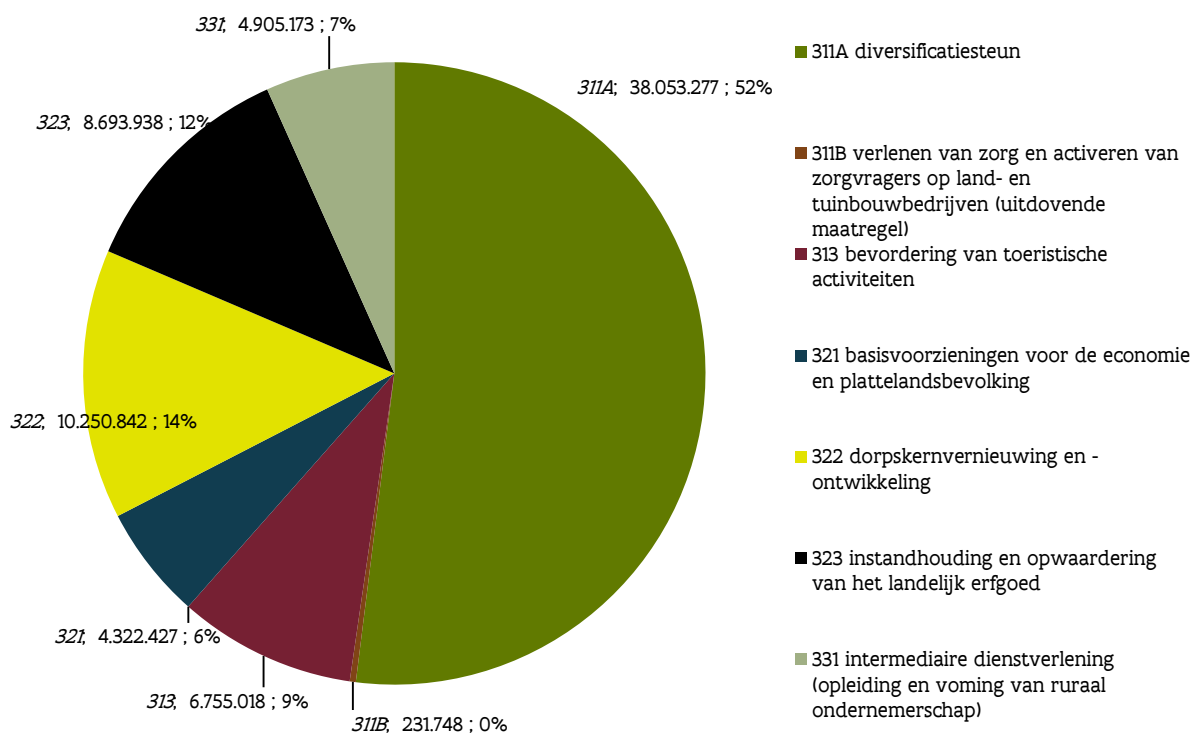
In figuur 10 staan de uitgaven voor de verschillende As 4-maatregelen (LEADER) in de periode 2007-2015. Het grootste deel van de uitgaven (84%) ging naar de opmaak en uitvoering van de lokale ontwikkelingsstrategieën.

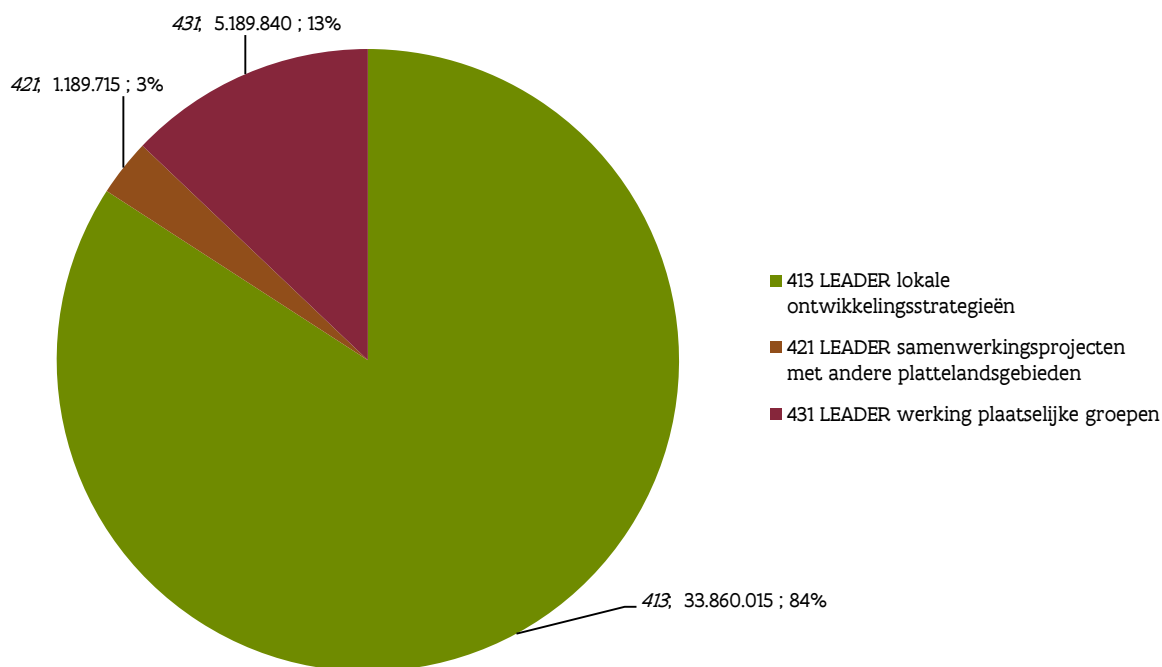
Figuur 7 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2007-2015 over de maatregelen van As 1 (VLIF = Vlaams Landbouw investeringsfonds, BOB = Beschermd Oorsprongsbenaming, BGA = Beschermd Geografische Aanduiding, GTS = Gegarandeerde Traditionele Specialiteit)

Figuur 8 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2007-2015 over de maatregelen van As 2, inclusief de uitdovende maatregelen (AMM = agromilieumaatregel, BO = beheerovereenkomst, KLE = kleine landschapselementen)

Figuur 9 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2007-2015 over de maatregelen binnen As 3, inclusief de uitdovende maatregelen

Figuur 10 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2007-2015 over de maatregelen binnen As 4

In tabel 3 worden voor elke maatregel de overheidsuitgaven ten opzichte van de geplande overheidsuitgaven voor de gehele programmaperiode PDPO II weergegeven. In deze tabel is de top-up niet meegenomen. De extra budgetten van de Health Check en het Economisch Herstelplan zijn wel opgenomen, zowel in de reeds bestede als in de geprogrammeerde overheidsuitgaven.

Tabel 3 Overzicht van de uitgaven (euro) in de periode 2007-2015 in verhouding tot de vooropgestelde uitgaven voor de programmaperiode PDPO II. Top-up is niet opgenomen. De bestede en geplande overheidsuitgaven zijn inclusief Health Check en Economisch Herstelplan.

Maatregelnummer en maatregel	ELFPO Overheids- uitgaven 2015 (euro)	Overheidsuitgaven cumulatief 2007-2015 (euro)		Geprogrammeerde overheidsuitgaven PDPO II (euro)		Realisatie ELFPO (%)
		ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
111 – Beroepsopleiding, voorlichting en sensibilisering	640.525	12.592.110	41.973.662	12.635.211	42.117.370	99,7
112 – Vestiging van jonge landbouwers	-1.813	18.192.680	60.655.706	18.196.644	60.655.480	100,0
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	<i>-8.192</i>	<i>8.253.125</i>	<i>27.509.860</i>			
114 – Bedrijfsadviesstelsel voor land- en tuinbouwers	190.455	3.655.138	12.183.794	3.663.962	12.213.207	99,8
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	<i>0</i>	<i>1.886.116</i>	<i>6.287.045</i>			
121 – Investerings in landbouwbedrijven	633.848	107.354.223	342.976.634	107.453.274	343.162.720	99,9
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	<i>-65.073</i>	<i>50.113.246</i>	<i>167.046.403</i>			
123 – Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	-5.990	3.790.099	8.693.362	3.796.320	8.702.118	99,8
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	<i>0</i>	<i>208.209</i>	<i>694.029</i>			
125 – Infrastructuurontwikkeling	0	23.547	78.490	23.547	78.490	100
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	<i>0</i>	<i>23.547</i>	<i>78.490</i>			
132 – Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen	332	116.235	387.451	117.951	393.170	98,5
133 – Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS	4.053	19.064	63.547	19.621	65.403	97,2
Totaal As 1	1.461.411	145.743.097	467.012.646	145.906.530	467.387.958	99,9
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	<i>-73265</i>	<i>60.484.243</i>	<i>201.615.827</i>			
212 – Betalingen aan landbouwers in andere gebieden met handicaps dan berggebieden	-1.610	586.442	1.243.888	636.808	1.273.616	92,1
213 – Natura 2000-betalingen en betalingen in verband met Richtlijn 2000/60/EC (Kaderrichtlijn Water)	-3.704	782.697	1.624.350	816.931	1.633.862	95,8
<i>Waarvan overgangsuitgaven</i>	<i>0</i>	<i>335.423</i>	<i>672.201</i>			

<i>overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>						
214 – Agromilieumaatregelen	1.086.392	61.499.427	132.486.449	61.550.546	123.101.092	99,9
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	0	36.682.820	82.107.410			
216 – Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in kader van Kaderrichtlijn Water	80.358	174.944	349.888	206.032	412.064	84,9
221 – Bebossing van landbouwgronden	16.992	995.687	2.077.363	997.104	1.994.208	99,9
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	1.311	710.329	1.498.262			
222 – Boslandbouwsystemen	25.603	37.639	75.279	50.000	100.000	75,3
227 – Niet-productieve investeringen in bossen	14.608	1.515.861	3.070.515	1.516.403	3.032.806	100,0
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	4.556	272.499	553.784			
Totaal As 2	1218.640	65.592.696	140.927.730	65.773.824	131.547.648	99,7
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	5.867	37.961.071	84.831.657			
311 – Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten	22.314	17.672.079	38.285.025	17.790.576	38.446.656	99,3
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	-5.532	1.922.769	6.409.233			
313 – Bevordering van toeristische activiteiten	114.253	2.026.505	6.755.018	2.085.143	6.950.477	97,2
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	0	591.227	1.970.760			
321 – Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking	116.172	1.296.728	4.322.427	1.323.310	4.411.033	98,0
322 – Dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling	343.408	3.075.253	10.250.842	3.097.493	10.324.977	99,3
323 – Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed	866.753	2.608.182	8.693.938	2.737.291	9.124.303	95,3
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	0	95.625	318.749			
331 – Intermediaire dienstverlening (opleiding en vorming van ruraal ondernemerschap)	110.167	1.471.552	4.905.173	1.484.079	4.946.930	99,2
Totaal As 3	1573.067	28.150.299	73.212.423	28.517.892	74.204.376	98,7
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	-5.532	2.609.621	8.698.742			
413 – Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie	1.728.839	10.158.005	33.860.015	10.200.948	34.003.160	99,6
421 – Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden	103.294	356.915	1.189.715	375.000	1.250.000	95,2

431 – Werking plaatselijke groepen	118.052	1.556.952	5.189.840	1.577.211	5.257.370	98,7
Totaal As 4	1.950.185	12.071.872	40.239.570	12.153.159	40.510.530	99,3
Technische bijstand	95.526	1.864.270	3.728.538	1.866.414	3.732.828	99,9
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	<i>0</i>	<i>165.740</i>	<i>331.480</i>			
TOTAAL	6.298.829	253.422.234	725.120.909	254.217.819	717.383.340	99,7
<i>Waarvan overgangsuitgaven overeenkomstig verordening (EG) nr 1320/2006</i>	<i>-72.930</i>	<i>101.260.675</i>	<i>295.477.706</i>			

Zoals aangegeven in 2.2, werd er in 2015 nog een laatste programmawijziging doorgevoerd, voor de optimalisatie van de ELFPO-middelen over de verschillende maatregelen. Nog tot eind 2015 zijn voor verschillende maatregelen uitgaven gebeurd.

Wat de goedkeuring van PDPO II-dossiers betreft, konden er nog tot eind 2015 PDPO II-dossiers worden goedgekeurd als er nog PDPO II-budget was en zolang er nog geen PDPO III-dossiers waren goedgekeurd. Als er geen PDPO II-middelen meer waren, konden er in de regel geen PDPO II-dossiers meer worden goedgekeurd. Uitzondering hierop waren de maatregelen van As 1 en As 2, waarvoor nog tot 31 december 2014 nieuwe dossiers konden worden goedgekeurd.

De uitgaven in bovenstaande figuren en in tabel 3 wijken voor bepaalde maatregelen af van de uitgaven die zijn weergegeven in het vervolg van dit jaarverslag (bespreking van de indicatoren per as en per maatregel). Meer bepaald gaat het om de maatregelen 321 en 321B. Deze verschillen zijn te verklaren door enkele misboekingen die gebeurden bij de betrokken beheersdienst. Sommige uitgaven van maatregel 321B werden onder maatregelnummer 321 geboekt. Deze misboeking werd recht gezet in de verdere beschrijving van de afzonderlijke maatregelen in dit jaarverslag, maar kon niet meer worden gecorrigeerd in de cijfers van het Betaalorgaan, waarop bovenstaande tabel gebaseerd is. In tabel 4 worden de verschillende bedragen waarvan sprake op een rij gezet. Ook in 2010, 2011 en 2012 gebeurden enkele misboekingen, die werden recht gezet in de tabellen in bijlage 3 (zie PDPO II Jaarverslag 2010, Jaarverslag 2011 en Jaarverslag 2012).

Tabel 4 Overzicht afwijkingen werkelijke uitgaven en uitgaven betaalorgaan in 2015

Maatregelnummer	Vlaams Betaalorgaan		Werkelijke uitgaven	
	Europese uitgaven (euro)	Totale uitgaven (euro)	Europese uitgaven (euro)	Totale uitgaven (euro)
321	114.110	380.366	112.872	376.240
321B	2.062	6.873	3.300	11.000

Tabel 5 geeft een overzicht van de top-up uitgaven in 2015 en in de periode 2007-2015.

Tabel 5 Overzicht van de top-up overheidsuitgaven, inclusief binnen Health Check en Economisch Herstelplan

Maatregelnummer	Maatregel	Top-up overheidsuitgaven 2015 (euro)	Top-up overheidsuitgaven cumulatief 2007-2015 (euro)
214	Agromilieumaatregelen	1.781.383	34.848.968
221	Bebossing van landbouwgronden	0	10.380
Totaal		1.781.383	34.859.348

In tabel 6 worden de uitgaven binnen het Health Check-programma en het Economisch Herstelplan weergegeven. Tabel 7 geeft de top-up uitgaven weer van maatregelen die genomen zijn binnen de Health Check en het Economisch Herstelplan. In totaal werd er in 2015 binnen het Health Check-programma en het Economisch Herstelplan 3.699.868 euro uitgegeven (inclusief top-up). Daarvan ging 6% naar As 1, 93% naar As 2 en 1% naar As 3.

Tabel 6 Overzicht van de uitgaven (euro) binnen het Health Check-programma en het Economisch Herstelplan in de periode 2010-2015 in verhouding tot de vooropgestelde uitgaven. Top-up is niet meegenomen.

Maatregelnummer	Maatregel	ELFPO Overheids-uitgaven 2015 (euro)	Overheidsuitgaven cumulatief 2010-2015 (euro)		Geprogrammeerde overheidsuitgaven PDPO II (euro)		Realisatie ELFPO (%)
			ELFPO	Totaal	ELFPO	Totaal	
As 1: 121	Investerings in landbouwbedrijven	183.582	7.428.592	9.904.786	7.507.430	10.009.907	98,9
As 1: 123	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	-5.990	1.970.150	2.626.867	1.976.141	2.634.855	99,7
As 2: 214	Agromilieumaatregelen	934.913	9.587.102	19.173.913	9.596.227	19.192.454	99,9
As 3: 311	Investerings mbt diversificatie van landbouwactiviteiten	23.314	10.310.688	13.747.062	10.427.632	13.903.509	98,9
Totaal	Totaal assen 1, 2 en 3	1.135.819	29.296.533	45.452.629	29.507.430	45.470.725	99,3

Tabel 7 Overzicht van de top-up uitgaven binnen het Health Check-programma en het Economisch Herstelplan in 2010-2015

Maatregelnummer	Maatregel	Top-up uitgaven 2015 (euro)	Top-up uitgaven cumulatief 2010-2015 (euro)
214	Agromilieumaatregelen	1.562.704	3.956.122

5.3.2 Terugvorderingen 2015

In 2015 werd in totaal 1.118.083 euro (waarvan 406.871 euro uit ELFPO) teruggevorderd voor de volgende maatregelen:

- 52.649 euro (waarvan 15.795 euro uit ELFPO) voor maatregel 111 "opleiding in de landbouw"
- 57.042 euro (waarvan 21.313 euro uit ELFPO) voor maatregel 112 "vestiging van landbouwers"
- 559.234 euro (waarvan 180.455 euro uit ELFPO) voor maatregel 121 "investeringen in landbouwbedrijven"
- 24.390 euro (waarvan 18.293 euro uit ELFPO) voor maatregel 123 "verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten"
- 3.502 euro (waarvan 1.751 euro uit ELFPO) voor maatregel 212 "vergoeding natuur buiten Natura 2000"
- 6.290 euro (waarvan 3.145 euro uit ELFPO) voor maatregel 213 "vergoeding natuur binnen Natura 2000"
- 220.326 euro (waarvan 110.146 euro uit ELFPO) voor maatregel 214 "agromilieumaatregelen"
- 2.216 euro (waarvan 1.108 euro uit ELFPO) voor maatregel 221 "bebossing van landbouwgronden"
- 75.477 euro (waarvan 45.637 euro uit ELFPO) voor maatregel 311 "investeringen met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten"
- 5.363 euro (waarvan 1.609 euro uit ELFPO) voor maatregel 313 "bevordering van toeristische activiteiten"
- 411 euro (waarvan 123 euro uit ELFPO) voor maatregel "intermediaire dienstverlening"
- 1.736 euro (waarvan 521 euro uit ELFPO) voor maatregel 413 "lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit/diversificatie"
- 23.257 euro (waarvan 6.977 euro uit ELFPO) voor maatregel 431 "werking plaatselijke groepen"

De teruggevorderde bedragen werden in mindering gebracht op de uitgaven, zodat de betrokken beheersdienst deze bedragen opnieuw kon gebruiken voor de betreffende maatregel.

6 INDICATOREN AS 1 – VERBETERING VAN HET CONCURRENTIEVERMOGEN VAN DE LAND- EN BOSBOUWSECTOR

6.1 OPLEIDING IN DE LANDBOUW (MAATREGEL 111-A)

Outputindicatoren

Onder deze maatregel vallen cursussen (starters- en vormingscursussen), stages en korte vorming. Onder “korte vorming” worden bijeenkomsten verstaan waarbij gedurende één tot drie uur een bepaald aspect van de landbouwsector onder leiding van een lesgever wordt uitgediept.

Cursussen en stages

Tabel 8 geeft een overzicht van het aantal deelnemers, het aantal vormingsdagen en de uitgaven per cursusthema in 2015. Stages maken deel uit van de startersopleidingen en werden daarom bij de managementsopleidingen gerekend. De categorie “vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied” was vorig jaar goed voor 44% van het totale aantal deelnemers, 70% van de vormingsdagen en 64% van de totale uitgaven. Aan de ICT-cursussen nam 24% van de cursisten deel en werd 11% van de vormingsdagen en 16% van de totale uitgaven besteed. De categorie “andere”, waarin zowel de cursussen aangaande sectorspecifieke technische thema’s als het aanleren van praktische vaardigheden zijn ingedeeld, was goed voor 32% van het aantal deelnemers, 19% van de vormingsdagen en 20% van de totale uitgaven.

Tabel 8 Aantal deelnemers, aantal vormingsdagen en overheidsuitgaven voor cursussen en stages in 2015

Thema	Aantal deelnemers	Aantal vormingsdagen	Totale uitgaven (euro)
Vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied	783	9.159	612.285
ICT-opleiding	438	1.419	152.808
Nieuwe technologische processen en machines / innovatieve benaderingen	0	0	0
Nieuwe normen	0	0	0
Productkwaliteit	0	0	0
Landschapsbehoud en -verbetering en milieubescherming	0	0	0
Andere (waaronder de uitgaven voor “sociale promotie”)	579	2.569	187.399
Totaal	1.800	13.148	952.493

De geslachts- en leeftijdsverdeling van de deelnemers wordt weergegeven in tabel 9. In totaal werden vorig jaar 1.800 niet-unieke deelnemers aan cursussen en stages geregistreerd. 44% van deze deelnemers was een vrouw en 52% was jonger dan 40 jaar.

De 1.800 deelnemers bestonden uit 1.613 unieke deelnemers. Van die unieke personen was 44% een vrouw en 49% jonger dan 40 jaar.

De voorbije jaren (2007-2015) namen 20.109 unieke personen deel aan de cursussen en stages. In de periode 2007-2014 waren dat er 19.183, wat betekent dat 926 personen in 2015 voor het eerst sinds de start van PDPO II een cursus gevolgd hebben. Van de 20.109 unieke deelnemers was 35% een vrouw en 51% jonger dan 40 jaar.

Tabel 9 Leeftijd en geslacht van (unieke) deelnemers aan cursussen en stages, 2007-2015

	Aantal mannen			Aantal vrouwen			Totaal
	< 40 jaar	≥ 40 jaar	Totaal	< 40 jaar	≥ 40 jaar	Totaal	
Niet-uniek 2015	588	429	1.017	339	444	783	1.800
Uniek 2015	506	403	909	292	412	704	1.613
Uniek 2007-2015	7.115	6.042	13.157	3.180	3.772	6.952	20.109

Korte vorming

Tabel 10 geeft een overzicht van het aantal deelnemers, het aantal vormingsdagen en de uitgaven per thema voor de korte vorming in 2015. Met 56% van alle deelnemers, 54% van de opleidingsdagen en 54% van de totale uitgaven is de categorie “andere” de belangrijkste in 2015. In deze categorie worden korte vormingen over allerhande technische thema’s voor de verschillende landbouwsectoren ondergebracht. Aan de categorieën “vaardigheden op management, -administratief en marketinggebied” en “landschapsbehoud en -verbetering en milieubescherming” kunnen respectievelijk 28 en 11% van het aantal deelnemers worden toegewezen.

Tabel 10 Aantal deelnemers, aantal vormingsdagen en overheidsuitgaven voor korte vorming in 2015

Thema	Aantal deelnemers	Aantal vormingsdagen	Totale uitgaven (euro)
Vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied	7.981	2.077	84.173
ICT-opleiding	631	157	9.305
Nieuwe technologische processen en machines/innovatieve benaderingen	270	60	499
Nieuwe normen	206	77	6.295
Productkwaliteit	524	154	10.258
Landschapsbehoud en -verbetering en milieubescherming	3.151	746	35.213
Andere	16.108	3.800	171.326
Totaal	28.871	7.072	317.068

Bij korte vormingssessies registreert men enkel het aantal deelnemers, zonder verdere persoonsgegevens. De man/vrouw-verhouding van de deelnemers wordt bepaald aan de hand van steekproeven. Daaruit leiden we af dat 26% van de deelnemers aan korte vorming in 2015 een vrouw was. De statistieken over leeftijd van de deelnemers aan korte vorming zijn gebaseerd op de landbouwteiling van de FOD Economie en wijzen erop dat zo’n 7% van de deelnemers jonger was dan 40 jaar.

Resultaatindicatoren

Cursussen en stages

In totaal werden in 2015 1.504 diploma’s en getuigschriften uitgereikt aan 1.339 unieke personen. 44% van die unieke deelnemers was een vrouw en 52% jonger dan 40 jaar.

In de periode 2007-2015 werden in totaal 39.801 diploma’s en getuigschriften uitgereikt aan 17.200 unieke personen. Van die unieke personen was 35% een vrouw en 51% jonger dan 40 jaar.

Korte vorming

Bij korte vorming wordt enkel het aantal deelnemers geregistreerd zonder verdere persoonsgegevens. Er wordt verondersteld dat de helft van de Vlaamse landbouwers (31.255 personen) minstens één maal in de volledige PDPO II-periode een korte vormingssessie volgt. Daar de onderwerpen van korte vorming dicht bij de praktijk staan, wordt aangenomen dat 100% van de deelnemers het geleerde ook in de

praktijk brengt. Dat cijfer stelt dan meteen het unieke aantal “succesvolle” deelnemers voor. De absolute cijfers van geslacht en leeftijd worden verkregen door dezelfde procentuele verdeling te gebruiken als bij de outputindicator. De man/vrouw-verhouding wordt dus bepaald aan de hand van steekproeven. Zo’n 26% van de deelnemers in 2015 was een vrouw. De statistieken over de leeftijd van de deelnemers zijn gebaseerd op de landbouwtekening van de FOD Economie. Bijna 7% van de deelnemers was jonger dan 40 jaar.

Doelbereik

Tabel 11 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen. In de periode 2007-2015 waren er 1.263.468 deelnemers die 503.471 dagen opleiding volgden.

Tabel 11 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren maatregel 111-A Opleiding

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal unieke deelnemers aan opleidingen	41.800	51.364 ¹	123%
	Aantal deelnemers aan opleidingen	1.358.000	1.294.139	95%
	Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	582.660	523.691	90%
Resultaat	Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding hebben gevolgd	40.500	48.455 ²	120%

6.2 SENSIBILISERINGSPROJECTEN DUURZAME LANDBOUW (MAATREGEL 111-C)

Outputindicatoren

In totaal namen 25.368 personen deel aan de 24 demonstratieprojecten die in 2015 beëindigd werden en waarvoor de derde schijf werd uitbetaald. 71% van die deelnemers woonde een sensibiliseringsproject bij uit de categorie “landschapsbehoud en –verbetering en milieubehoud”, 21% van de deelnemers volgde een project rond “productkwaliteit” en 8% van de deelnemers koos een demonstratie rond “vaardigheden op management-, administratief en marketinggebied”. Naar schatting 10% van alle deelnemers was een vrouw en 43% was jonger dan 40 jaar.

Bij de meeste projecten werd naast de organisatie van demoactiviteiten, studiedagen en voordrachten ook schriftelijk gecommuniceerd, via brochures, artikels in de vakpers, enzovoort. Op die manier kon men naast de hier weergegeven participanten nog meer land- en tuinbouwers bereiken.

In totaal werd in 2015 865.509 euro uitgegeven aan demoprojecten.

In 2015 werden geen nieuwe projecten binnen het PDPO II-kader meer goedgekeurd.

Resultaatindicatoren

De resultaatindicator peilt naar het aantal deelnemers die het geleerde toepassen in de praktijk. Hiervoor kunnen geen resultaten worden doorgegeven op basis van de monitoringsgegevens.

¹ 20.109 unieke deelnemers aan cursussen en stages + 31.255 unieke deelnemers aan korte vorming = 51.364 unieke deelnemers in 2007-2015

² 17.200 unieke geslaagden cursussen en stages + 31.255 unieke geslaagden korte vorming = 48.455 unieke geslaagden in 2007-2015

Doelbereik

Tabel 12 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen. In de periode 2007-2015 kwamen 133.341 deelnemers naar de demoprojecten, verspreid over 42.095 opleidingsdagen.

Tabel 12 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren maatregel 111-C Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal unieke deelnemers	12.600	11.500 ^{3,4}	91%
	Aantal deelnemers	106.000	133.341	126%
	Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	37.800	42.095	111%
Resultaat	Aantal unieke deelnemers die succesvol een project hebben gevolgd	7.560	NA ⁴	NA

6.3 VESTIGING VAN JONGE LANDBOUWERS (MAATREGEL 112)

Outputindicatoren

In 2015 werden 132 nieuwe vestigingsdossiers goedgekeurd. Dat zijn er 38 meer dan in 2014.

Voor deze 132 goedgekeurde dossiers bedroegen de totale vestigingskosten (de som van de overheidssubsidie en de privébijdrage) 23,4 miljoen euro.

Bijna 13% van de nieuwe vestigingen gebeurden in het kader van vervroegde pensionering, wat betekent dat de voorgaande bedrijfsleider tussen 55 en 64 jaar oud was. 20% van alle dossiers werd ingediend door een vrouw. Deze percentages zijn gelijkaardig aan die van de voorgaande jaren.

In figuur 11 worden de in 2015 goedgekeurde vestigingsdossiers onderverdeeld per landbouwactiviteit. Figuur 12 toont hetzelfde voor de vestigingskosten van de goedgekeurde dossiers. Uit deze figuren blijkt dat de meeste dossiers betrekking hebben op gemengde en melkveebedrijven.

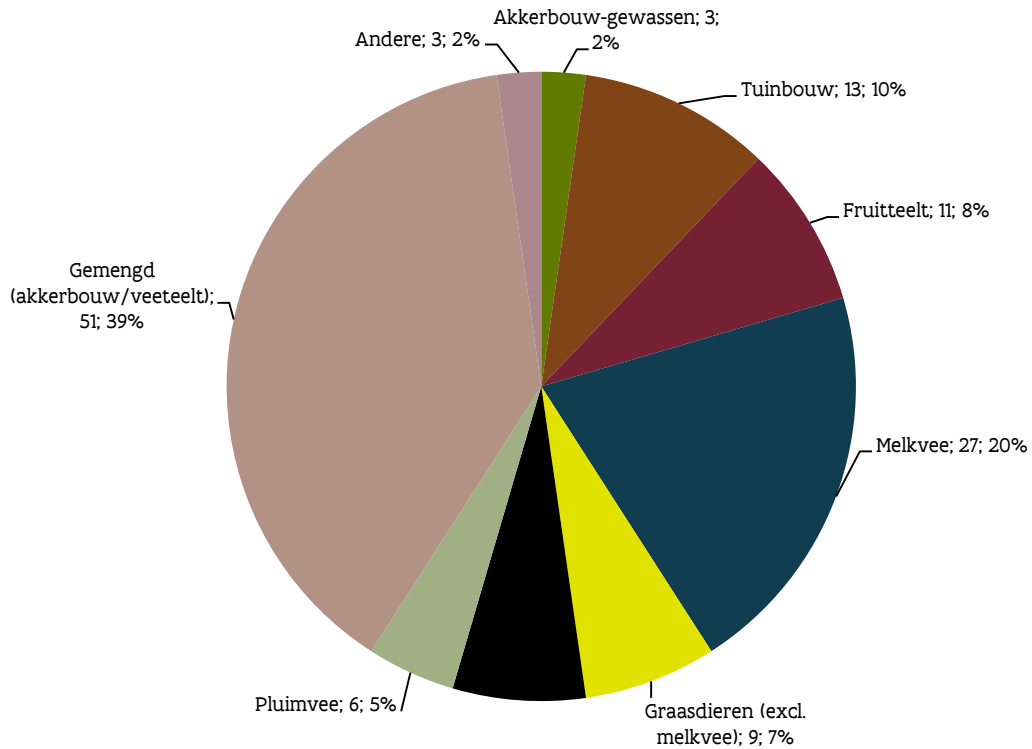
De totale uitbetalingen met EU-cofinanciering in 2015 voor vestigingssteun bedroegen 7.958 euro. Omdat PDPO II op zijn einde liep, is het laatste PDPO II-budget in 2014 uitbetaald en is na uitputting daarvan rond oktober 2014 overgeschakeld op PDPO III-middelen en staatssteun.

Met behulp van een GIS-applicatie werden de dossiers binnen Natura 2000-gebied enerzijds en binnen kwetsbaar gebied natuur anderzijds geografisch gelokaliseerd⁵. Een bedrijf wordt beschouwd als gelegen in Natura 2000-gebied respectievelijk LFA-gebied als meer dan 50% van de percelen in het desbetreffende gebied ligt. Van de dossiers goedgekeurd in 2015 is er één bedrijf gelegen in Natura 2000-gebied.

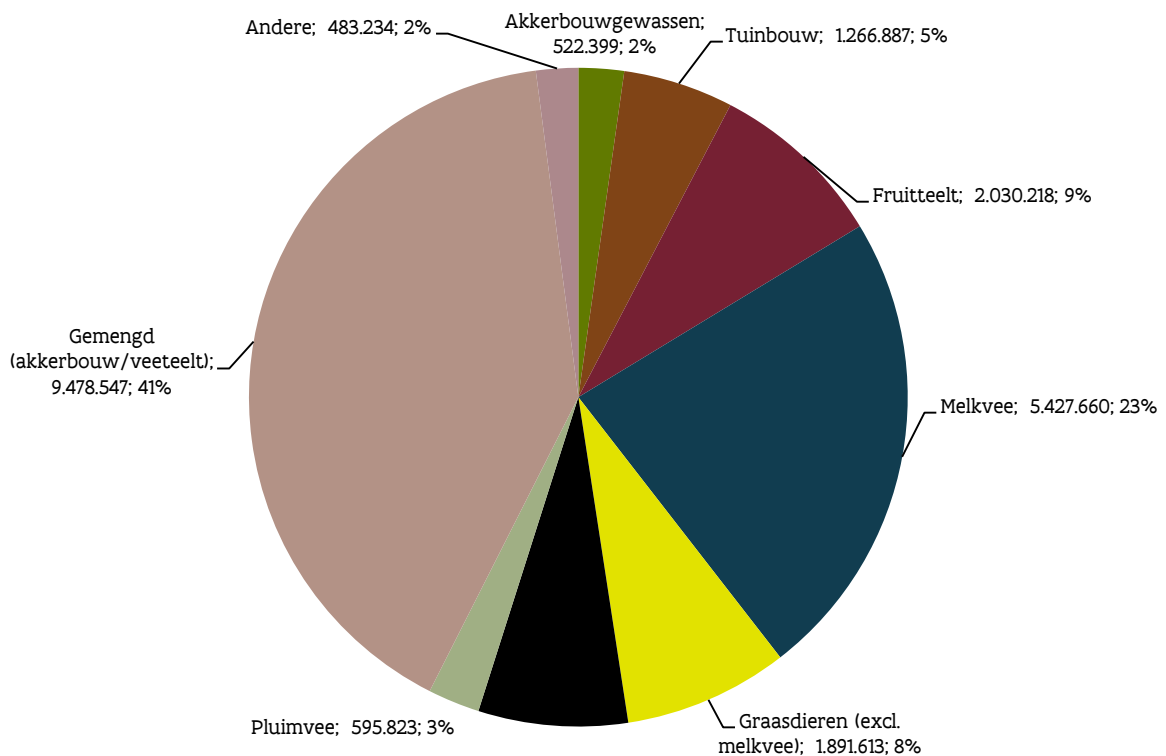
³ De deelnemers aan demoprojecten worden niet individueel geregistreerd, er worden geen deelnemerslijsten bijgehouden. Het aantal unieke deelnemers is daarom een schatting gebaseerd op verslagen en de ervaring van verantwoordelijken bij de administratie.

⁴ Opmerking: er wordt verondersteld dat alle unieke deelnemers aan demoprojecten eveneens deelgenomen hebben aan de cursussen, stages en korte vormingen. Daarom wordt er in de monitoringtabellen (bijlage 3) enkel het cijfer van maatregel 111A vermeld.

⁵ In Vlaanderen komt LFA-gebied (Less Favoured Area) overeen met landbouwgrond gelegen in kwetsbaar gebied natuur waarop nulbemesting van toepassing is. Landbouwgrond in kwetsbaar gebied natuur waarop ontheffing van nulbemesting geldt, wordt dus niet meegerekend.

Figuur 11 Absoluut aantal en procentuele verdeling per landbouwsector van de in 2015 goedgekeurde vestigingsdossiers

Figuur 12 Absolute (euro) en procentuele verdeling per landbouwsector van de totale vestigingskosten van de in 2015 goedgekeurde vestigingsdossiers

Resultaatindicatoren

Daar slechts voor een beperkt aantal bedrijven de bruto toegevoegde waarde berekend kan worden en het complexe gegeven van BrTW niet in één jaarlijks te actualiseren cijfer te vatten is, wordt in tabel 13 en in de indicatortabellen (bijlage 3) geen cijfer doorgegeven.

Doelbereik

Tabel 13 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 13 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren maatregel 112 Vestigingssteun

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde landbouwers	1400	1246	89%
	Totaal investeringsvolume (euro)	280.000.000	221.915.022	79%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	Status quo	NA	NA

6.4 BEDRIJFSADVIESSYSTEEM VOOR LAND- EN TUINBOUWERS (MAATREGEL 114)

Outputindicatoren

Onder deze maatregel vallen zowel de bedrijfsadviezen conform de regelgeving van PDPO I (meer bepaald de milieumodule en het bedrijfsleidingsadvies) als de adviezen conform de regelgeving van PDPO II (wat verder het "nieuwe BAS" zal worden genoemd).

Door de overgang naar de nieuwe programmaperiode, werden in 2014 en 2015 geen nieuwe adviesaanvragen meer goedgekeurd.

In de periode 2007-2015 kregen in totaal 3.759 unieke aanvragers een voorlopige goedkeuring van hun BAS-aanvraag.

Voor 593 eerder goedgekeurde BAS-adviezen (nieuwe BAS) werd er in 2015 in totaal 634.850 euro uitbetaald. Ieder advies behandelde elk van volgende thema's: milieu, arbeidsveiligheid, bedrijfsbeheer, volksgezondheid en gezondheid van planten en dieren, en dierenwelzijn.

In 2015 werden geen dossiers uit de eerste programmaperiode (PDPO I) meer behandeld.

Resultaatindicatoren

Omdat er in het LMN geen landbouwbedrijven zijn opgenomen die deelnemen aan het BAS, werden er in het kader van de ongoing evaluatie in 2009 gegevens over de bruto toegevoegde waarde opgevraagd van commerciële boekhoudkantoren. In de mid term evaluatie werden deze data geanalyseerd. De evaluatoren moesten echter besluiten dat, op basis van de beschikbare gegevens, moeilijk een conclusie over de invloed van de verstrekte adviezen kan worden getrokken (IDEA Consult, 2010).

Doelbereik

Tabel 14 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen. Tussen 2007 en 2015 kregen 7.098 unieke landbouwers een bedrijfsadvies.

Tabel 14 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicator maatregel 114 Bedrijfsadviesstelsysteem

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatiepercentage
Output	Aantal gesteunde landbouwers ⁶	18.634 ⁷	7.098	38%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	Status quo	NA	NA

Vanaf de opstart van PDPOII werd de maatregel bedrijfsadviesstelsysteem op verschillende manieren gepromoot bij land- en tuinbouwers in Vlaanderen. Op nationale en regionale vakbeurzen werd de maatregel onder de aandacht van het publiek gebracht door middel van posters en folders over het bedrijfsadviesstelsysteem. Op de website van het toenmalige Agentschap voor Landbouw en Visserij werd een hele pagina gewijd aan deze maatregel. Er werd jaarlijks een overleg georganiseerd met de erkende adviesdiensten. De constructieve wisselwerking tussen het beleidsdomein en de adviesdiensten heeft ervoor gezorgd dat de maatregel doorheen de programmaperiode continu werd verbeterd. Desondanks bovenstaande inspanningen heeft de maatregel niet het verwachte aantal landbouwers bereikt.

Een deel van de verklaring kan liggen in de wijziging aan de maatregel die begin 2010 werd doorgevoerd. Ten eerste werd toen bepaald dat tussen twee overeenkomsten voor advies geen twee maar drie jaar moet zitten. Ten tweede werd het subsidiepercentage voor een tweede advies teruggebracht van 80% naar 40% van de advieskost. Beide wijzigingen kunnen ertoe geleid hebben dat een aantal landbouwers minder geneigd was een tweede advies aan te vragen.

6.5 INVESTERINGEN IN LANDBOUWBEDRIJVEN (MAATREGEL 121)

Outputindicatoren

In 2015 werden 2.088 nieuwe dossiers goedgekeurd.

Figuur 13 toont de verdeling van de nieuwe dossiers over de verschillende bedrijfstypen. 38% van de goedgekeurde investeringsdossiers werd ingediend door een gemengd bedrijf, 21% door een melkveebedrijf en 15% door een tuinbouwbedrijf. Die verdeling is gelijkaardig aan vorige jaren.

Zo'n 29% van de dossiers werd ingediend door een rechtspersoon en 71% door een natuurlijk persoon. Van de dossiers ingediend door een natuurlijk persoon was de aanvrager in 7% van de gevallen een vrouw en in 33% van de gevallen jonger dan 40 jaar.

Het totale investeringsvolume van deze 2.088 dossiers, dat de som is van de overheidssubsidie en de privébijdrage, bedraagt 316,6 miljoen euro. Figuur 14 geeft een overzicht van het investeringsvolume per bedrijfstype. Het grootste investeringsvolume kwam van gemengde bedrijven (37%), gevolgd door de melkveebedrijven (16%) en de varkensbedrijven (15%).

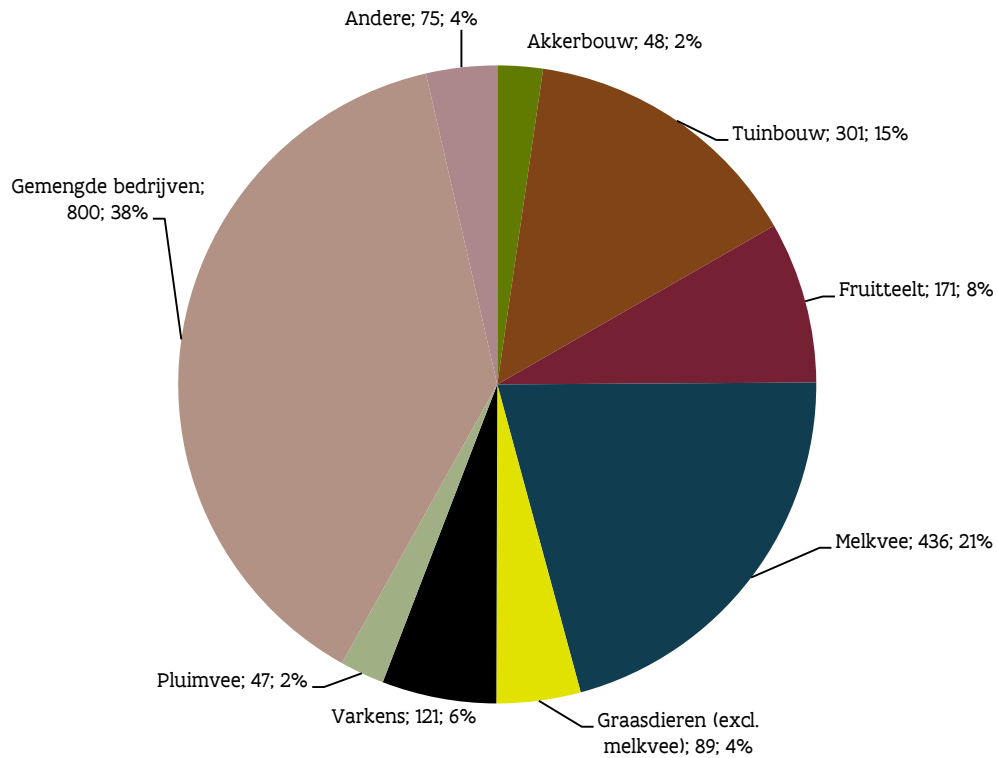
Wat de types investeringen betreft, was 82% van het totale investeringsvolume bestemd voor investeringen in gebouwen en 13% voor de aankoop van machines.

1,2% van de 2.088 goedgekeurde dossiers betrof een biologisch landbouwbedrijf.

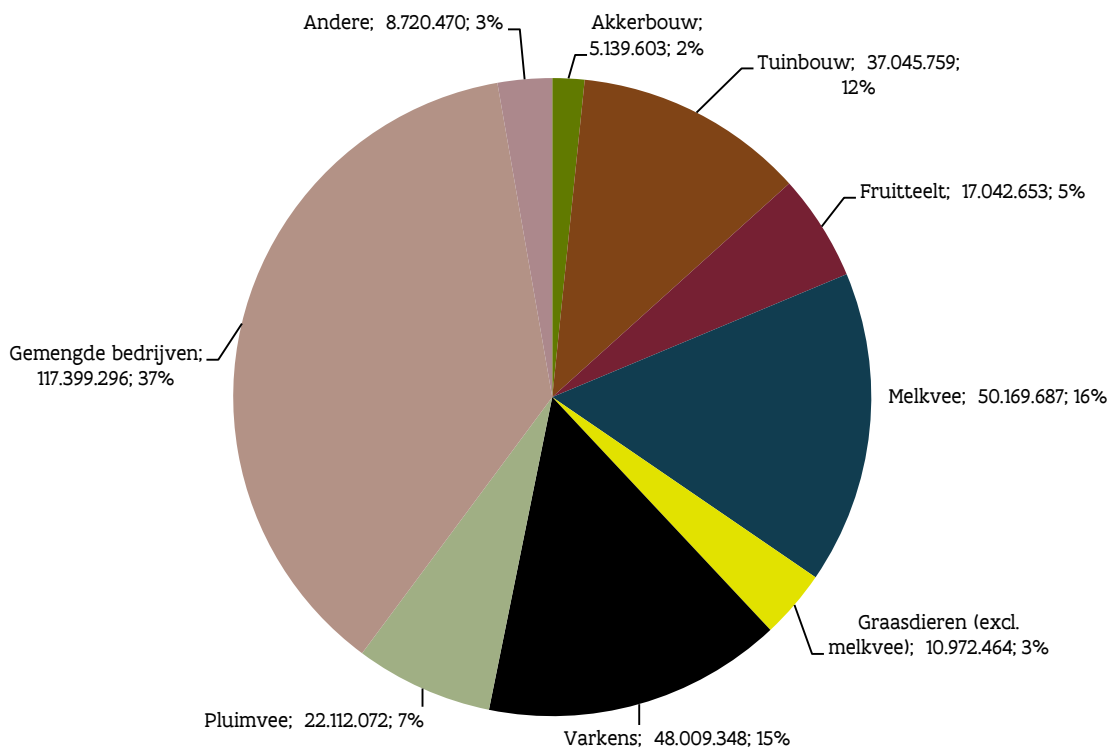
1% van de goedgekeurde investeringsdossiers betrof een investering voor het produceren van een nieuw product. 16% van de dossiers kon gezien worden als een investering voor een nieuwe techniek. De lijst met nieuwe producten en technieken is weergegeven in tabel 15.

⁶ Het aantal gesteunde landbouwers wordt geïnterpreteerd als het aantal unieke landbouwers die in 2007-2015 een uitbetaling ontvingen voor milieumodule/bedrijfsleidingsadvies of die een aanvraag in eerste fase hebben ingediend voor het nieuwe BAS.

⁷ Deze doelstelling omvat zowel dossiers van PDPO I- als dossiers van PDPO II-regelgeving, goedgekeurd en uitbetaald in de periode 2007-2015. In de monitoringtabellen in bijlage 3 zijn enkel de uitbetaalde dossiers van het nieuwe BAS vervat. De doelstelling voor die nieuwe BAS-dossiers bedraagt 11.900 gesteunde landbouwers in de periode 2007-2015.

Figuur 13 Absolute en procentuele verdeling van het aantal goedgekeurde investeringsdossiers over de verschillende bedrijfstypes, 2015

Figuur 14 Absolute (euro) en procentuele verdeling van het investeringsvolume van de in 2015 goedgekeurde investeringsdossiers over de verschillende bedrijfstypes

Met behulp van een GIS-applicatie werden de dossiers binnen Natura 2000-gebied enerzijds en binnen kwetsbaar gebied natuur anderzijds geografisch gelokaliseerd⁸. Een bedrijf wordt beschouwd gelegen te zijn in Natura 2000-gebied respectievelijk kwetsbaar gebied natuur als meer dan 50% van de percelen in het desbetreffende gebied ligt. Van de investeringsdossiers goedgekeurd in 2015 zijn er 80 bedrijven gelegen in Natura 2000-gebied en 1 in kwetsbaar gebied natuur. Van de totale overheidsuitgaven in 2015 ging 4% naar eerder goedgekeurde dossiers in Natura 2000-gebied.

In 2014 werd 1,7 miljoen euro uitbetaald (met EU-cofinanciering) aan investeringen die in 2015 of vorige jaren werden goedgekeurd. De totale overheidsuitgaven zijn, net zoals in 2013 en 2014, veel lager dan de voorgaande jaren. Omdat PDPO II in 2014 ten einde liep, en de PDPO II-middelen voor deze maatregel nagenoeg volledig uitgeput waren, werd voor de uitbetalingen overgeschakeld op staatssteun, zoals aangemeld bij de Europese Commissie. Vanaf eind 2014 werden PDPO III-middelen aangesproken.

Tabel 15 Lijst van investeringen die beschouwd worden als nieuwe techniek of nieuw product

Beschrijving VLF-investering	Nieuw product (P) of nieuwe techniek (T)
Bijzondere plantaardige productie	P
Hoeveproducten andere (gebouwen)	P
Hoeveproducten andere (materieel)	P
Hoevevlees (gebouwen)	P
Hoevevlees (materieel)	P
Hoevezuivel (gebouwen)	P
Hoevezuivel (materieel)	P
Nieuwe fruitvariëteiten	P
Teelt aromatische/medicinale planten	P
AEA-biggenstal	T
AEA-fokvarkensstal (alle categorieën)	T
AEA-kraamstal	T
AEA-legkippenstal met verrijkte kooien	T
AEA-legkippenstal met voliëre- of grondhuisvesting	T
AEA-moederdierenstal	T
AEA-opfokpoeljenstal met grond- of voliërehuisvesting	T
AEA-opfokpoeljenstal verrijkte kooi	T
AEA-opfokstal voor slachtkuiken(groot)ouderdieren	T
AEA-Vleeskuikenstal	T
AEA-vleesvarkensstal	T
AEA-zeugenstal	T
Afkalfdetectie	T
Afstrooimachine	T
Ander energiescherm	T
Automatisering en sturing	T
Bakkenvuller	T
Bijzondere dierlijke productie (slakken, insecten, larven, ...)	T
Bouwen/(her)herinrichten konijnenstal met parkhuisvesting	T
Buffertafel	T
Draaitafel	T
Erosieploeg	T
Geautomatiseerde champignonplukmachine	T
Geavanceerde spuitmachine	T
Geur- en stofbestrijding	T
GPS	T

⁸ In Vlaanderen komt LFA-gebied (Less Favoured Area) overeen met landbouwgrond gelegen in kwetsbaar gebied natuur waarop nulbemesting van toepassing is. Landbouwgrond in kwetsbaar gebied natuur waarop ontheffing van nulbemesting geldt, wordt dus niet meegerekend.

Halsbanden voor koeherkenning	T
Herinrichten legkippenstal met verrijkte kooien	T
Herinrichten legkippenstal met volièr- of grondhuisvesting	T
Herinrichten zeugenstallen met groepshuisvesting	T
Hydrokoeling	T
Inpotmachine - oppotmachine (mobiel)	T
Inpotmachine - oppotmachine (vaste constructie)	T
Installaties voor compostering	T
Kalverdrinkautomaat	T
Keerband (bescherming schoft in ligbox)	T
Koeborstel	T
Luchtwater	T
Machines voor directe inzaai	T
Mechanische onkruidbestrijding	T
Melkcarousel	T
Melkrobot	T
Melktaxi	T
Mestdroging met restwarmte	T
Mestscheider	T
Micro WKK	T
Oogstprotectie fruit	T
Opraap - neerzetrobot	T
Opslag verontreinigd water / vetafscheider	T
Plantrobot	T
Rationeel afvalbeheer	T
Rookgasreiniging	T
Sorteerinstallatie	T
Verspeenrobot	T
Verticale ventilatie voor serres	T
Verwarming op biobrandstoffen	T
Vogelschrikapparatuur	T
Warmtepomp	T
Warmtepomp bij gesloten kas	T
Was- en/of verpakingslijn	T
Waterbehandeling	T
Waterdampstoomspoeling	T
Waterzuiveringsinstallatie	T
WKK-installatie op gas of biobrandstof	T

Resultaatindicatoren

Daar slechts voor een beperkt aantal bedrijven de bruto toegevoegde waarde berekend kan worden en het complexe gegeven van BrTW niet in één jaarlijks te actualiseren cijfer te vatten is, wordt in tabel 16 en in de indicatorentabellen (bijlage 3) geen cijfer doorgegeven.

Doelbereik

Tabel 16 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen. In de periode 2007-2015 werden 17.599 dossiers goedgekeurd die waren ingediend onder PDPO II. Samen zijn deze dossiers goed voor een investeringsvolume van 2.266 miljoen euro.

Tabel 16 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren maatregel 121 Investerings in landbouwbedrijven

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde landbouwers	24.500	17.599	72%
	Totaal investeringsvolume (euro)	1500.000.000	2.265.882.147	151%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	10% stijging	NA	NA
	Aantal landbouwbedrijven dat nieuwe techniek of product introduceert	4.900	2.254	46%

In bovenstaande cijfers worden enkel de dossiers in beschouwing genomen die zijn ingediend en goedgekeurd onder PDPO II-regelgeving. De relatief lage realisatie van de doelstelling voor aantal gesteunde landbouwers in 2007-2015 staat in contrast met de goede realisatiegraad van de doelstelling voor totaal investeringsvolume. Dat wijst erop dat er meer steun per dossier (ten gevolge van hogere investeringsvolumes per dossier) wordt verleend dan aanvankelijk ingeschat. Dat heeft onder andere te maken met het optrekken van het plafond in 2007 tot 1 miljoen euro per bedrijfsleider in plaats van 1 miljoen euro per bedrijf (IDEA Consult, 2010).

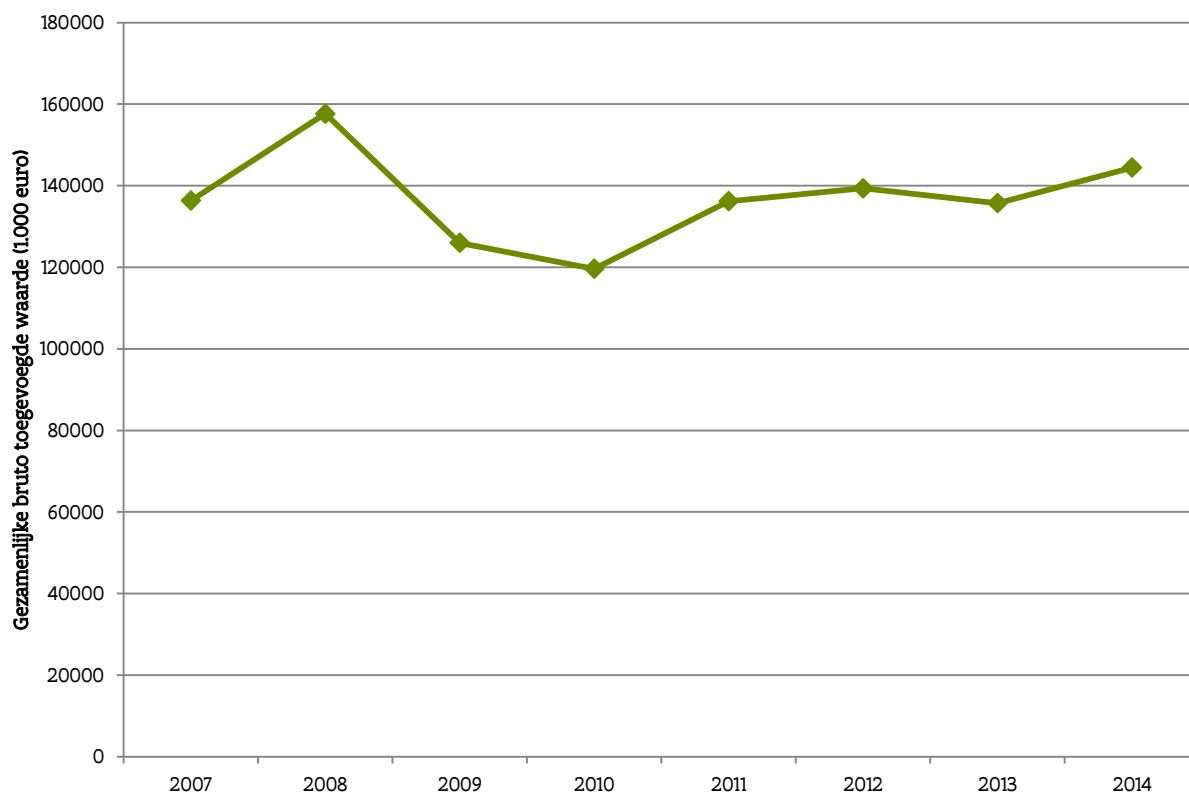
6.6 VERHOOGING VAN DE TOEGEVOEGDE WAARDE VAN LAND- EN BOSBOUWPRODUCTEN (MAATREGEL 123-A)

Outputindicatoren

In 2015 werd geen nieuwe oproep gedaan voor projecten van agrovoedingsbedrijven. Er werden dus ook geen nieuwe projecten goedgekeurd. Er werd geen PDPO II-steun meer uitbetaald voor eerder goedgekeurde projecten.

Resultaatindicatoren

De bruto toegevoegde waarde (BrTW) van de agrovoedingsbedrijven werd bepaald op basis van de jaarrekeningen neergelegd bij de Nationale Bank van België. In samenspraak met de mid term evaluator werd, rekening houdende met de nieuwe Europese definitie van BrTW, de Vlaamse berekening op basis van de jaarrekeningen van de Nationale Bank opgesteld. Van 12 bedrijven waarvan het dossier in 2008 is goedgekeurd, kan de BrTW berekend worden voor de jaren 2007 tot en met 2014. Van de overige bedrijven ontbreken cruciale gegevens van de resultaatrekening om de berekening te kunnen uitvoeren. De evolutie van de gezamenlijke BrTW van de 12 bedrijven is weergegeven in figuur 15. Na een daling tussen 2008 en 2010 zien we vanaf 2010 opnieuw een licht stijgende trend.

Figuur 15 Evolutie van de gezamenlijke bruto toegevoegde waarde van agrovoedingsbedrijven gesteund door middel van maatregel 123 (Bron: AMS op basis van BelFirst)

Doelbereik

Tabel 17 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen. 69 unieke bedrijven ontvingen steun voor agrovoedingsprojecten in de periode 2007-2014. De projecten waren samen goed voor een investeringsvolume van 73 miljoen euro.

De lage realisatiegraad van de outputindicator "aantal gesteunde bedrijven" heeft een aantal verklaringen. Ten eerste is de maatregel van bij aanvang erg gefocust: er werd steeds specifiek opgeroepen tot milieu-, energie- en innovatieve investeringen. Ten tweede nam de crisis, zowel financieel als economisch, een aanvang in 2008 en loopt die door tot op vandaag, met moeilijke en beperkte kredietmogelijkheden voor bedrijven tot gevolg. Hierdoor geven bedrijven voorrang aan de noodzakelijke productiegerichte investeringen en worden de zuivere milieu-, energie- en innovatieve investeringen on hold gezet of geschrapt. Bovendien bedroeg het maximale steunpercentage 10%, wat in crisissituatie te laag bleek voor de bedrijven om alsnog de investeringen uit te voeren.

Tabel 17 Monitoring en doelbereik maatregel 123A Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Uniek aantal gesubsidieerde bedrijven	200	69	35%
	Totaal investeringsvolume (euro)	95.000.000	73.214.840	77%
Resultaat	Bruto toegevoegde waarde van de agrovoedingsbedrijven (euro)	Stijging van 155.000.000 euro	NA	NA
	Aantal agrovoedingsbedrijven die nieuwe producten of technieken introduceren	75	55	73%

Daar slechts van een beperkt aantal bedrijven de BrTW gekend is en deze complexe indicator moeilijk in één jaarlijks cijfer te vatten is, wordt in de indicatoren tabellen (bijlage 3) geen cijfer opgegeven.

6.7 DEELNAME DOOR LANDBOUWERS AAN VOEDSELKWALITEITSREGELINGEN (MAATREGEL 132)

Outputindicatoren

In 2015 werden op deze maatregel geen producenten meer uitbetaald, uitgezonderd enkele landbouwers voor campagne 2013 (1.108 euro overheidssteun).

Sinds de start van de maatregel kregen 349 unieke biologische bedrijven een subsidie, net als 46 producenten van Brussels grondwitloof of Vlaams-Brabantse tafeldruif.

Resultaatindicatoren

De resultaatindicator peilt naar de waarde van de landbouwproductie onder de erkende voedselkwaliteitsregeling. Noch van het Brussels grondwitloof, noch van de Vlaams-Brabantse tafeldruif zijn echter omzet- en productiecijfers gekend. Ook van de productie van de gesteunde bio-landbouwers kan geen precieze waarde worden berekend. Daardoor kan de waarde van de landbouwproductie onder de labels niet weergegeven worden ("NA" (not available) in tabel 18).

Doelbereik

Tabel 18 zet van de output- en de resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 18 Monitoring en doelbereik maatregel 132 Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde bedrijven	300	395	132%
Resultaat	Waarde van de landbouwproductie onder een erkend kwaliteitslabel (euro)	344.000.000	NA	NA

6.8 VOORLICHTING EN AFZETBEVORDERING VAN VLAAMSE PRODUCTEN ERKEND ALS BOB/BGA/GTS (MAATREGEL 133)

Outputindicatoren

Deze maatregel werd opgestart in 2011. Twee programma's, één programma voor de Vlaams-Brabantse tafeldruif (BOB) en één voor het Brusselse grondwitloof (BGA), werden de voorbije jaren ondersteund. Samen voerden die programma's vorig jaar vier acties uit. Voor beide programma's samen werd in 2015 13.511 euro uitbetaald.

Resultaatindicatoren

De resultaatindicator peilt naar de waarde van de landbouwproductie onder de erkende kwaliteitslabels. Noch van het Brussels grondwitloof, noch van de Vlaams-Brabantse tafeldruif zijn echter omzet- of productiecijfers gekend. Daardoor kan de waarde van de landbouwproductie van producten met een EU-kwaliteitslabel niet berekend worden ("NA" (not available) in tabel 19).

Doelbereik

Tabel 19 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen. In 2011-2015 werden 23 acties gesteund.

De relatief lage realisatiegraad van de outputindicator heeft te maken met het feit dat men er bij opmaak van de maatregel nog van uit ging dat er meer BOB/BGA/GTS-producten in aanmerking zouden komen voor de subsidie. Bovendien is de maatregel pas later in de programmaperiode geactiveerd.

Tabel 19 Monitoring en doelbereik maatregel 133 Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde acties	57	23	40%
Resultaat	Waarde van de landbouwproductie onder een erkend kwaliteitslabel	NA	NA	NA

7 INDICATOREN AS 2 – VERBETERING VAN HET MILIEU EN HET PLATTELAND

7.1 VERGOEDING NATUUR BINNEN EN BUITEN NATURA 2000 (MAATREGELN 212 EN 213)

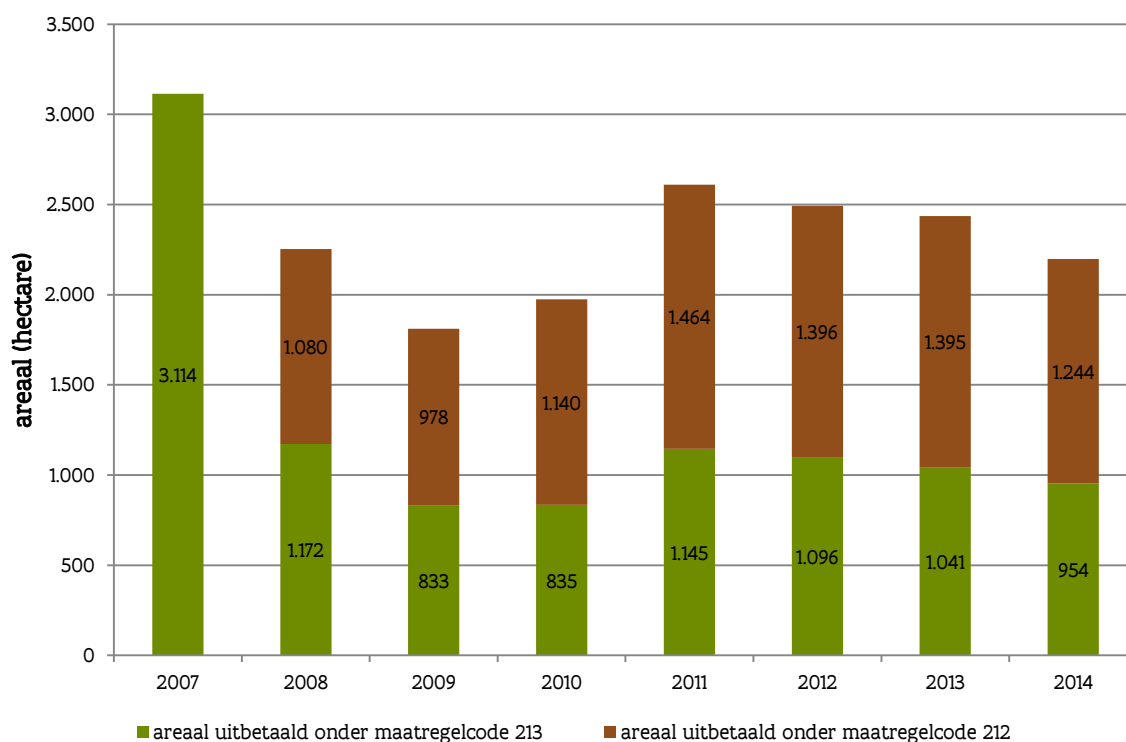
Outputindicatoren

Voor deze maatregelen kon geen steun meer worden aangevraagd vanaf campagnejaar 2014. In 2015 gebeurden daarom alleen nog enkele terugvorderingen en rechtzettingen (-3.220 euro op budgetpost 212 en -7.408 op budgetpost 213).

Figuur 16 toont de evolutie van de uitbetaalde oppervlakte tussen 2007 en 2014.

In de periode 2007-2015 werden er op budgetpost 212 1.168 unieke landbouwers uitbetaald voor 1.464 hectare (tabel 20). Op budgetpost 213 werden 1.820 landbouwers uitbetaald voor 3.114 hectare⁹. Sinds de start van PDPO II werd voor 2.429 unieke landbouwbedrijven een vergoeding natuur uitbetaald.

Opmerking: Voor betalingen van PDPO I-dossiers werd steeds budgetpost 213 gebruikt. Vanaf PDPO II werd de maatregel “vergoeding natuur” opgesplitst in “vergoeding natuur buiten Natura 2000 (212)” en “vergoeding natuur binnen Natura 2000 (213)”.

Figuur 16 Evolutie van het uitbetaalde areaal (ha) van maatregelen 212 en 213 (Vergoeding Natuur) tussen 2007 en 2015

⁹ Het cumulatieve aantal landbouwers is het aantal unieke landbouwers dat in de periode 2007-2015 is uitbetaald geweest op de budgetpost. Voor het cumulatieve areaal is het maximale areaal genomen dat in een bepaald jaar in de periode 2007-2015 op het terrein aanwezig was.

Resultaatindicatoren

Voor de betekenis van de resultaatindicator wordt verwezen naar het Jaarverslag 2007. Tabel 21 en tabel 22 geven de realisaties van de resultaatindicatoren weer. Daarmee wordt een indicatie gegeven van de bijdrage van de maatregel aan de doelstellingen biodiversiteit, waterkwaliteit en bodemkwaliteit.

Doelbereik

Tabel 20, tabel 21 en tabel 22 zetten per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 20 Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 212/213 Vergoeding Natuur (PDPO I en PDPO II samen, gebaseerd op uitbetaling volgens budgetposten)

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde bedrijven binnen Natura 2000-gebied (budgetpost 213)	1.241	1.820	147%
	Gesteunde landbouwgrond binnen Natura 2000-gebied (ha)	3.462	3.114	90%
	Aantal gesteunde bedrijven buiten Natura 2000-gebied (budgetpost 212)	1.000	1.168	117%
	Gesteunde landbouwgrond buiten Natura 2000-gebied (ha)	1.500	1.464	98%

Tabel 21 Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 212 Vergoeding Natuur buiten Natura 2000-gebied (gebaseerd op GIS-analyse)

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Resultaat	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot biodiversiteit en HNPF	2.445	802	33%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot waterkwaliteit	4.891	1.603	33%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt in strijd tegen klimaatverandering	NP	NP	NP
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot bodemkwaliteit	2.445	802	33%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot het vermijden van landmarginalisatie en van het verlaten van land	NP	NP	NP

Tabel 22 Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 213 Vergoeding Natuur binnen Natura 2000 (gebaseerd op GIS-analyse)

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Resultaat	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot biodiversiteit en HNPF	1.644	756	46%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot waterkwaliteit	3.289	1.511	46%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt in strijd tegen klimaatverandering	NP	NP	NP
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot bodemkwaliteit	1.644	756	46%
	Landbouwgrond (ha) die succesvol bijdraagt tot het vermijden van landmarginalisatie en van het verlaten van land	NP	NP	NP

7.2 AGROMILIEUMAATREGELEN (MAATREGEL 214)

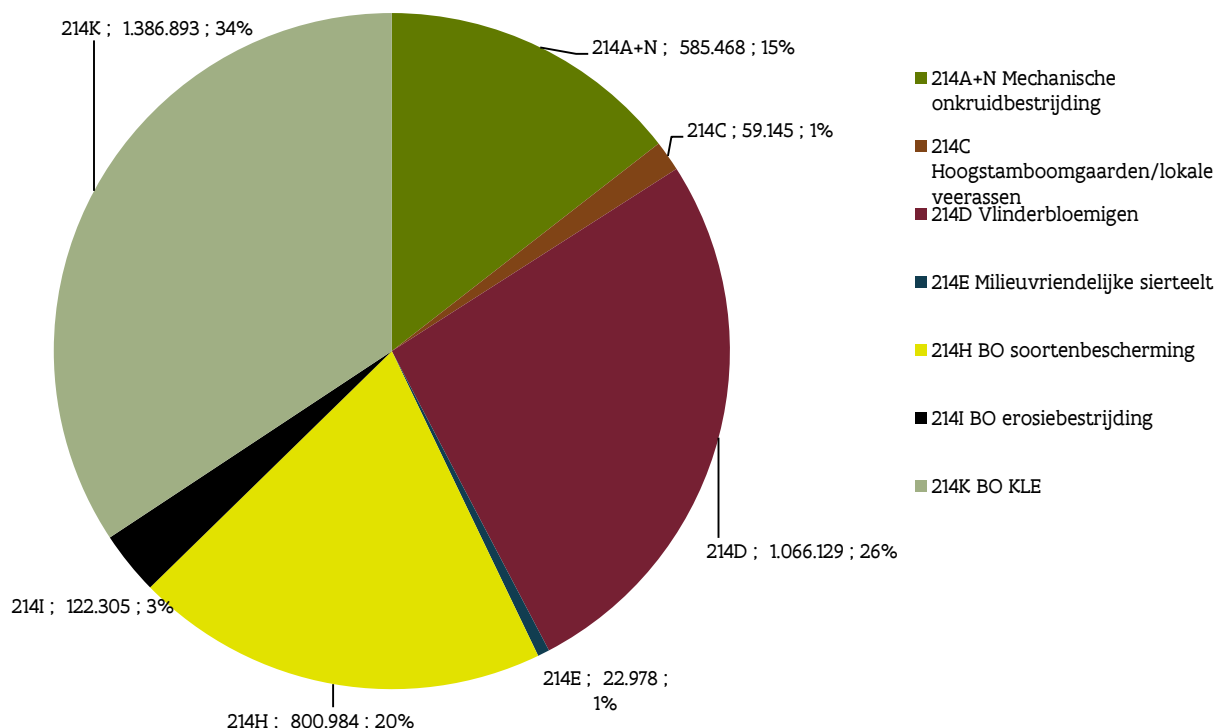
Outputindicatoren

Monitoring 2015

Voorafgaande opmerking: In deze jaarverslagen werden steeds de uitgaven van het monitoringjaar N (in dit rapport: N = 2015) gerapporteerd, die betrekking hadden op de aanvragen uit verzamelaanvraag van jaar N-1 (in dit rapport: N-1 = 2014). Voor het totale areaal en het aantal contracten werden steeds de aangegeven arealen en contracten in de verzamelaanvraag van het monitoringjaar N (N = 2015) gegeven. De gerapporteerde uitgaven waren dus niet rechtstreeks te koppelen aan de cijfers over arealen en contracten.

De arealen en aantallen contracten van 2015 zijn echter voor alle agromilieumaatregelen nul, daar deze met PDPO III-middelen zullen betaald worden, en dus niet thuishoren in dit jaarverslag (zie PDPO III jaarverslag 2015).

De in dit jaarverslag gerapporteerde uitgaven, zijn de uitbetalingen gebeurd in 2015, overeenkomstig de aanvragen uit verzamelaanvraag 2014. In 2015 werd in totaal 3.954.114 euro uitgegeven. Het grootste deel van het totale budget ging in 2015 naar BO kleine landschapselementen (34%). Daarna volgden vlinderbloemigen (26%), BO soortenbescherming (20%), mechanische onkruidbestrijding (15%), BO erosiebestrijding (3%), hoogstamboomgaarden (1%) en milieuvriendelijke sierteelt (1%) (figuur 17). Voor de andere agromilieumaatregelen gebeurden enkel terugvorderingen en rechtzettingen met PDPO II-middelen (BO water (-42.465 euro), verwarringstechniek (-17.227 euro), BO perceelsrandenbeheer (-15.847 euro) en bio-hectaresteen (-14.225 euro)). De overige uitbetalingen van de PDPO II-contracten van deze maatregelen in 2015 gebeurden met PDPO III-middelen.

Figuur 17 Absolute en procentuele verdeling van de overheidsuitgaven (euro) voor agromilieumaatregelen (2015)

Evolutie

De tabellen in bijlage 2 geven de jaarlijkse cijfers voor aantal contracten, arealen en uitgaven voor de verschillende agromilieumaatregelen in de periode 2000-2015. Aangezien er geen arealen en contracten gerapporteerd worden in 2015, zijn de figuren die de evoluties weergeven dezelfde als in PDPO II Jaarverslag 2014. De vastgestelde evoluties in arealen en aantallen contracten zijn in de vorige Jaarverslagen telkens weergegeven en mogelijke verklaringen zijn besproken. In dit jaarverslag vatten we de belangrijkste trends en verklaringen voor de schommelingen in arealen nog eens samen.

Voorafgaande opmerkingen:

In de tijdsreeks van het areaal (figuur 18 en figuur 19) werd de BO kleine landschapselementen niet opgenomen, omdat de areaalbepaling in 2008 gewijzigd is. Voordien werd de oppervlakte van de percelen aangeduid, terwijl sinds 2008 enkel nog de oppervlakte van de kleine landschapselementen zelf wordt bijgehouden. Voor de lijnvormige kleine landschapselementen (zoals heggen en hagen) wordt een proxy van VLM gebruikt. Voor heggen wordt de lengte vermenigvuldigd met 1m breedte, voor de hagen wordt de lengte vermenigvuldigd met 0,5m breedte. Een vergelijking over de jaren gaat bijgevolg niet meer op. De arealen van de BO kleine landschapselementen zijn wel opgenomen in bijlage 2.

Ook de areaalbepaling van de maatregel BO soortenbescherming is in PDPO II gewijzigd ten opzichte van PDPO I. In de eerste programmaperiode werd het beheerpakket "weidevogelbeheer nestbescherming" toegepast op vaste percelen waarvan de oppervlakte werd doorgegeven. Sinds PDPO II kan de landbouwer dit pakket toepassen op alle percelen binnen het voor weidevogelbeheer afgebakende gebied. De oppervlakte kan dus jaarlijks wijzigen op basis van de percelen die de landbouwer aangeeft in de verzamelaanvraag. Daarom worden er voor dit pakket geen arealen meer bijgehouden in PDPO II. In onderstaande grafieken zijn de arealen vanaf 2008 dus exclusief het pakket "weidevogelbeheer nestbescherming".

De areaalbepaling van de maatregel hoogstamboomgaarden is in 2011 eveneens gewijzigd. Sinds 2011 wordt de oppervlakte gerekend van het perceel waarop de hoogstambomen geplant zijn. Daarvoor werd de oppervlakte geraamd op basis van het aantal bomen waarvoor een contract werd aangevraagd. Men rekende met een gemiddelde van 100 bomen per hectare. De wijziging in oppervlaktebepaling heeft als gevolg dat de oppervlakten van de contracten niet vergelijkbaar zijn met die van de jaren voordien. Deze maatregel is daarom niet weergegeven in de tijdsreeks in figuur 18 en figuur 19. De arealen zijn wel weergegeven in de tabellen in bijlage 2.

De maatregel verwarringstechniek werd in 2010 voor het eerst ingevoerd en vanaf 2011 zijn er uitbetalingen gebeurd.

Areaal

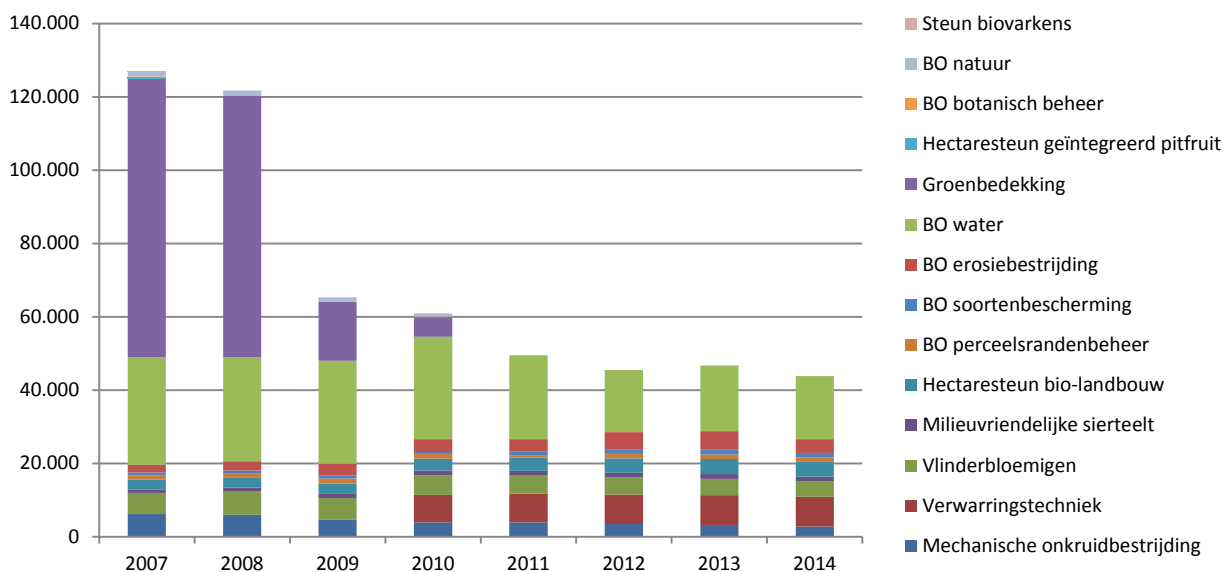
De daling van het totale areaal in 2011 ten opzichte van 2010 was deels te wijten aan het aflopen van de laatste PDPO I-contracten in de loop van 2011 (bijvoorbeeld BO perceelsrandenbeheer). Deze contracten konden pas hernieuwd worden met startdatum 1 januari 2012. Bovendien liepen eind 2010 de laatste contracten af van de uitdovende PDPO I-maatregelen (onder andere de maatregel groenbedekking).

De daling van de oppervlakte onder BO water in 2012 was grotendeels te wijten aan de verstrenging van de voorwaarden in 2012, ten gevolge van de herziening van het Mest Actie Plan. Nieuwe landbouwers namen een meer afwachtende houding aan in 2012. In 2013 waren de landbouwers meer vertrouwd met de nieuwe voorwaarden en werden opnieuw meer nieuwe overeenkomsten aangegaan.

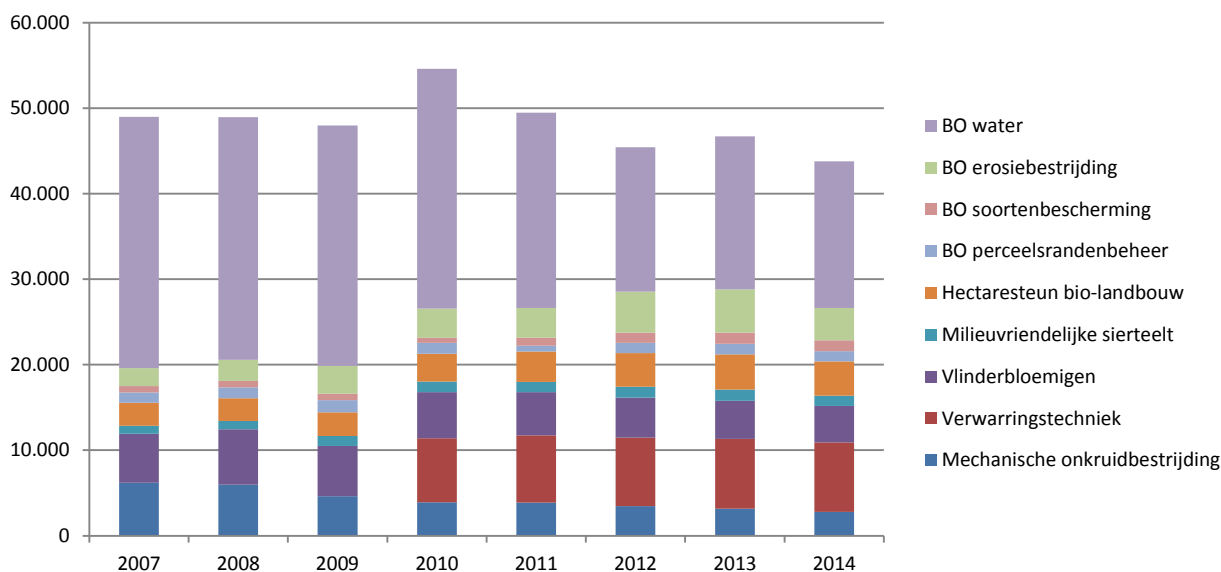
Het areaal van de maatregel bio-hectaresteen vertoonde gedurende bijna de hele programmaperiode een stijging, net zoals het areaal onder verwarringstechniek.

Het areaal van de maatregel mechanische onkruidbestrijding daalde jaar na jaar. Dit is geen eenvoudige maatregel en de verbintenisoppervlakte met beperkte variabiliteit is niet gemakkelijk na te leven.

Het totale areaal in 2014 was lager dan dat in 2013. Dat had te maken met de overgang van PDPO II naar PDPO III. Aangezien het derde plattelandsontwikkelingsprogramma (PDPO III 2014-2020) nog niet was goedgekeurd door Europa, werden er uitzonderlijk geen overeenkomsten met startdatum 1 januari 2014 voor een looptijd van 5 jaar gesloten (behalve voor hectaresteen biolandbouw). Als overgangmaatregel naar PDPO III bestond wel de mogelijkheid om, overeenkomstig de Europese verordeningen, de aflopende overeenkomsten te verlengen voor een periode van 1 jaar (enkel voor de agromilieumaatregelen die in PDPO III verder lopen). De agromilieumcontracten die, na een looptijd van 5 jaar, ten einde liepen op 31 december 2013, kwamen hiervoor in aanmerking. Niet alle landbouwers hebben een verlenging afgesloten en er konden dus ook geen nieuwe vijfjarige contracten worden aangegaan.

Figuur 18 Oppervlakte (ha) van de verschillende agromilieumaatregelen in kalenderjaren 2007-2014, inclusief de uitdovende agromilieumaatregelen (exclusief kleine landschapselementen en hoogstamboomgaarden; verklaring zie tekst)

Figuur 19 Oppervlakte (ha) van de verschillende agromilieumaatregelen in kalenderjaren 2007-2014, zonder de uitdovende maatregelen (exclusief kleine landschapselementen en hoogstamboomgaarden; verklaring zie tekst)

Resultaatindicatoren

Voor de berekening en interpretatie van de resultaatindicatoren van de agromilieumaatregelen werd vooraf bepaald welke agromilieumaatregel tot welk milieudoel bijdraagt. Afhankelijk van de mate waarin een maatregel bijdraagt tot het milieudoel, wordt de volledige dan wel de helft van de oppervlakte mee geteld (zie bijlage 4). De controlegegevens worden daarbij in rekening gebracht, met andere woorden alleen de oppervlakte waarop de maatregel correct werd uitgevoerd wordt mee geteld. Voor meer informatie wordt verwezen naar het PDPO II Jaarverslag 2007.

De cumulatieve waarde van het areaal dat bijdraagt tot de verschillende milieudoelen wordt weergegeven in tabel 24. Voor die cumulatieve waarden wordt gerekend met het maximale areaal dat voor een bepaald contract in uitvoering is geweest in de periode 2007-2015. Het betekent dus niet noodzakelijk dat dat cumulatieve areaal gelijktijdig in uitvoering is geweest.

Voor het cumulatieve areaal in de periode 2007-2015 wordt het areaal genomen van het jaar waarin de oppervlakte van een bepaalde agromilieumaatregel het hoogst was. Veelal komt dat neer op het areaal van 2007 of 2008. Daarom zijn de cumulatieve cijfers al enkele jaren niet meer gewijzigd, omdat de oppervlakte van de agromilieumaatregelen die het meest hebben bijgedragen tot de verschillende milieudoelen niet gestegen is. Uitzondering daarop vormt het areaal dat bijdraagt tot waterkwaliteit en tot biodiversiteit, dat wel steeg dankzij de maatregel verwarringstechniek.

Een areaal van 127.506 hectare agromilieumaatregelen draagt bij tot de verbetering van de waterkwaliteit in Vlaanderen. Dat is vooral te danken aan de maatregelen groenbedekking, BO water en verwarringstechniek.

Zo'n 106.966 hectare agromilieumaatregelen draagt bij tot de verbetering van de bodemkwaliteit. Ook hiervoor zijn op de eerste plaats de maatregelen groenbedekking en BO water verantwoordelijk.

47.290 hectare agromilieumaatregelen draagt bij tot het voorkomen van het marginaliseren van gronden. Dat is vooral te danken aan de maatregelen groenbedekking (onrechtstreeks effect) en BO kleine landschapselementen (rechtstreeks effect).

14.585 hectare agromilieumaatregelen draagt bij tot de verhoging van de biodiversiteit. En de bijdrage tot het tegengaan van de klimaatverandering gebeurt op zo'n 3.188 hectare. Dat laatste is volledig toe te schrijven aan een indirect effect van de maatregel vlinderbloemigen.

Doelbereik

Tabel 23 geeft voor elke agromilieumaatregel het totale areaal en het totale aantal contracten weer in de programmaperiode tot en met 2015. Voor de areaalindicator betekent de aangegeven gerealiseerde oppervlakte niet dat die in de periode 2007-2015 effectief op één moment aanwezig was op het terrein. Er wordt namelijk per contract het maximale areaal bijgehouden dat in een bepaald jaar in uitvoering was. Voor sommige agromilieumaatregelen is immers het jaarlijkse areaal dat in uitvoering is variabel. Bovendien wordt de maximale oppervlakte die in uitvoering is geweest voor een bepaalde agromilieumaatregel waarvan het contract afgelopen is (bv omdat de periode van vijf jaar verstreken is of het contract werd stopgezet) meegenomen tot 2015. Ook de waarde van de contractindicator betekent niet dat dat aantal contracten gelijktijdig op het terrein lopende was.

Tabel 23 Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 214 Agromilieumaatregelen

Maatregel	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
214-A en N Mechanische onkruidbestrijding	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	8.500	10.674	126%
	Totaal aantal contracten	2.000	2.217	111%
214-B Verwarrings- techniek	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.000	8.145	815%
	Totaal aantal contracten	500	634	127%
214-C Lokale veerassen en hoogstamboom- gaarden	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	NA (geen doelstelling inclusief lokale veerassen opgesteld)	1.737 (enkel hoogstamboom- gaarden)	NA
	Totaal aantal contracten	3.239	3.654	113%
214-D Vlinderbloemigen	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	7.500	12.114	162%
	Totaal aantal contracten	2.300	3.050	133%
214-E Milieuvriendelijke sierteelt	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.500	2.654	177%
	Totaal aantal contracten	300	325	108%
214-F Hectaresteen bio-landbouw	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.000	9.909	248%
	Totaal aantal contracten	375	751	200%
214-G BO perceels- randenbeheer	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2.143	2.568	120%
	Totaal aantal contracten	2.567	2.697	105%
214-H BO soorten- bescherming	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	2.499	2.164	87%
	Totaal aantal contracten	568	744	131%
214-I BO erosiebestrijding	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	4.171	7.255	174%
	Totaal aantal contracten	1.720	1.936	113%
214-J BO water	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	32.300	54.103	168%
	Totaal aantal contracten	3.615	3.072	85%
214-K BO kleine landschaps-	Totaal areaal dat agromilieusteun	243	300	123%

elementen	ontvangt (ha)			
	Totaal aantal contracten	2.392	3.317	139%
214-M Groenbedekking	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	80.000	75.958	95%
	Totaal aantal contracten	8.500	8.211	97%
214-O Geïntegreerde pitfruitteelt	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	323	396	123%
	Totaal aantal contracten	71	46	65%
214-P BO botanisch beheer	Totaal areaal dat agromilieusteun ontvangt (ha)	1.600	1.604	100%
	Totaal aantal contracten	664	594	89%

Tabel 24 Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 214 Agromilieumaatregelen

Milieudoelstelling	Doel PDPO II (ha)	Realisatie 2007-2015 (ha)	Realisatie-percentage
Biodiversiteit en HNVF	12.133	14.585	120%
Waterkwaliteit	124.871	127.506	102%
Klimaatverandering	3.712	3.188	86%
Bodemkwaliteit	111.524	106.966	96%
Landmarginalisatie	43.966	47.290	108%

7.3 INRICHTINGSMAATREGELEN DOOR LANDBOUWERS IN KADER VAN KADERRICHTLIJN WATER (MAATREGEL 216)

Outputindicatoren

Er zijn in 2015 geen nieuwe projecten meer goedgekeurd. Voor vier projecten, gestart in 2012 en 2013, werd in 2015 in totaal 160.717 euro uitbetaald.

Resultaatindicatoren

De resultaatindicator van deze maatregel kijkt naar het areaal waarop de projecten worden uitgevoerd. Gezien de aard van de projecten (stuwen en peilgestuurde drainage) is een areaal moeilijk te bepalen en wordt in onderstaande tabel 26 geen areaal ingevuld.

Doelbereik

Tabel 25 en tabel 26 zetten per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen. In totaal krijgen 4 bedrijven steun voor deze maatregel.

Tabel 25 Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 216 Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in het kader van kaderrichtlijn water

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal bedrijven dat steun ontvangt	7	4	57%
	Totaal investeringsvolume (euro)	411.970	411.970	100%

Tabel 26 Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 216 Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in het kader van kaderrichtlijn water

Milieudoelstelling	Doel PDPO II (ha)	Realisatie 2007-2015 (ha)	Realisatiepercentage
Biodiversiteit en HNVF	NP	NP	NP
Waterkwaliteit	4.750	NA	NA
Klimaatverandering	NP	NP	NP
Bodemkwaliteit	NP	NP	NP
Landmarginalisatie	NP	NP	NP

7.4 BEBOSSING VAN LANDBOUWGRONDEN (MAATREGEL 221)

Outputindicatoren

In 2015 werden geen nieuwe dossiers meer goedgekeurd.

In 2015 werd voor de dossiers die eerder onder PDPO II-regelgeving werden goedgekeurd nog 26.415 euro subsidie uitbetaald. Daarvan ging 3.027 euro naar dossiers gelegen in kwetsbaar gebied natuur of Natura 2000-gebied.

Voor dossiers van PDPO I werd in 2015 nog 2.805 euro onderhouds- en aanplantsubsidie en inkomenscompensatie betaald.

De totale, onder PDPO II-regelgeving beboste of te bebossen oppervlakte landbouwgrond blijft 281 hectare, voor 220 goedgekeurde dossiers.

Het totale areaal landbouwgrond dat onder PDPO I- of PDPO II-regelgeving bebost of te bebossen is, bedroeg in 2015 804 hectare. Daarvoor waren er 482 unieke begunstigden. Op 56% van die totale oppervlakte werd/wordt één loofboomsoort als hoofdboomsoort aangeplant. 44% betreft een gemengde aanplant van verschillende boomsoorten, terwijl 0,1% bestaat/zal bestaan uit uitsluitend één naaldboomsoort. Van het totale areaal had/heeft 85% het bevorderen van de biodiversiteit als hoofddoelstelling en 15% het tegengaan van de klimaatverandering.

Resultaatindicatoren

Het bebossen van landbouwgrond draagt bij tot de strijd tegen de klimaatverandering, tot het behoud van de biodiversiteit en tot de verbetering van de waterkwaliteit. Voor die bijdrage wordt de volledige oppervlakte gerekend waarop de maatregel correct werd uitgevoerd, gebaseerd op controlegegevens. Deze oppervlakte wordt doorgegeven bij betaling van de tweede schijf van de PDPO II-contracten. Het is pas bij de betaling van de tweede schijf dat voldoende controlegegevens beschikbaar zijn. In 2015 werd voor 15,99 hectare de tweede schijf uitbetaald (tabel 28).

Doelbereik

Tabel 27 geeft voor de outputindicatoren de realisaties weer in de periode 2007-2015. Tabel 28 toont de voortgang van de resultaatindicatoren.

Tabel 27 Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 221 Bebossing van landbouwgrond (PDPO II)

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal begunstigden	700	179	26%
	Aantal hectaren landbouwgrond die bebost werden	840	281	33%

Er zijn minder aanvragen geweest dan vooraf ingeschat. Daar zijn meerdere redenen voor te vinden. Er zijn slechts zeer weinig landbouwers die instappen, voornamelijk omwille van de hoge gronddruk en de daarmee gepaard gaande mestafzetproblemen. Voor niet-landbouwers speelt de administratieve last een rol. Bovendien kreeg in de periode 2008-2011 slechts 57% van de vergunningsaanvragen in landbouwgebied een positief advies (bindend) vanuit de landbouwadministratie. Ten slotte werd de zeer intensieve zoektocht naar potentiële bebossers en hun begeleiding sterk afgebouwd ten opzichte van PDPO I.

Tabel 28 Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 221 Bebossing van landbouwgrond

Milieudoelstelling	Doel PDPO II (ha)	Realisatie 2007-2015 (ha)	Realisatiepercentage
Biodiversiteit en HNVF	832	61,56	7,4%
Waterkwaliteit	832	61,56	7,4%
Klimaatverandering	832	61,56	7,4%
Bodemkwaliteit	NP	NP	NP
Landmarginalisatie	NP	NP	NP

7.5 EERSTE TOTSTANDBRENGING VAN BOSLANDBOUWSYSTEMEN OP LANDBOUWGROND (MAATREGEL 222)

Outputindicatoren

In 2015 zijn geen nieuwe aanvragen voor boslandbouwsystemen meer goedgekeurd. Sinds de start van de maatregel in 2012 zijn er 17 projecten goedgekeurd, aangevraagd door 17 unieke begunstigen en samen goed voor 38,21 ha (tabel 29).

In 2015 werd er 51.207 euro steun uitbetaald aan boslandbouwsystemen.

Resultaatindicatoren

De boslandbouwsystemen dragen bij tot de strijd tegen de klimaatverandering en bevorderen biodiversiteit en bodemkwaliteit. Tabel 30 geeft de realisatie van de resultaatindicatoren weer.

Doelbereik

Tabel 29 en tabel 30 geven de realisaties van respectievelijk de output- en de resultaatindicatoren weer in de periode 2007-2015.

Tabel 29 Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 222 Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen op landbouwgrond

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatiepercentage
Output	Totaal areaal dat steun ontvangt (ha)	35	38,21	109%
	Totaal aantal goedgekeurde aanvragen	20	17	85%

Tabel 30 Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 222 Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen

Milieudoelstelling	Doel PDPO II (ha)	Realisatie 2007-2015 (ha)	Realisatiepercentage
Biodiversiteit en HNVF	119	19,1	16%
Waterkwaliteit	NP	NP	NP
Klimaatverandering	238	38,2	16%
Bodemkwaliteit	119	19,1	16%
Landmarginalisatie	NP	NP	NP

7.6 NIET-PRODUCTIEVE INVESTERINGEN IN BOSSEN (MAATREGEL 227)

Outputindicatoren

In 2015 werden geen nieuwe aanvragen meer goedgekeurd.

Voor dossiers die eerder waren goedgekeurd werd in 2015 29.217 euro steun uitbetaald.

In de periode 2007-2015 hebben 557 unieke bosbeheerders steun ontvangen voor "bebossing/herbebossing" en 440 unieke bosbeheerders voor "ecologische bosfunctie". Voor beide submaatregelen samen zijn 950 unieke bosbeheerders vergoed in de periode 2007-2015, voor in totaal 1.083 projecten.

Resultaatindicatoren

Van de submaatregel "bebossing/herbebossing" werd in 2015 8,89 hectare succesvol uitgevoerd. Deze submaatregel draagt bij tot de biodiversiteit in het bos, de waterkwaliteit en de bestrijding van de klimaatverandering. Dit areaal is kleiner dan de vorige jaren, omwille van het aflopen van PDPO II. Enkel begin 2015 zijn er nog enkele dossiers met PDPO II-budget betaald, maar daarna is overgeschakeld op PDPO III-middelen. Die laatste dossiers zitten dus niet meer in deze monitoring.

De cumulatieve oppervlaktes (2007-2015) die bijdragen tot de verschillende milieudoelen zijn weergegeven in tabel 32.

Doelbereik

Tabel 31 en tabel 32 geven de realisaties van de doelstellingen voor de output- en resultaatindicatoren weer.

Tabel 31 Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 227 Niet-productieve investeringen in bossen

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatiepercentage
Output	Unieke aantal gesteunde bosbeheerders	1.050	950	90%
	Totale investeringsvolume (euro)	5.490.625	3.832.223	70%

Tabel 32 Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 227 Niet-productieve investeringen

Milieudoelstelling	Doel PDPO II (ha)	Realisatie 2007-2015 (ha)	Realisatiepercentage
Biodiversiteit en HNMF	3.039	4.658	153%
Waterkwaliteit	35	431	1231%
Klimaatverandering	35	431	1231%
Bodemkwaliteit	NP	NP	NP
Landmarginalisatie	NP	NP	NP

8 INDICATOREN AS 3 – DE LEEFKWALITEIT OP HET PLATTELAND EN DIVERSIFICATIE VAN DE PLATTELANDSECONOMIE

Diversificatie van landbouwactiviteiten naar niet-agrarische activiteiten

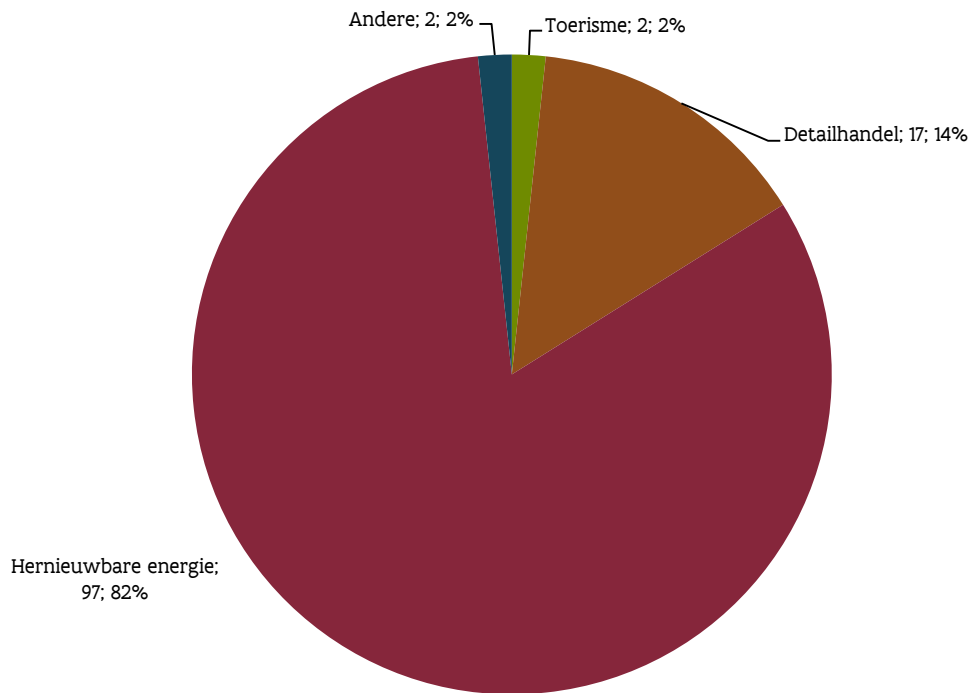
8.1 INVESTERINGEN MET BETREKKING TOT DIVERSIFICATIE VAN LANDBOUWACTIVITEITEN (MAATREGEL 311)

Outputindicatoren

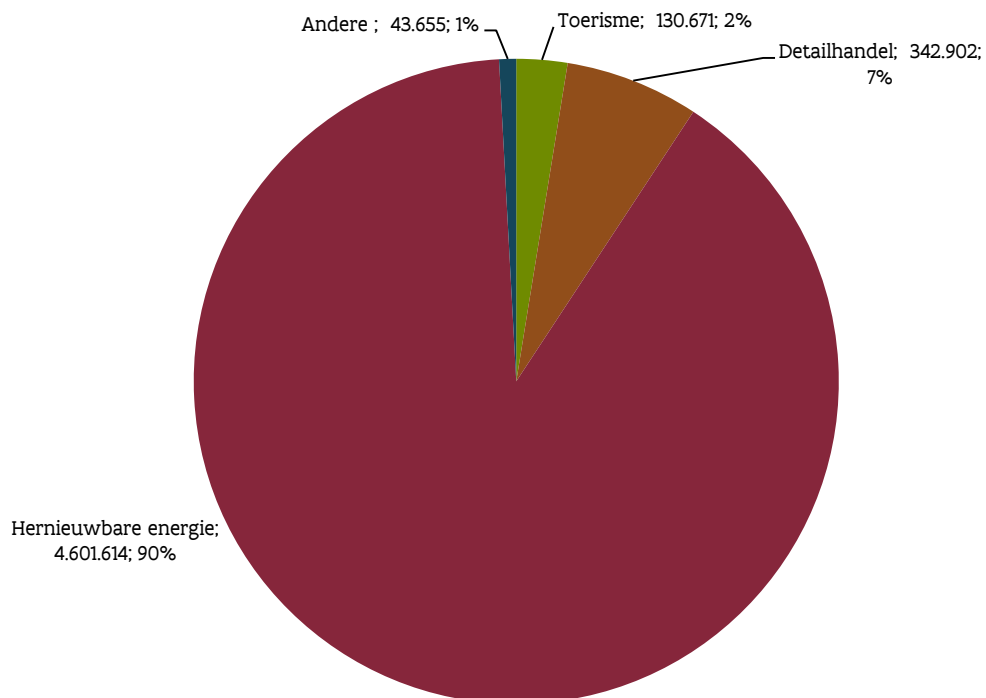
In 2015 werden 118 nieuwe diversificatiedossiers goedgekeurd. Samen zijn deze dossiers goed voor een investeringsvolume van 5,1 miljoen euro. Figuur 20 en figuur 21 geven een overzicht van respectievelijk het aantal goedgekeurde dossiers en het subsidiabele investeringsbedrag verdeeld over de verschillende categorieën van diversificatie. Die categorieën zijn hernieuwbare energie, detailhandel, toerisme en andere (bijvoorbeeld zorg). Uit beide figuren blijkt dat investeringen in hernieuwbare energie, net zoals de vorige jaren, met voorsprong de belangrijkste vorm van diversificatie waren.

34% van de 118 goedgekeurde dossiers werd ingediend door een rechtspersoon en 66% door een natuurlijk persoon. Van de dossiers ingediend door een natuurlijk persoon werd 10% ingediend door een vrouw.

In 2015 werd 27.231 euro steun uitbetaald voor diversificatie-investeringen die in 2015 of vorige jaren waren goedgekeurd. De totale uitgaven liggen, net zoals in 2013 en 2014, aanzienlijk lager dan de vorige jaren. Omdat PDPO II op zijn einde liep, was het budget voor deze maatregel uitgeput. Na uitputting van de PDPO II-middelen is overgeschakeld op staatssteun, zoals aangemeld bij de Europese Commissie, en op PDPO III-budget.

Figuur 20 Absolute en procentuele verdeling van het aantal in 2015 goedgekeurde dossiers over de verschillende categorieën van diversificatie

Figuur 21 Absolute en procentuele verdeling van de subsidiabele investeringskost (euro) van de in 2015 goedgekeurde dossiers over de verschillende categorieën van diversificatie

Resultaatindicatoren

Daar slechts voor een beperkt aantal bedrijven de bruto toegevoegde waarde berekend kan worden en er geen onderscheid kan gemaakt worden tussen landbouw- en niet-landbouw-activiteiten, wordt in tabel 33 en in de indicatoren tabellen (bijlage 3) geen cijfer doorgegeven.

Wat het aantal gecreëerde banen betreft wordt een inschatting opgegeven. Dat aantal wordt berekend op basis van het aantal dossiers per type investering. Aan elk type investering werd door experts van het VLIF een aantal banen per investering gekoppeld. In 2015 kwamen er zo 19 banen bij. Daar dit slechts een eerste inschatting is van het aantal gecreëerde banen werd in de monitoring tabellen in bijlage 3 de waarde op 'NA' (not available) gezet.

Doelbereik

Tabel 33 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen. Tussen 2007 en 2015 werden 2.379 dossiers goedgekeurd, samen goed voor een investeringsvolume van 180 miljoen euro.

Tabel 33 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 311 Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal begunstigden	2.500	2.379	95%
	Totaal investeringsvolume (euro)	140.000.000	180.068.528	129%
Resultaat	Niet-landbouw bruto toegevoegde waarde van de landbouwbedrijven (euro)	10% stijging	NA	NA
	Bruto aantal banen gecreëerd	500	(285)	(57%)

De vooropgestelde doelstelling voor het totale investeringsvolume heeft een hogere realisatiegraad dan die voor het aantal begunstigden. In de mid term evaluatie (IDEA Consult, 2010) worden daarvoor enkele verklaringen aangehaald, waaronder:

- Door de afhandeling van het grote aantal dossiers in 2006 liepen ook de dossiers ingediend onder PDPO II in 2007 enige vertraging op;
- Het plafond werd in 2007 opgetrokken tot 1 miljoen euro per bedrijfsleider in plaats van 1 miljoen euro per bedrijf. Dat verklaart dat het gemiddelde steunvolume per bedrijf hoger is dan oorspronkelijk ingeschat.

8.2 BEVORDERING VAN TOERISTISCHE ACTIVITEITEN (MAATREGEL 313)

Outputindicatoren

In 2015 werden, net als in 2014, geen nieuwe projecten meer goedgekeurd.

De projecten van VLM die eerder al waren goedgekeurd ontvingen in 2015 samen 380.845 euro.

Resultaatindicatoren

Van de in 2015 afgelopen projecten werden de resultaatindicatoren bepaald. De projecten trokken in totaal 93.652 nieuwe bezoekers aan. Er werden geen nieuwe banen gecreëerd.

Doelbereik

Tabel 34 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen. Tussen 2007 en 2015 werden 64 toerismeprojecten goedgekeurd.

Tabel 34 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 313 Bevordering van toeristische activiteiten

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde nieuwe toeristische acties ¹⁰	60	64	107%
	Totaal investeringsvolume (euro) ¹¹	11.000.000	11.885.455	108%
Resultaat	Stijging van de niet-landbouw bruto toegevoegde waarde van de bedrijven	NA	NA	NA
	Bruto aantal banen gecreëerd	182	116	64%
	Bijkomend aantal toeristische bezoeken	181.000	349.397	193%

8.3 BASISVOORZIENINGEN VOOR DE ECONOMIE EN PLATTELANDSBEVOLKING (MAATREGEL 321)

Outputindicatoren

In 2015 werden, net als in 2014, geen nieuwe projecten meer goedgekeurd. Tussen 2007 en 2013 zijn in totaal 48 projecten goedgekeurd.

Het totale steunbedrag dat uitbetaald is voor projecten die eerder al waren goedgekeurd, bedroeg in 2015 376.240 euro.

Resultaatindicatoren

De in 2015 afgelopen projecten hebben niet tot bijkomende internetaansluitingen geleid.

In totaal kunnen 11.741 personen genieten van de basisvoorzieningen dankzij deze projecten. Het aantal personen dat per project kan genieten van de basisvoorzieningen verschilt sterk naargelang het project. Zo varieerde dat aantal voor de projecten die afliepen in 2015 tussen 461 en 6.000 personen.

Doelbereik

Tabel 35 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

¹⁰ Voor deze toeristische acties worden de 'lasten uit het verleden' (projecten van ANB en ALBON) niet geteld, daar er gevraagd wordt naar 'nieuwe acties'.

¹¹ Voor deze indicator worden zowel de huidige projecten (gebiedsgerichte werking via PMCs) als de 'lasten uit het verleden' geteld.

Tabel 35 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 321 Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking (exclusief submaatregel 321B)

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde acties	46	48	104%
	Totaal investeringsvolume (euro)	9.000.000	8.736.308	97%
Resultaat	Toename van het internetgebruik in ruraal gebied (aantal personen)	10.400	10.383	100%
	Aantal inwoners ruraal gebied dat van de basisvoorziening kan genieten	1.340.000	1.236.223	92%

Submaatregel Ontwikkeling van de paardenhouderij als economische drager op het platteland (maatregel 321B)

Deze submaatregel werd in 2010 goedgekeurd. In 2015 werden, net als in 2014, geen nieuwe projecten goedgekeurd. Aan een project dat in 2013 werd goedgekeurd, is in 2015 11.000 euro uitbetaald. Er kunnen 40 personen genieten van de verbeterde voorzieningen van dit project.

Tabel 36 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 36 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 321B Ontwikkeling van de paardenhouderij als economische drager op het platteland

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde acties	1	1	100%
	Totaal investeringsvolume (euro)	30.000	28.388	95%
Resultaat	Aantal inwoners ruraal gebied dat van de basisvoorziening kan genieten	25.925	40	0%

8.4 DORPSKERNVERNIEUWING EN -ONTWIKKELING (MAATREGEL 322)

Outputindicatoren

In 2015 werden, net als in 2014, geen nieuwe projecten meer goedgekeurd. Aan projecten die eerder waren goedgekeurd, werd in 2015 1.144.693 euro uitbetaald.

In de periode 2007-2015 waren er in totaal 74 unieke deelgemeenten betrokken bij de uitvoering van de 76 goedgekeurde dorpskernvernieuwingsprojecten.

Resultaatindicatoren

Dankzij de in 2015 afgelopen projecten kunnen in totaal 128.958 personen genieten van de verbeterde voorzieningen. Dat aantal verschilt sterk van project tot project. Voor de projecten afgesloten in 2015 varieerde het aantal inwoners dat van de verbeterde voorzieningen kan genieten tussen 653 en 30.000.

Doelbereik

Tabel 37 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 37 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 322 Dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Uniek aantal (deel)gemeenten waar acties plaatsvonden	60	74	123%
	Totaal investeringsvolume (euro)	17.500.000	21.588.729	123%
Resultaat	Aantal inwoners rurale gebieden die profiteren van verbeterde voorzieningen	1.365.925	504.020	37%

De projecten rond dorpskernvernieuwing en –ontwikkeling zijn meer doorgedaan in kleinere plattelandsgemeenten dan oorspronkelijk gedacht. Dat verklaart de relatief lage realisatiegraad van de resultaatindicator.

8.5 INSTANDHOUDING EN OPWAARDERING VAN HET LANDELIJKE ERFGOED (MAATREGEL 323)

Outputindicatoren

Deze maatregel wordt uitgevoerd door drie beheersdiensten: ALBON voor de landinrichtingsprojecten, ANB voor de projecten voor inrichting van natuur en VLM voor de gebiedsgerichte projecten die worden goedgekeurd via de PMC's. In 2015 werden geen nieuwe projecten meer goedgekeurd.

Aan projecten die eerder goedgekeurd waren, werd in 2015 2.889.176 euro uitbetaald.

Resultaatindicatoren

Dankzij de in 2014 afgelopen projecten goedgekeurd door ANB kunnen 46.200 personen genieten van de verbeterde voorzieningen. De projecten goedgekeurd door VLM en afgelopen in 2015 zorgden voor 333.537 personen die bijkomend kunnen genieten van de verbeterde voorzieningen.

Doelbereik

Tabel 38 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 38 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 323 Instandhouding en opwaardering landelijk erfgoed (323A en 323B)

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde acties	93	112 ¹²	120%
	Totaal investeringsvolume (euro)	12.668.840	14.693.944 ¹³	116%
Resultaat	Aantal inwoners rurale gebieden die genieten van verbeterde voorzieningen	2.353.828	2.734.033	116%

8.6 INTERMEDIAIRE DIENSTVERLENING (OPLEIDING EN VORMING VAN RURAAL ONDERNEMERSCHAP) (MAATREGEL 331)

Outputindicatoren

In 2015 werden, net zoals in 2014, geen nieuwe projecten meer goedgekeurd. Aan projecten die eerder goedkeuring kregen, werd 367.224 euro uitbetaald.

Van de projecten die afliepen in 2015 werd een aantal bijkomende gegevens verzameld. Zo weten we dat aan de beëindigde projecten die kaderden in het thema 'management, administratie (boekhouding) en marketingvaardigheden' 42 personen hebben deelgenomen en dat er 16 opleidingsdagen aan werden gewijd. Voor het thema 'landschapsbehoud en –verbetering en milieubescherming' waren dat 242 deelnemers en 3.358 opleidingsdagen.

In figuur 22 wordt het aantal unieke gesteunde economische actoren van de projecten beëindigd tussen 2009 en 2015 uitgesplitst naar de verschillende types actoren. Er werden 14.617 landbouwbedrijven gesteund, 8.230 overheidsorganisaties, 309 organisaties zonder winstoogmerk en 941 bedrijven. De

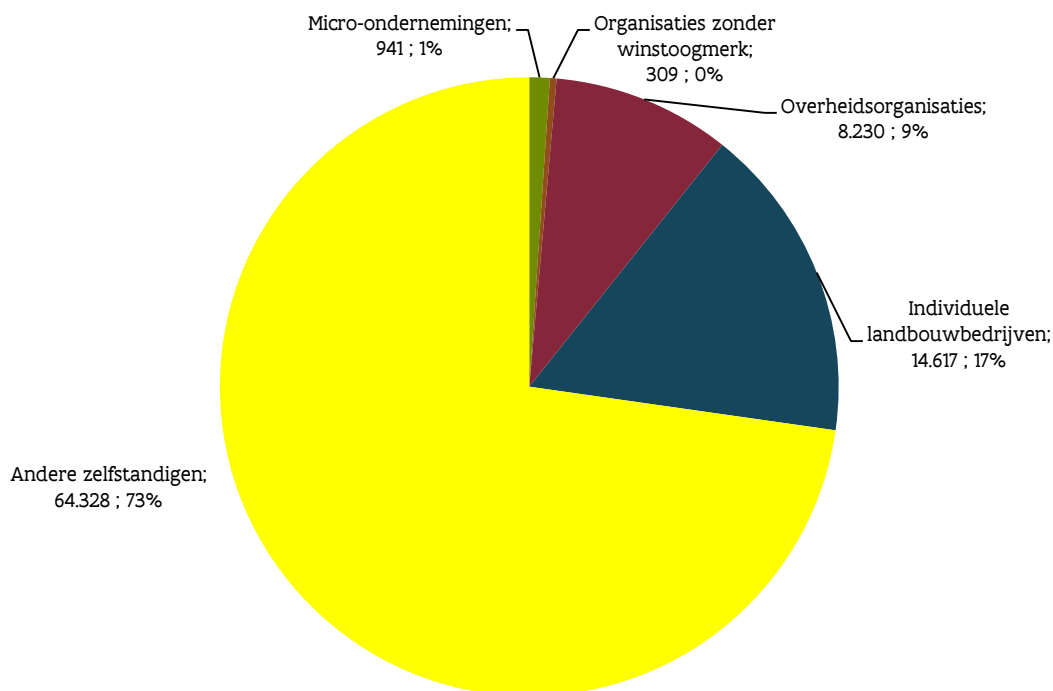
¹² Dit zijn 79 VLM-projecten, 29 nieuwe ANB-projecten, 3 ALBON-projecten gestart onder PDPO I en 1 ANB-project gestart onder PDPO I.

¹³ Dat bestaat uit 11.255.711 euro voor VLM-projecten, 3.075.322 euro voor nieuwe ANB-projecten, 225.813 euro voor ALBON-projecten gestart onder PDPO I en 137.098 euro voor ANB-projecten gestart onder PDPO I.

overige deelnemers (64.328) kunnen niet tot een van de eerder genoemde actoren gerekend worden – hun deelname wordt op zelfstandige basis verondersteld. Van de deelnemende landbouwers was 4% jonger dan 25 jaar en 40% was een vrouw. Van de niet-landbouwers was 15% jonger dan 25 jaar en 79% was een vrouw.

Resultaatindicatoren

In totaal hebben 78.945 unieke personen de voorbije jaren met succes deelgenomen aan een project binnen deze maatregel. Hierbij behoren niet alleen de landbouwers en de “zelfstandige” niet-landbouwers, maar ook de personen die behoren tot vzw’s, overheidsorganisaties en KMO’s. Van deze personen was 13% jonger dan 25 jaar en 72% een vrouw.

Figuur 22 Absolute en procentuele verdeling van de unieke deelnemers aan alle beëindigde projecten van intermediaire dienstverlening volgens type actor (2007-2015)

Doelbereik

Tabel 39 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 39 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 331 Intermediaire dienstverlening (exclusief submaatregel 331B)

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal deelnemende economische actoren aan gesteunde activiteiten (niet-uniek)	78.800	78.292	99%
	Aantal dagen opleiding voor alle deelnemers	64.000	66.387	104%
Resultaat	Aantal unieke deelnemers die met vrucht de opleidingsactiviteit beëindigden	81.500	78.945	97%

Submaatregel intermediaire dienstverlening: paardenhouderij (331B)

Op deze submaatregel zijn geen projecten ingediend.

9 INDICATOREN AS 4 – LEADER

9.1 LOKALE ONTWIKKELINGSSTRATEGIEËN / LEEFKWALITEIT / DIVERSIFICATIE (MAATREGEL 413)

Outputindicatoren

Net zoals in 2014 werden er in 2015 geen nieuwe Leaderprojecten meer goedgekeurd. Het totaal aantal goedgekeurde Leaderprojecten blijft dus op 599 staan voor de periode 2007-2015. Deze projecten hebben samen 978 financieel begunstigden, van wie 551 uit de privésector en 424 uit de openbare sector.

In 2015 werd nog 5.762.798 euro uitbetaald aan eerder goedgekeurde projecten.

Resultaatindicatoren

Met de 599 beëindigde projecten, werden in totaal 216,8 bijkomende banen (VTE) gecreëerd. Daarvan werden er 58% ingevuld door een vrouw en 18% door een persoon jonger dan 25 jaar.

Doelbereik

Tabel 40 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 40 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 413 Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde Plaatselijke Groepen (PG's)	10	10	100%
	Totale oppervlakte PG-gebied (km ²)	3.500	5.821	166%
	Totaal aantal inwoners in PG-gebied	900.000	1.191.884	132%
	Aantal projecten goedgekeurd door PG's	550	599	109%
	Aantal gesteunde begunstigden	850	978	115%
Resultaat	Aantal banen gecreëerd	Geen doelstelling	216,8	NA

Voorbeelden van Leaderprojecten PDPO II

Landschappelijk woon- en speelproject Schaerdeke

Het landschappelijk woon- en speelproject is een nieuw type dorpsontwikkeling en realisatie van nieuwe dorps ontmoetingsruimtes. Het landschappelijk woon- en speelparkproject onderscheidt zich van klassieke verkavelingen doordat enerzijds het project heel organisch aansluiting zoekt bij het bestaande dorpsweefsel (een groeiproces dat eerder te vergelijken valt met een nieuwe jaarring ipv het toevoegen van een vreemde ent) en tegelijkertijd 'verwortelt' het project zich ook heel natuurlijk en landschappelijk in het omgevende landschap ... Landschap en dorp reiken elkaar de hand in dit project. Het eindresultaat is een nieuwe kwalitatieve ontmoetingsruimte voor het dorp.

Meer informatie op www.westhoek.be

Oudervriendelijke Kortenaken

In het teken van het Europese jaar van 'Active Ageing', wil het OCMW in Kortenaken een plek creëren waar het goed is om wonen voor de oudere bevolking. Via het project wil men ouderen laten participeren in de samenleving door een aanbod op maat te voorzien. Men wil ervoor te zorgen dat senioren zich goed voelen in Kortenaken en langer thuis kunnen blijven wonen. Er wordt ingezet op communicatie met ouderen, bewustmaking omtrent allerlei ouderdomskwalen, campagne rond valpreventie, en de inpassing van geschikte fitnessstoestellen in de gerenoveerde gemeentelijke sporthal.

Meer informatie op www.hagelandplus.be.

9.2 SAMENWERKINGSPROJECTEN MET ANDERE PLATTELANDSGEBIEDEN (MAATREGEL 421)

Outputindicatoren

In 2015 werden geen nieuwe samenwerkingsprojecten meer goedgekeurd. Voor de periode 2007-2015 blijft het aantal goedgekeurde projecten binnen deze maatregel dus op 14 staan, waarvan vier interterritoriale en tien transnationale samenwerkingsprojecten. 32 (niet-unieke) PG's werken samen aan deze projecten, waarvan 19 Vlaamse (niet-uniek).

In 2015 werd nog 344.312 euro uitbetaald aan eerder goedgekeurde projecten.

Resultaatindicatoren

De beëindigde projecten hebben samen 9,6 banen opgeleverd.

Doelbereik

Tabel 41 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 41 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 421 Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal projecten	20	14	70%
	Aantal gesteunde Plaatselijke Groepen (PG's) (uniek)	10	10	100%
Resultaat	Aantal banen gecreëerd	Geen doelstelling	9,6	NA

9.3 WERKING PLAATSELIJKE GROEPEN (MAATREGEL 431)

Outputindicatoren

Met deze maatregel wordt steun verleend voor het beheer van de Plaatselijke Groepen, de verwerving van vakkundigheid en het dynamiseren van het gebied. Het gaat voornamelijk om kortlopende vormingsactiviteiten.

In 2015 werden nog 57 activiteiten gesteund. Voor de periode 2007-2015 komt dat samen neer op 2.009 activiteiten.

In figuur 23 wordt een overzicht gegeven van de in 2015 gesteunde activiteiten per type activiteit. 42% van de activiteiten draaide rond het opleiden van personeel dat de lokale ontwikkelingsstrategie moet voorbereiden en uitvoeren. 23% van de activiteiten bestond uit een informatiesessie over het Leadergebied en het communiceren over de (resultaten van de) lokale ontwikkelingsstrategie. Dat bestaat uit het uitgeven van folders en publiceren van artikelen, het verspreiden van persberichten en het organiseren van studiedagen en infomomenten. 16% van de acties focuste op het voeren van promotie. Een beperkt aantal acties is onder te brengen in de categorie "studies over het betrokken gebied". Onder de categorie "andere" worden de secretariaats- en personeelskosten verstaan van de PG-coördinatoren en administratieve krachten van de tien Vlaamse PG's. Hiervoor werden tien "activiteiten" gerekend overeenkomende met de tien Leadergroepen.

Resultaatindicatoren

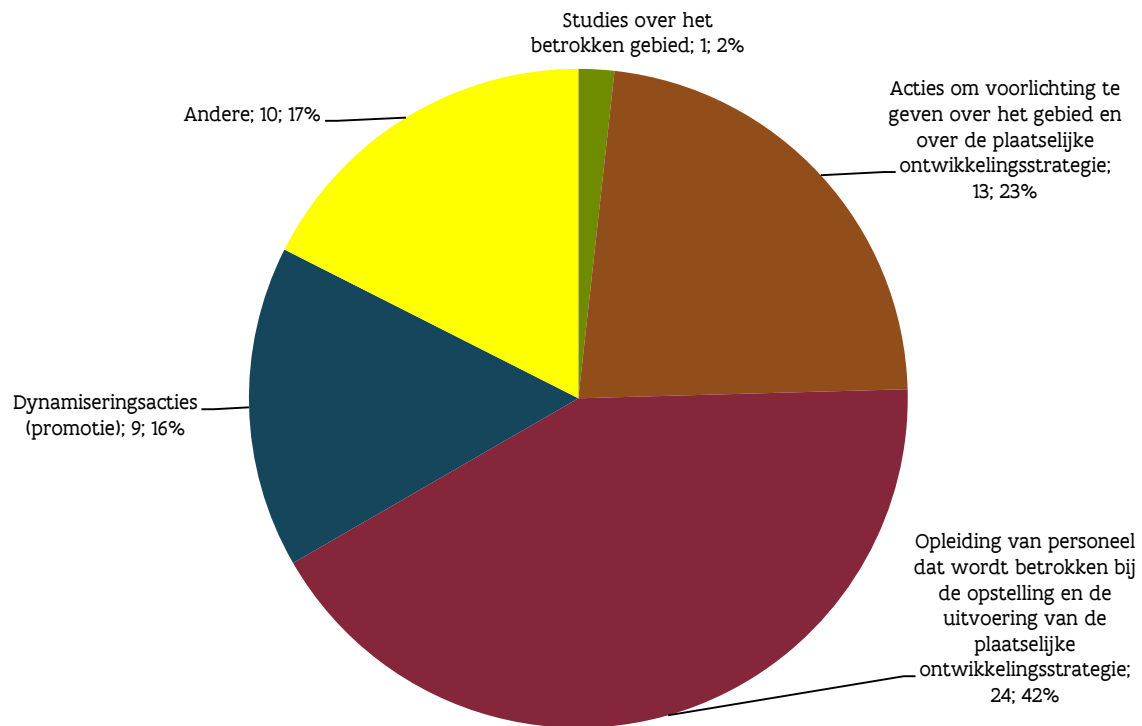
In de periode 2007-2015 hebben 3.266 unieke personen succesvol deelgenomen aan één of meerdere opleidingsactiviteiten (tabel 42). 40% van de deelnemers waren vrouwen en 9% was jonger dan 25 jaar. Alle deelnemers die aanwezig waren op de opleiding worden als "geslaagd" beschouwd in de zin dat ze het geleerde zullen toepassen in de praktijk.

Doelbereik

Tabel 42 zet per output- en resultaatindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 42 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 431 Werking Plaatselijke Groepen

Type indicator	Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2007-2015	Realisatie-percentage
Output	Aantal gesteunde acties	1.700	2.009	118%
Resultaat	Aantal deelnemers dat met succes de opleiding volbracht	Geen doelstelling	3.266	NA

Figuur 23 Absoluut aantal en procentuele verdeling van de activiteiten rond Werking Plaatselijke Groepen per categorie in 2015

10 INDICATOREN HEALTH CHECK EN ECONOMISCH HERSTELPLAN

10.1 INLEIDING

2010 was het eerste jaar van uitvoering van het Health Check-programma of de tussentijdse bijsturing van het landbouwbeleid. Europa voorzag met de Health Check-verordening (Verordening (EG) Nr 74/2009) extra financiële middelen voor de volgende prioriteiten: hernieuwbare energie, klimaatverandering, waterbeheer, biodiversiteit en de herstructurering van de zuivelsector. Ook vanuit het Economisch Herstelplan kwamen vanaf 2010 extra middelen ter beschikking van het landbouw- en plattelandsbeleid, voor dezelfde doelstellingen als die van de Health Check aangevuld met breedband. Vlaanderen heeft op al deze prioriteiten ingezet, behalve op breedband omdat Vlaanderen reeds een volledige bedekkingsgraad heeft.

10.2 AS 1

Vlaanderen koos er binnen As 1 voor om in te zetten op de Health Check-prioriteiten via de bestaande maatregelen “investeringen in landbouwbedrijven” en “verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten”.

10.2.1 Investeringen in landbouwbedrijven (maatregel 121)

Outputindicatoren

Er werden in 2015 geen nieuwe investeringsdossiers meer goedgekeurd, aangezien het Health Check-budget voor deze maatregel bijna uitgeput was. Aan eerder goedgekeurde dossiers werd vorig jaar 244.776 euro uitbetaald.

Doelbereik

Tabel 43 zet per outputindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 43 Monitoring en doelbereik maatregel 121 Investeringen in landbouwbedrijven onder Health Check

Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2009-2015	Realisatiepercentage
Aantal gesteunde bedrijven	1.172	1.021	87%
Totale investeringsvolume (euro)	45.400.000	35.723.212	79%

10.2.2 Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en tuinbouwproducten (maatregel 123)

Outputindicatoren

In 2015 werd geen PDPO II-steun meer uitbetaald aan eerder goedgekeurde dossiers.

Doelbereik

Tabel 44 zet per outputindicator de realisaties uit ten opzichte van de doelstellingen. Voor het (relatief) lage doelbereik van de outputindicatoren geldt de verklaring zoals toegelicht in hoofdstuk 6.6.

Tabel 44 Monitoring en doelbereik maatregel 123 Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en tuinbouwproducten onder Health Check

Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2009-2015	Realisatiepercentage
Aantal gesteunde bedrijven	42	19	45%
Totale investeringsvolume (euro)	32.150.000	26.348.540	82%

10.3 AS 2

Vlaanderen koos er binnen AS 2 voor om op de Health Check-prioriteiten in te zetten door middel van een aantal bestaande agromilieumaatregelen en de toen nieuwe maatregel “verwarringstechniek in de pitfruitteelt”. In 2015 werden contracten en arealen uitbetaald die in 2014 of vroeger via de verzamelaanvraag werden aangevraagd.

10.3.1 Agromilieumaatregelen (maatregel 214)

Outputindicatoren

Vlaanderen zet door middel van een aantal agromilieumaatregelen in op de Europese prioriteiten klimaatverandering, waterbeheer en biodiversiteit. Aan de prioriteit klimaatverandering werden door Vlaanderen de agromilieumaatregelen vlinderbloemigen, BO water en BO erosiebestrijding toegewezen. De maatregelen BO kleine landschapselementen (poelen), en mechanische onkruidbestrijding worden verondersteld bij te dragen tot de prioriteit waterbeheer. Aan de prioriteit biodiversiteit wordt gewerkt via de maatregelen verwarringstechniek, BO perceelsrandenbeheer, BO soortenbescherming en BO kleine landschapselementen (niet-poelen).

In totaal werd in 2015 3.432.515 euro steun gegeven aan 7.491 agromilieumcontracten in het kader van het Health Checkprogramma (tabel 45). Het unieke areaal waarop in 2015 agromilieumaatregelen onder Health Check werden uitbetaald bedroeg 7.057 hectare. 1.527 unieke bedrijven hadden één of meerdere contracten lopen die in 2015 op Health Check budget werden uitbetaald.

Tabel 45 Aantal uitbetaalde agromilieumcontracten in kader van Health Check, 2015

Maatregel	Aantal uitbetaalde contracten
Mechanische onkruidbestrijding	462
Vlinderbloemigen	795
BO soortenbescherming	968
BO erosiebestrijding	6
BO kleine landschapselementen	5.260

Doelbereik

Tabel 46 zet de realisaties van de outputindicatoren uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 46 Monitoring en doelbereik maatregel 214 Agromilieumaatregelen onder Health Check-programma

Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2009-2015	Realisatiepercentage
Aantal unieke gesteunde bedrijven	2.084	4.702	226%
Totaal areaal (ha)	18.283	35.138	192%
Uniek areaal (ha)	16.820	26.183	156%
Aantal contracten	3.920	6.542	167%

De doelstellingen voor de outputindicatoren blijken niet goed ingeschat te zijn. Toch werden deze niet aangepast, omdat een passende inschatting niet mogelijk is gezien de uitvoeringswijze van deze maatregel. De contracten die met Health Check-budget worden uitbetaald, kunnen immers jaarlijks

variëren. Aangezien het Health Check-budget ontoereikend is om alle betrokken agromilieumaatregelen te financieren, wordt pas bij de uitbetaling van de contracten beslist of hiervoor al dan niet Health Check-middelen worden gebruikt. Daarom is het niet mogelijk hiervan vooraf al een adequate inschatting te maken.

10.4 AS 3

Vlaanderen koos er binnen As 3 voor om in te zetten op de Health Check-prioriteiten via de bestaande maatregel "investeringen met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten".

10.4.1 Investeringen met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten (maatregel 311)

Outputindicatoren

In 2015 zijn geen nieuwe diversificatiedossiers meer goedgekeurd binnen het Health Check-programma. Er werd 30.565 euro van het Health Check-budget uitgegeven aan dossiers die de vorige jaren werden goedgekeurd.

Doelbereik

Tabel 47 zet de realisaties van de outputindicatoren uit ten opzichte van de doelstellingen.

Tabel 47 Monitoring en doelbereik maatregel 311 Investeringen met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten onder Health Check-programma

Indicator	Doel PDPO II	Realisatie 2009-2015	Realisatiepercentage
Aantal begunstigden	1.000	422	42%
Totale investeringsvolume (euro)	62.000.000	45.005.947	73%

FIGUREN

Figuur 1 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2015 over de vier assen en de technische bijstand van PDPO II.....	22
Figuur 2 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaren 2007-2015 over de vier assen en de technische bijstand van PDPO II.....	22
Figuur 3 Absolute en procentuele verdeling van de Europese uitgaven (euro) (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2015 over de vier assen en de technische bijstand van PDPO II.....	23
Figuur 4 Absolute en procentuele verdeling van de Europese uitgaven (euro) (inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaren 2007-2015 over de vier assen en de technische bijstand van PDPO II.....	23
Figuur 5 Absolute en procentuele verdeling van de Europese uitgaven (euro) (exclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in kalenderjaren 2007-2015 over de vier assen en de technische bijstand van PDPO II.....	24
Figuur 6 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economische Herstelplan, inclusief technische bijstand) in de periode 2007-2015 over de maatregelen van PDPO II (inclusief de uitdovende maatregelen) (Uitgaven lager dan 1% van het totaal werden samengebracht in de categorie "maatregelen < 1%") (AMM = agromilieumaatregel, BO = beheerovereenkomst).....	25
Figuur 7 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2007-2015 over de maatregelen van As 1 (VLIF = Vlaams Landbouwinvesteringsfonds, BOB = Beschermd Oorsprongsbenaming, BGA = Beschermd Geografische Aanduiding, GTS = Gegarandeerde Traditionele Specialiteit).....	26
Figuur 8 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2007-2015 over de maatregelen van As 2, inclusief de uitdovende maatregelen (AMM = agromilieumaatregel, BO = beheerovereenkomst, KLE = kleine landschapselementen).....	27
Figuur 9 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2007-2015 over de maatregelen binnen As 3, inclusief de uitdovende maatregelen.....	28
Figuur 10 Absolute en procentuele verdeling van de totale publieke uitgaven (euro) (inclusief top-up en inclusief Health Check en Economisch Herstelplan) in 2007-2015 over de maatregelen binnen As 4.....	28
Figuur 11 Absoluut aantal en procentuele verdeling per landbouwsector van de in 2015 goedgekeurde vestigingsdossiers.....	38
Figuur 12 Absolute (euro) en procentuele verdeling per landbouwsector van de totale vestigingskosten van de in 2015 goedgekeurde vestigingsdossiers.....	38
Figuur 13 Absolute en procentuele verdeling van het aantal goedgekeurde investeringsdossiers over de verschillende bedrijfstypes, 2015.....	41
Figuur 14 Absolute (euro) en procentuele verdeling van het investeringsvolume van de in 2015 goedgekeurde investeringsdossiers over de verschillende bedrijfstypes.....	41

Figuur 15 Evolutie van de gezamenlijke bruto toegevoegde waarde van agrovoedingsbedrijven gesteund door middel van maatregel 123 (Bron: AMS op basis van BelFirst)	45
Figuur 16 Evolutie van het uitbetaalde areaal (ha) van maatregelen 212 en 213 (Vergoeding Natuur) tussen 2007 en 2015.....	48
Figuur 17 Absolute en procentuele verdeling van de overheidsuitgaven (euro) voor agromilieumaatregelen (2015).....	50
Figuur 18 Oppervlakte (ha) van de verschillende agromilieumaatregelen in kalenderjaren 2007-2014, inclusief de uitdovende agromilieumaatregelen (exclusief kleine landschapselementen en hoogstamboomgaarden; verklaring zie tekst)	52
Figuur 19 Oppervlakte (ha) van de verschillende agromilieumaatregelen in kalenderjaren 2007-2014, zonder de uitdovende maatregelen (exclusief kleine landschapselementen en hoogstamboomgaarden; verklaring zie tekst).....	53
Figuur 20 Absolute en procentuele verdeling van het aantal in 2015 goedgekeurde dossiers over de verschillende categorieën van diversificatie.....	60
Figuur 21 Absolute en procentuele verdeling van de subsidiabele investeringskost (euro) van de in 2015 goedgekeurde dossiers over de verschillende categorieën van diversificatie	60
Figuur 22 Absolute en procentuele verdeling van de unieke deelnemers aan alle beëindigde projecten van intermediaire dienstverlening volgens type actor (2007-2015)	65
Figuur 23 Absoluut aantal en procentuele verdeling van de activiteiten rond Werking Plaatselijke Groepen per categorie in 2015	69

TABELLEN

Tabel 1	Overzicht betalingen technische bijstand PDPO II 2015.....	14
Tabel 2	Publieke (Europese + Vlaamse) uitgaven 2007-2015 per as, inclusief top-up, Health Check en Economisch Herstelplan	21
Tabel 3	Overzicht van de uitgaven (euro) in de periode 2007-2015 in verhouding tot de vooropgestelde uitgaven voor de programmaperiode PDPO II. Top-up is niet opgenomen. De bestede en geplande overheidsuitgaven zijn inclusief Health Check en Economisch Herstelplan. ...	29
Tabel 4	Overzicht afwijkingen werkelijke uitgaven en uitgaven betaalorgaan in 2015	31
Tabel 5	Overzicht van de top-up overheidsuitgaven, inclusief binnen Health Check en Economisch Herstelplan	31
Tabel 6	Overzicht van de uitgaven (euro) binnen het Health Check-programma en het Economisch Herstelplan in de periode 2010-2015 in verhouding tot de vooropgestelde uitgaven. Top-up is niet meegenomen.	32
Tabel 7	Overzicht van de top-up uitgaven binnen het Health Check-programma en het Economisch Herstelplan in 2010-2015.....	32
Tabel 8	Aantal deelnemers, aantal vormingsdagen en overheidsuitgaven voor cursussen en stages in 2015.....	34
Tabel 9	Leeftijd en geslacht van (unieke) deelnemers aan cursussen en stages, 2007-2015	35
Tabel 10	Aantal deelnemers, aantal vormingsdagen en overheidsuitgaven voor korte vorming in 2015.....	35
Tabel 11	Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren maatregel 111-A Opleiding	36
Tabel 12	Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren maatregel 111-C Sensibiliseringsprojecten duurzame landbouw	37
Tabel 13	Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren maatregel 112 Vestigingssteun	39
Tabel 14	Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicator maatregel 114 Bedrijfsadviessysteem.....	40
Tabel 15	Lijst van investeringen die beschouwd worden als nieuwe techniek of nieuw product...	42
Tabel 16	Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren maatregel 121 Investerings in landbouwbedrijven.....	44
Tabel 17	Monitoring en doelbereik maatregel 123A Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten.....	45
Tabel 18	Monitoring en doelbereik maatregel 132 Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen.....	46
Tabel 19	Monitoring en doelbereik maatregel 133 Voorlichting en afzetbevordering van Vlaamse producten erkend als BOB/BGA/GTS.....	47
Tabel 20	Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 212/213 Vergoeding Natuur (PDPO I en PDPO II samen, gebaseerd op uitbetaling volgens budgetposten).....	49
Tabel 21	Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 212 Vergoeding Natuur buiten Natura 2000-gebied (gebaseerd op GIS-analyse)	49
Tabel 22	Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 213 Vergoeding Natuur binnen Natura 2000 (gebaseerd op GIS-analyse).....	49
Tabel 23	Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 214 Agromilieumaatregelen	54
Tabel 24	Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 214 Agromilieumaatregelen.....	55

Tabel 25 Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 216 Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in het kader van kaderrichtlijn water	55
Tabel 26 Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 216 Inrichtingsmaatregelen door landbouwers in het kader van kaderrichtlijn water	55
Tabel 27 Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 221 Bebossing van landbouwgrond (PDPO II)	56
Tabel 28 Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 221 Bebossing van landbouwgrond.....	57
Tabel 29 Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 222 Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen op landbouwgrond	57
Tabel 30 Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 222 Eerste totstandbrenging van boslandbouwsystemen	57
Tabel 31 Monitoring en doelbereik outputindicatoren maatregel 227 Niet-productieve investeringen in bossen.....	58
Tabel 32 Monitoring en doelbereik resultaatindicatoren maatregel 227 Niet-productieve investeringen.....	58
Tabel 33 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 311 Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten.....	61
Tabel 34 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 313 Bevordering van toeristische activiteiten.....	62
Tabel 35 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 321 Basisvoorzieningen voor de economie en plattelandsbevolking (exclusief submaatregel 321B).....	63
Tabel 36 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 321B Ontwikkeling van de paardenhouderij als economische drager op het platteland.....	63
Tabel 37 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 322 Dorpskernvernieuwing en -ontwikkeling.....	63
Tabel 38 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 323 Instandhouding en opwaardering landelijk erfgoed (323A en 323B).....	64
Tabel 39 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 331 Intermediaire dienstverlening (exclusief submaatregel 331B).....	65
Tabel 40 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 413 Lokale ontwikkelingsstrategieën leefkwaliteit / diversificatie	66
Tabel 41 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 421 Samenwerkingsprojecten met andere plattelandsgebieden.....	67
Tabel 42 Monitoring en doelbereik output- en resultaatindicatoren van maatregel 431 Werking Plaatselijke Groepen.....	68
Tabel 43 Monitoring en doelbereik maatregel 121 Investerings in landbouwbedrijven onder Health Check.....	70
Tabel 44 Monitoring en doelbereik maatregel 123 Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en tuinbouwproducten onder Health Check	71
Tabel 45 Aantal uitbetaalde agromilieumcontracten in kader van Health Check, 2015.....	71
Tabel 46 Monitoring en doelbereik maatregel 214 Agromilieumaatregelen onder Health Check-programma	71
Tabel 47 Monitoring en doelbereik maatregel 311 Investerings met betrekking tot diversificatie van landbouwactiviteiten onder Health Check-programma.....	72

BRONNEN

Departement Landbouw en Visserij (2008) *Programma voor Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen (PDPO), 2007-2013* www.vlaanderen.be/pdpo .

Dumez L. & Van Zeebroeck M. (2011) *Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2010*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Dumez L. & Van Zeebroeck M. (2012) *Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2011*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Dumez L. & Van Zeebroeck M. (2013) *Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2012*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Dumez L. (2014) *Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2013*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Dumze L. (2015) *Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2014*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

European Commission (2009) Common indicators for monitoring and evaluation of rural development programmes 2007-2013. Part I: Explanatory guidelines; Part II: Common indicator tables.

Europese Commissie (2006) Handboek voor een gemeenschappelijk toezicht- en evaluatiekader. Richtsnoer en bijlagen http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/eval/index_en.htm.

IDEA Consult, UGent, Soresma & VUB (2010) *Mid term evaluatie van het Vlaams Programadocument voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013*, Brussel www.vlaanderen.be/pdpo.

Strategisch Monitoringsrapport voor België, 2012 www.vlaanderen.be/pdpo.

Strategisch Monitoringsrapport voor België, 2014 www.vlaanderen.be/pdpo.

Van Zeebroeck M., Carels K. & Samborski V. (2008) *Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2007*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Van Zeebroeck M., Carels K. & Samborski V. (2009) *Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2008*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

Van Zeebroeck M. & Maertens E. (2010) *Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013, Jaarverslag 2009*, Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel.

AFKORTINGEN

AEA	ammoniakemissiearm
ALBON	afdeling land- en bodembescherming, ondergrond, natuurlijke rijkdommen
AMM	agromilieumaatregel
AMS	afdeling Monitoring en Studie
ANB	agentschap Natuur en Bos
BAS	bedrijfsadviessysteem
BGA	beschermde geografische oorsprong
BO	beheerovereenkomst
BOB	beschermde oorsprongsbenaming
BrTW	bruto toegevoegde waarde
CCEP	Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid
EENRD	European Evaluation Network for Rural Development
EFMZV	Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
ELFPO	Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling
ENRD	European Network for Rural Development
ESF	Europees Sociaal Fonds
EU	Europese Unie
FADN	Farm Accountancy Data Network
FOD	Federale Overheidsdienst
GIS	geografisch informatiesysteem
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GPS	global positioning system
GTEK	gemeenschappelijk toezichts- en evaluatiekader
GTS	gegarandeerde traditionele specialiteit
GVE	grootvee-eenheid
Ha	hectare
HNVF	high nature value farming
ICT	information and communications technology
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
IPM	geïntegreerde productiemethode
KMO	kleine en middelgrote ondernemingen
LAG	lokale actiegroep
LEADER	Liaisons entre actions de développement de l'Economie Rurale
LFA	Less favoured areas
LMN	Landbouwmonitoringsnetwerk
MAP	mestactieplan
NA	not available
NP	not applicable
PDPO	Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling
PG	Plaatselijke Groep
PMC	provinciaal management comité
SFC	structural funds common system
VEN	Vlaams ecologisch netwerk
VLIF	Vlaams landbouwinvesteringsfonds
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
VTE	Voltijds equivalent
WKK	warmtekrachtkoppeling

CONTACTPERSONEN

Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid (CCEP)

Els Soenen
Belinda Cloet
Kristien Reyns

Vlaams Betaalorgaan

Kris Heyse

Leden van het Uitvoeringscomité PDPO II

Stemgerechtigde effectieve leden

Jules Van Liefferinghe (voorzitter)
Belinda Cloet
Els Soenen
Anja Bockstal
Katrien Nijs
Jean Steenberghen
Daniel De Laender
Els Lapage
Bert Van Wambeke
Nadine Vantomme
Tom Neels

Stemgerechtigde plaatsvervangende leden

Kristien Reyns
Katleen Butaye
Yasmine Delaedt
Maxime Bolle
Johan De Schrijver
Evelien Decuypere
Anneleen Vandenberghe
Davy De Dobbeleer
Nele Hardies

Bijkomende effectieve leden

Linn Dumez
Dirk Van Gijseghem
Kris Heyse
Ariane Vandenstein
Lieve Vleurick

Bijkomende plaatsvervangende leden

Tim Ampe
Alexander Spriet
Anita Dumon

Afdeling Monitoring en Studie

Dirk Van Gijseghem
Linn Dumez

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: LIJST AANGEPASTE STREEFDOELEN

Monitoring-jaar vaststelling probleem streefdoel	Maatregel-nummer	Oorspronkelijke waarden	Nieuwe waarden	Verantwoording
2007	111A	1) Totaal aantal dagen opleiding: 32.669 2) Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben: 28.000	1) 519.750 2) 34.000	1) Er werd bij opmaak target niet vermenigvuldigd met het aantal deelnemers. 2) Slaagpercentage voor korte vorming 100% (geleerde vaardigheden in praktijk brengen) i.p.v 80%.
2007	111D	1) Aantal unieke deelnemers: 490 2) Totaal aantal dagen opleiding voor alle deelnemers: 420 3) Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding gevolgd hebben= 3	1) 14 2) 14 3) 14	Targets moeten aangepast worden daar maatregel in uiteindelijk programmadocument een uitdovend karakter heeft gekregen.

2007	114	Aantal gesteunde landbouwers: 11.900	18.634	De beheersdienst heeft vastgesteld dat de target van 11.900 gesteunde landbouwers enkel slaat op de bedrijfsadviesystemen conform EG 1782/2003 en niet op de landbouwers die uitbetaald worden voor de milieumodule en bedrijfsleidingadvies. Om deze reden werd een nieuwe target voor het "aantal gesteunde landbouwers" voorgesteld, die bestaat uit de som van de target voor bedrijfsadviesystemen (11.900), bedrijfsleidingadvies (2.367) en milieumodule (4.367): 18.634.
2008	111A	Aantal deelnemers (niet-uniek): NA	1.200.000	Doelstelling werd bepaald op basis gegevens 2007-2008.
2008	111C	Aantal deelnemers (niet-uniek): NA	106.000	Doelstelling werd bepaald op basis gegevens 2007-2008.
2008	111D	Aantal deelnemers (niet-uniek): NA	17	Doelstelling werd bepaald op basis gegevens 2007-2008.
2008	121	Stijging bruto toegevoegde waarde: 0%	10%	Deze nieuwe inschatting is gebaseerd op FADN data van de periode 2000-2006.
2008	123A	Stijging van de bruto toegevoegde waarde: 20 %	155.000.000 euro	Deze doelstelling is tot stand gekomen op basis van informatie aangaande BrTW van agrovoedingsbedrijven die steun gekregen hebben tijdens PDPO 2000-2006 (zie ex post evaluatie PDPO 2000-2006) te koppelen aan de outputindicatoren voor maatregel 123 voor PDPO 2007-2013.
2008	123A	Totale investeringsvolume: 1.015.000.000	414.000.000 euro	Oorspronkelijke target werd opgemaakt op basis van een onrealistisch ingeschat budget.
2008	132	Waarde van de landbouwproductie onder kwaliteitslabel: 2,5% stijging per jaar	344.000.000 euro	Omzet bio-sector (zonder producenten en import): 289,3 miljoen euro in 2006. Stijging van 2,5% per jaar, dus omzet eind 2013: 344 miljoen euro.

2008	214K	Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt: 13.977 ha	243 ha	Vanaf M2008 is het niet meer mogelijk het areaal kleine landschapselementen te koppelen aan de percelen. De nieuwe doelstelling geeft enkel de oppervlakte van de kleine landschapselementen op zich aan.
2008	214P	1) Totale areaal dat agromilieusteun ontvangt: 203 ha 2) Aantal contracten: 74	1) 1.600 ha 2) 664	De doelstellingen van subpakket "beweiding zonder beperking van weidedatum" (BO Natuur) werden toegevoegd
2008	311	Stijging niet-landbouw bruto toegevoegde waarde: 0%	10%	Deze nieuwe inschatting is gebaseerd op FADN data van de periode 2000-2006.
2008	321	1) Bevolking die voordeel haalt uit een verbeterde dienstverlening: NA 2) Bevolking toegang tot internet: NA	1) 60.000 2) 2000	Schatting op basis van preliminaire gegevens M2007 en M2008.
2008	331	Aantal deelnemers die succesvol een trainingssessie beëindigd hebben: NA	500	Schatting op basis van preliminaire gegevens M2007 en M2008.
2008	413	Aantal begunstigden: 200.000	700	Verkeerde interpretatie van begunstigden bij opstelling target
2008	431	Aantal gesteunde acties: 250	1.700	Te enge interpretatie van het aantal acties bij het opstellen van de target
2011	212	Area under successful	2.445,3 ha	Oorspronkelijk stond er verkeerdelijk "0" als streefwaarde. Nu

		land management contributing to bio diversity and high nature value farming/forestry: 0 ha		bijgesteld op basis van de streefwaarde voor de outputindicator.
2011	313	1) Aantal gesteunde nieuwe toeristische acties: 182 2) Bijkomend aantal toeristische bezoeken: 16.000	1) 55 2) 181.000	Geen goede inschatting (gebaseerd op cijfers uit monitoringjaar 2007)
2011	321	1) Aantal gesteunde acties: 147 2) Toename van het internetgebruik in ruraal gebied: 2.000 3) Aantal inwoners in ruraal gebied die van de basisvoorziening genieten: 60.000	1) 46 2) 10.400 3) 1.340.000	Geen goede inschatting (gebaseerd op cijfers uit monitoringjaar 2007)
2011	331	1) Aantal deelnemende economische actoren aan gesteunde activiteiten (niet-uniek): 70 2) Aantal dagen opleiding voor alle deelnemers: 210 3) Aantal unieke deelnemers die met	1) 78.800 2) 64.000 3) 81.500	Verkeerde interpretatie van de indicatoren bij het opstellen van de targets

		vrucht de opleidingsactiviteit volbrachten: 500		
2012	121	Investeringsvolume: 1.295.000.000 euro	1.500.000.000 euro	Wijziging van het financieel plan + gemiddeld hoger investeringsvolume per dossier dan aanvankelijk ingeschat
2012	123-A	Investeringsvolume: 335.000.000 euro Aantal begunstigden: 250	225.000.000 euro 200	Wijziging financieel plan omdat voorziene budget te hoog was ingeschat, onder andere als gevolg van de financieel-economische crisis
2012	311	Investeringsvolume: 100.000.000 euro	110.000.000 euro	Wijziging van het financieel plan + gemiddeld hoger investeringsvolume per dossier dan aanvankelijk ingeschat
2013	212	1) Totaal aantal begunstigden: 2.482 ha 2) Totaal areaal dat steun ontvangt: 5.148 ha	1) 1.000 ha 2) 1.500 ha	Bijstelling streefwaarden in functie van de werkelijke realisaties van de maatregel
2013	216	1) Totaal aantal begunstigden: 1.200 2) Totaal investeringsvolume: 560.064 euro	1) 7 2) 411.970 euro	De streefwaarden zijn bijgesteld in functie van de werkelijke realisaties. De begunstigden zijn waterbeheerders of lokale/regionale landbouworganisaties. Bij de oorspronkelijke inschatting van het aantal begunstigden werden ook individuele landbouwers meegeteld. Individuele landbouwers zijn wel betrokken, maar worden nu niet meegeteld als begunstigde.
2013	222	1) Totaal aantal begunstigden: 75 2) Totaal areaal dat steun ontvangt: 250 ha	1) 20 2) 35 ha	Bijstelling streefwaarden in functie van de werkelijke realisaties van de maatregel

2013	313	1) Aantal gesteunde nieuwe toeristische acties: 55 2) Totaal investeringsvolume: 8.190.000 euro	1) 60 2) 11.000.000 euro	Bij opmaak van het programma kon niet voorzien worden welke maatregelen van As 3 gebiedsgerichte werking de meeste, kwaliteitsvolle projecten zouden opleveren. Nu worden de streefwaarden bijgesteld op basis van de opgedane ervaring.
2013	321A	Totaal investeringsvolume: 14.700.000 euro	9.000.000 euro	Bij opmaak van het programma kon niet voorzien worden welke maatregelen van As 3 gebiedsgerichte werking de meeste, kwaliteitsvolle projecten zouden opleveren. Nu worden de streefwaarden bijgesteld op basis van de opgedane ervaring. Het investeringsvolume voor maatregel 321 is bij het begin overschat, omdat er initieel is van uitgegaan dat heel wat projecten met een verlaagd cofinancieringspercentage zouden worden uitgevoerd. Bijvoorbeeld 30% ipv 65% subsidie. Tijdens de looptijd is gebleken dat iedere provincie voor deze maatregel een cofinancieringspercentage van 65 % heeft toegepast en daardoor is het investeringsvolume te hoog ingeschat geweest bij deze maatregel.
2013	321B	1) Aantal gesteunde acties: 10 2) Totaal investeringsvolume: 1.410.000 euro	1) 10 2) 30.000 euro	Bij opmaak van het programma kon niet voorzien worden welke maatregelen van As 3 gebiedsgerichte werking de meeste, kwaliteitsvolle projecten zouden opleveren. Nu worden de streefwaarden bijgesteld op basis van de opgedane ervaring.
2013	322	1) Aantal dorpen waar acties plaatsvinden: 112 2) Totaal investeringsvolume: 15.225.000 euro	1) 60 2) 17.500.000 euro	Bij opmaak van het programma kon niet voorzien worden welke maatregelen van As 3 gebiedsgerichte werking de meeste, kwaliteitsvolle projecten zouden opleveren. Nu worden de streefwaarden bijgesteld op basis van de opgedane ervaring.
2013	323A	1) Aantal gesteunde acties: 182 2) Totaal investeringsvolume	1) 82 2) 12.000.000 euro	Bij opmaak van het programma kon niet voorzien worden welke maatregelen van As 3 gebiedsgerichte werking de meeste, kwaliteitsvolle projecten zouden opleveren. Nu worden de

		e: 5.460.000 euro		streefwaarden bijgesteld op basis van de opgedane ervaring. Bij deze maatregel zijn er heel wat grote projecten ingediend, die maar voor een klein onderdeel cofinanciering hebben aangevraagd. Daardoor is de initiële inschatting van het investeringsvolume bij de opmaak van PDPO II te laag geweest.
2013	331B	1) Aantal gesteunde acties: 30 2) Totaal investeringsvolume: 90.000 euro	1) 1 2) 30.000 euro	Bij opmaak van het programma kon niet voorzien worden welke maatregelen van As 3 gebiedsgerichte werking de meeste, kwaliteitsvolle projecten zouden opleveren. Nu worden de streefwaarden bijgesteld op basis van de opgedane ervaring.
2013	413	1) Aantal projecten gesteund door de PG's: 500 2) Aantal gesteunde begunstigden: 700	1) 550 2) 850	Het budget voor deze maatregel wordt verhoogd.
2014	111A	1) Aantal unieke deelnemers aan opleidingen: 35.000 2) Aantal deelnemers aan opleidingen: 1.200.000 3) Totaal aantal dagen opleiding: 519.750 4) Aantal unieke deelnemers die succesvol een opleiding hebben gevolgd: 34.000	1) 41.800 2) 1.358.000 3) 582.660 4) 40.500	De maatregel heeft extra budget gekregen om extra verbintenissen aan te gaan.

BIJLAGE 2: TIJDSREEKSEN AGROMILIEUMAATREGELN

Tabel A: Oppervlakte van de verschillende agromilieumaatregelen, Vlaanderen, 2000-2015, hectare

AREAAL (ha)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mechanische onkruidbestrijding	151	1.298	2.033	2.627	4.966	5.973	6.207	6.191	5.969	4.616	3.931	3.877	3.485	3.170	2.803	0
Verwarringstechniek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7.485	7.866	8.006	8.145	8.105	0
Hoogstamboomgaarden	0	0	0	0	0	232	388	482	567	649	646	677	1.278	1.068	892	0
Vlinderbloemigen	0	0	0	0	1.057	3.018	4.766	5.751	6.472	5.902	5.364	5.057	4.660	4.462	4.261	0
Milieuvriendelijke sierteelt	375	344	668	767	748	748	1.102	920	965	1.133	1.232	1.192	1.264	1.331	1.219	0
Hectaresteen bio-landbouw	1.350	1.584	1.839	2.861	2.735	2.689	2.645	2.704	2.674	2.795	3.270	3.569	3.943	4.099	3.998	0
BO perceelsrandenbeheer	35	89	210	308	370	530	1.222	1.204	1.280	1.395	1.266	653	1.192	1.245	1.205	0
BO soortenbescherming	165	251	443	499	620	816	961	732	728	774	601	953	1.213	1.293	1.264	0
BO erosiebestrijding	0	0	0	0	0	920	1.736	2.091	2.469	3.241	3.427	3.455	4.797	5.051	3.785	0
BO water	17.526	29.665	32.019	30.709	27.210	27.800	29.300	29.384	28.385	28.135	28.013	22.847	16.875	17.900	17.140	0
BO kleine landschapselementen	426	1.183	4.437	5.602	6.486	7.158	7.392	4.634	118	129	124	120	163	180	170	0
Groenbedekking	5.655	27.132	34.330	39.582	68.275	72.103	78.031	75.958	71.339	16.096	5.323	0	0	0	0	0
Hectaresteen geïntegreerd pitfruit	5.157	8.478	9.408	10.058	6.749	4.941	888	396	0	0	0	0	0	0	0	0
BO botanisch beheer	0	0	0	0	17	81	203	201	197	197	156	0	0	0	0	0
BO natuur	1.372	1.597	1.726	1.934	2.130	2.628	1.397	1.403	1.216	987	869	0	0	0	0	0
Steun biovarkens	0	0	6	6	6	6	6	6	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL AREAAL	32.212	71.621	87.119	94.953	121.369	129.643	136.244	132.057	122.379	66.049	61.707	50.266	46.876	47.944	44.842	0
RAMING UNIEK AREAAL	29.554	65.711	79.930	87.117	111.354	118.945	125.001	121.513	119.555	64.898	60.085	50.066	46.968	47.114	44.269	0

Tabel B: Aantal lopende contracten van de verschillende agromilieumaatregelen, Vlaanderen, 2000-2015

AANTAL LOPENDE CONTRACTEN	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mechanische onkruidbestrijding	22	177	298	424	892	989	1.068	1.365	1.422	980	862	807	692	634	538	0
Verwarringstechniek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	586	611	610	589	575	0
Hoogstamboomgaarden	0	0	0	0	0	515	854	1.133	1.385	1.641	1.694	1.494	1.363	1.350	1.068	0
Lokale veerassen	321	443	533	550	332	390	267	285	266	276	292	292	260	267	230	0
Vlinderbloemigen	0	0	0	0	379	1.005	1.594	1.894	2.053	1.780	1.378	1.007	924	875	795	0
Milieuvriendelijke sierteelt	90	71	109	131	107	107	134	127	144	139	150	139	140	138	127	0
Hectaresteun biolandbouw	88	100	101	175	173	173	174	205	201	208	223	239	278	283	297	0
BO perceelsrandenbeheer	51	141	280	446	430	715	1.130	871	1.068	1.153	1.162	863	1.217	1.248	1.218	0
BO soortenbescherming	28	46	94	114	123	190	163	128	128	171	228	349	445	485	469	0
BO erosiebestrijding	0	0	0	0	0	127	579	486	608	788	855	710	905	959	923	0
BO water	1.551	3.077	3.385	3.429	3.260	3.760	2.048	1.707	1.609	1.726	1.522	1.204	911	949	931	0
BO kleine landschapselementen	71	186	415	607	664	916	914	713	946	1.171	1.303	1.410	1.733	1.894	1.800	0
Groenbedekking	971	3.310	4.238	3.906	7.534	7.910	8.378	8.211	7.929	1.995	731	0	0	0	0	0
Hectaresteun geïntegreerd pitfruit	336	599	656	715	473	344	87	46	0	0	0	0	0	0	0	0
BO botanisch beheer	0	0	0	0	10	33	76	73	71	71	50	0	0	0	0	0
BO natuur	590	731	789	874	929	1.150	588	521	449	400	355	0	0	0	0	0
Steun biovarkens	0	0	2	2	2	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL AANTAL CONTRACTEN	4.119	8.881	10.900	11.373	15.308	18.326	18.056	17.767	18.279	12.499	11.391	9.125	9.478	9.671	8.971	0

Tabel C: Overheidsuitgaven voor de verschillende agromilieumaatregelen in kalenderjaren 2007-2015, Vlaanderen, euro

TOTALE UITGAVEN (euro)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mechanische onkruidbestrijding	640.001	868.509	891.320	844.631	842.121	854.349	650.437	666.554	585.468
Verwarringstechniek	0	0	0	0	1.843.797	1.846.731	1.884.212	1.891.600	-17.227
Hoogstamboomgaarden/lokale veerassen	447.204	475.925	475.324	573.694	527.938	577.763	578.100	622.092	59.145
Vlinderbloemigen	2.676.688	2.869.552	2.920.275	2.415.314	1.755.572	1.289.210	1.156.926	1.102.550	1.066.129
Milieuvriendelijke sierteelt	0	502.253	248.796	278.323	250.662	236.369	262.747	212.688	22.978
Hectaresteun biolandbouw	737.049	700.457	656.181	702.601	907.367	956.861	986.462	1.036.648	-14.225
BO perceelsrandenbeheer	1.135.059	1.788.610	2.428.095	1.865.143	2.092.491	976.696	1.751.109	1.810.077	-15.847
BO soortenbescherming	188.506	170.941	168.786	192.333	295.680	756.697	988.595	1.172.045	800.984
BO erosiebestrijding	592.251	755.311	1.013.522	1.064.526	1.054.064	959.951	1.146.493	1.272.284	122.305
BO water	9.080.486	11.280.901	13.408.873	11.159.394	9.767.822	7.182.466	6.373.206	6.582.803	-42.465
BO Kleine landschapselementen	204.183	209.573	401.153	507.498	791.978	1.018.697	1.277.881	1.450.011	1.386.893
Groenbedekking	3.770.582	3.676.221	3.444.518	778.750	232.441	-3.827	1.026	-490	-22,46
Hectaresteun geïntegreerd pitfruit	84.596	27.514	0	0	0	0	0	0	0
BO botanisch beheer incl BO natuur	364.879	545.240	665.790	398.179	196.861	-987	1.190	-1.768	0
Steun biovarkens	4.974	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTALE UITGAVEN	19.926.458	23.871.007	26.722.634	20.780.385	20.558.795	16.650.976	17.053.954	17.817.093	3.954.114

BIJLAGE 3: INDICATORENTABELLEN

BIJLAGE 4: BEREKENING RESULTAATINDICATOREN AGROMILIEUMAATREGELEN

Tabel: Bijdrage van de arealen agromilieumaatregelen tot de verschillende milieudoelen. Bij sterke bijdrage tot het milieudoel wordt de totale oppervlakte onder de agromilieumaatregel gerekend, bij matige bijdrage wordt de helft van de oppervlakte mee geteld.

	Biodiversiteit	Waterkwaliteit	Klimaatverandering	Bodemkwaliteit	Vermijden van marginalisering gronden
Mechanische onkruidbestrijding	0	1	0	1	0
Verwarringstechniek	0,5	1	0	0	0
Hoogstamboomgaarden	1	0	0	0	0
Lokale veerassen	0	0	0	0	0
Vlinderbloemigen	0,5	0,5	0,5	1	0,5
Milieuvriendelijke sierteelt	0	1	0	0,5	0
Hectaresteun biolandbouw	0,5	1	0	1	0
BO Perceelsrandenbeheer	1	1	0	0	1
BO Soortenbescherming	1	0	0	0	0,5
BO Erosiebestrijding	0	0,5	0	1	0
BO Water	0	1	0	0,5	0
BO Kleine Landschapselementen	0,5	0	0	0	1
Groenbedekking	0	1,0	0	1	0,5
BO Botanisch beheer	1	0	0	0	0,5
BO Natuur	1	0	0	0	0,5